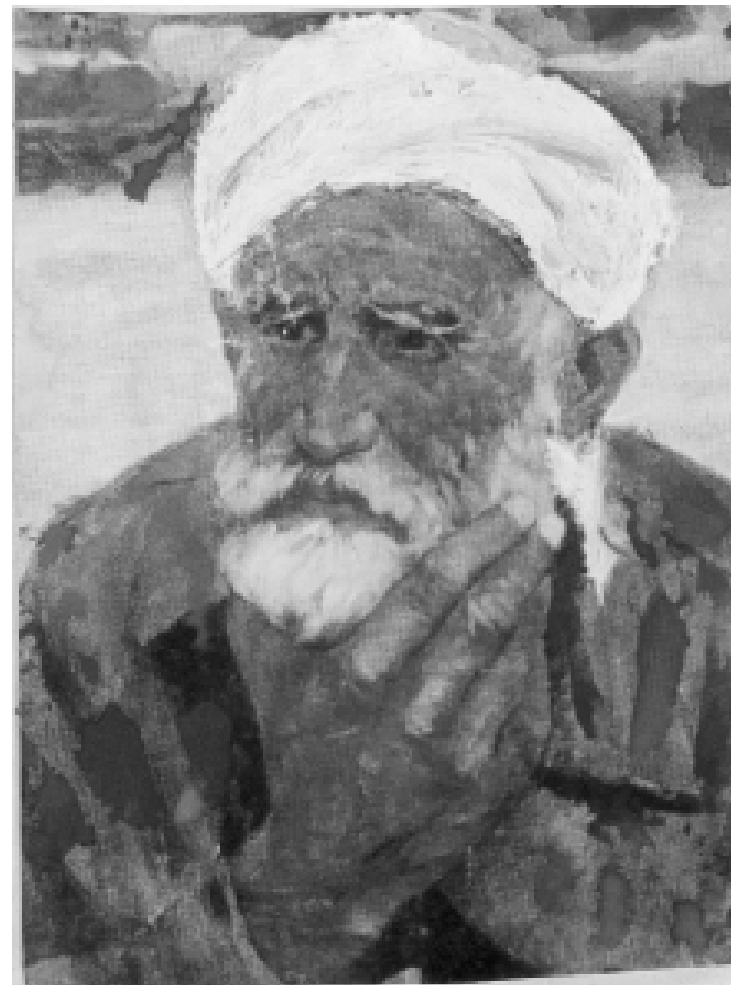


دیوانی شیخ رها تانه بانی



شیخ رها تانه بانی

(۱)

ستایشی حاجی ئە سەد د ئاغا

تۆ کەم نەزەری دەرحەقی من ئیستەکە ئاغا
من ماومە ھەوای سوحبەتی تۆم ھەر لە دەماغا
تا رۆژی قیامت بە خودا زیندووہ نامری
بابی کە بمینی کوری وەک تۆی لە وەجاغا
بۆ تووتنەکەمی (پیشەمە) وو (شاوور) و (شیتنە)
شیت بووم و نەھات وەختە دلم دەرچی لە داغا
جاران چ بە جاغ و چ بە بار بۆت دەھەناریم
نانیری ئەمیستا، نە بە بار و نە بە جاغا
رئی نەوتەکە باجگیری ئەگەر زۆرە دەفەرمووی
رئی خاسە بە شەو خالییە با بی بە بلاغا
نەمزانی فەلەک گۆبەنی ھەر بۆ منە یا خو
سەد دەستی وەکوو دەستی منی کردوہ بە زاغا
یارەب گوزەران کا بە سەفا وەختی عەزیزت
پەیوەستە لە دەوری چەمەن و گەردشی باغا
بۆ چوونە تەوافی حەرەمی شاھیدی مەقسوود
عالم ھەموو مەئزۋونە «رەزا» ھەر لە یەساغا

دیوانی شیخ رەزا تالەبانی

ئە ژمار: ۳۰۰۰ دانە

چاپی: یە کە م

(۲)

عەشرەتی جاف لە دەسفی عوسمان بەگی جاف
خزمینە مەدەن پەنجە لەگەڵ عەشرەتی جافا
مێروولە نەچی چاکە بە گۆز قوللەیی قافا
کۆی بی لە دلیرانی عەشایر کە نەچووبی
وەک تیری ئەجەل نووکە رمی جافی بە نافا
خوینپێژ و شەرەنگیز و عەدووبەند و تەنوومەند
کامەیی کە گەنە ، شێرە لە مەیدانی مەسافا
چونکی رەسەنن ورد و درشتیان هەموو جەنگین
مەیی سارییە نەشئەیی چ لە دوردا چ لە سافا
وا بی غەم و پەرەوا دەچنە عەرسەیی هەیجا
تۆ ناچییه سەر دۆشەکی بووکی لە زەفافا
(یأتون الی الامر صغاراً و کباراً
یسعون الی الحرب ثقلاً و خفافاً)
وہسمان بەگیان ئامیرە ، وەختی کە بلێ دەی!
دینە جەوہلان ہەر وہکوو حاجی لە تەوفا
خواہم زخدا آنکە شود دشمن جاہت
کۆتی لە دەسا ، دەس لە ملا ، مل لە تەنافا
لوتفی بکە با «شیخ رەزا» بیئەوہ گوفتار
حەیفە برزی تیغی موحەوہەر لە غیلافا

(۳)

پۆژی نەبوو ئەم دل بەرہ بی رەحمە وەفا کا
جاری نەبوو ئەم کافرہ شەرمی لە خودا کا
حەیرانن ئەتیببا لە عیلاجی مەرہزی من
لوقمانی ویسالت مەگەر ئەم دەرہ دەوا کا
کاری کە خەم و دەرہی فیراقت بە منی کرد
سەرما بە ہەتیو ، با بە دەواری شەری ناکا
دیوانەییە شەخسە کە لە غەیری لەبی لەعلی
وہک شاہی سکەندەر تەلەبی ئاوی بەفا کا
تاب و تەبی ئاتەشکەدەیی ہیجری وەکوو شەمع
نەزیکە منیش واریدی سەحرایی فەنا کا
لەم ریگەییە تەقدیری ئەزەل وابوو کە ئیمە
پامالی جەفا بین و رەقیب سەیر و سەفا کا
رۆح و دل و دین ہەرسێ دەکەم بەزل و نسانی
کامی دلی من گەر لە لەبی لەعلی رەواکا
سەردانی لە رپی عەشق «رەزا» لازمە عاشق
بۆ یار سەر و مالی سوپەری تیری قەزاکا

(۴)

بۆ مودیری قزلجە

لە تەرەف کیرەوہ بەریدی سەبا
بۆ مودیری قزلجە نامە دەبا
بۆ جەنابی موقەررەبولخاقان
میر عەلی بەگ ، لە ئەنجەبی نوجەبا

ميرم ، ئايا چلۇنە عىللەتەكەت
باز بە خارشته بن گونت عەجەبا
ئىحتىاجت بنووسە ، عەببى جىيە؟
مەحرەمى رازى تۆم بە عەھدى سەبا
سەد تېرتدا بە كوودەكى لە گونم
ئەى تېرت رەعد و وەى تست پەشەبا
دودمانتان چرووكە بونىادى
(بو قباحت بنم دگل ھەبەبا)
عەبدېرپەحمان بەگى برات فەرمووى
ئابرووى خانەدان عەلى دەيبا
لە ئەبانىت ئىبا مەكە ميرم
(ھذە إرثكم اءاً و اءاً)

خالە كوېرەش بە سەراحت ئەى گوت
كە عەلى بەگ بوو بە دىللە بەبا
گەر بە دارى قزىلجە تىر ناخۆى
وەرە با «شېخ» پەزا» بە پەشتا با

(۵)

دەستىكى ھەيە «مەستى» ئەفەندى لەكەرەمدا
مىھمانى عەزىزى ھەيە دائىم لە ھەرەمدا
ئەلھەق ژنەكەى موشفىقە دەرھەق بە غەربان
سەد گانى بە رۆم دا و ھەزارى بە عەجەم دا
ھىند كىرى ھەتيوانى بە كوزدا چووه داکى

دەستىكى شىكابوو بە منالى لە شىكەمدا
بەر زەربەتى كام كىرى قەوى كەوتووہ ناخۆ
بەو دەرەدە چووه ساعىدى «مەستى» لە پەھەمدا
ھەققا كە «مەجىدى» كورپى زۆر تەبەى جەوادە
سەد گانى بە يەك لە ھزە بە بى پوول و درەم دا
گەوودا و تەرەس ، مولھىد و بى دىن و مونافىق
مورپەدەدە ، نىيە مىسلى لە مسقوف و عەجەمدا
بۆسەددى رەھى (مەستى) وەكوو تەپلى سىكەندەر
ئاوازى دەھۆلى كوزى داکى لە ھەرەمدا
ئەو كىرە زەلى كى بوو لە كىلانى فەتاح بەگ
مشتىكى كوتايە كوزى ، مشتىكى لە دەم دا

(۶)

ھە جوى قازى كۆيە

«شېخ» پەزا» بىت و لە سەر تۆ ھەجوى قازى كۆى بكا
سەيرى كە چى پى بكا ، دۆم بى و كلاش بۆ خۆى بكا
چونكە غەدرى كرد لە «لامىع» شەرئە قازى وا بگىم
ھەر گەن و گوويى لە زگىايە بە جارى پۆى بكا

(۷)

ھە جوى شېخ مەدەد عەلى كە رە

سا بى زگى خۆت ھەلمەدەرە و مەمرە لە داغا
ئەم قەومە ھەموو مردن و تۆ ماى لە وەجاغا

لهولاهه په ليكت له زههاو پهه له وهوشينى
لهم لاهه رگيكت له كنى ساوجبلاغا

(۸)

له فيراقى قادرى وهستا خدر

بو نه سووتى جگهر و بوچى نه بى دل به كه باب
بوچى نه روا له ته نم روحي رهوان ميسلى شه هاب
بو له سهر چاوهيى چاو هه لنه قولى ره شحه يى خوين
بوچ له فهوواره يى موژگان نه چكى قه تره يى ناب
بو له بهر ناله نه بى هه لقه يى هه لقم به سروود
بوچ له بهر گريه نه بى چه شمه يى چه شمم به سهراب
مونيسى روژ و شهوم باعيسى نارامى دالم
روى وو من له غه مى كه وتمه نيو به حرى عه زاب
به وقووعى سه فهرى قادرى وهستا خدرم
خانه يى عه يشمى تال كرد فه له كى خانه خراب
چه ننگ و نهى لى مه ده مو تريب كه له بهر فيرقه تى نهو
ره نه كى روچه له گويم نه غمه وو ناوازي ره باب
ساغهرى مهى مه ده ساقى ! كه له بهر دوور يى نهو
تاله وهك ژه هرى هه لاهيل له مه زاقم مه يى ناب
كارى كردن نه بوو نم كاره كه گهر دونهى دهنى
كردى ، رووى رهش بى وهكوو به ختى من و په پر يى غوراب

ئهى «رهزا» ! رهنگه له بهر فيرقه تى نهو مونيسه تو
قه ت نه بى خالى وهكوو كووره له سووزى ته ب و تاب

(۹)

دهردى حه بييب

دهمكوژى حوكمه ده زانم به خودا دهردى حه بييب
وهره سا به شقى خودا دهس له يه خه م به رده ته بييب
وهره دهستى بخه مه گهر دنى بلوورينت
تا وهكوو سفره له داخا بدرى ورگى ره قيب
تالعم نه حسه ده ترسم كه به نازارى فيراق
بمرم و روژى نه بى دهوله تى وه سلّم به نه سيب
چاوى فه تتانى نه تو ساحيره يا جادوو گره
كه به عيشوه وو ناز نه دا عابيدى سه ده ساله فريب
تا له تو دووره دلى غه مزده نهى راهه تى گيان
مه شريق و مه غريبه ما به ينى له گه ل سه بر و شه كيب
بى فهراز نابى نه شيب ، نه م قسه ته حقيقه وه لى
من له رپى عه شقى تو نهمدى به خودا غه يرى نه شيب
قهيدى زولفه له سهر و سه فحه يى پروت سابيته ، يا
شيخ ده گوړيته وه گهر چاوى به زولفت بكه وى
خيرقه وو سه بحه به زوننار و چه لپيا وو سه ليب
تاقه تى تاق بووه بيچاره له ژير بارى فيراق
بكه ره حمى به «رهزا» چاكه ته ره ححوم به غه ريب
تيبه ت و تيبه كه مه مزووجه له گه ل زينه ت و زيب

(۱۰)

ئیستریکی پرووت و قووت

میر به سهد میننہت هه ناردی ئیستریکی پرووت و قووت
دهست و پا سست و سهقهت ئه ندامی هه روہک عه نکه بووت
خاوهنی نالییم که ئالیکی نه داوه مو تله قا
داویه تی ئه ماما وه کوو بیستوومه قووتی لایه مووت
پووش له لای حه لوایه حه تتا گهر په لووشه ی پنگ که وئ
بای ئه دا ، لوولی ئه دا ، قووتی ئه دا مانه ندی حووت
گهرچی ناتوانئ بجزوئ هیئند له ر و کهم قووه ته
دهنکه جوئیکی نیشان دهی ، تا قیامهت دئ له دووت
پشتی پئیش و شانئ زامدار و جدهو بوو ، ناعیلاج
چه ند قوروشیکم هه بوو بؤم دا به نهوت و عه نزه پرووت
مه سله حهت وایه هه تا نه یخوار دووم بینیر مه وه
زؤر ئه ترسم ده فعه یئ قووتم بدا بمکا به قووت
سهی فه تاحی مه یته رم روژئ به حوجهت لیئ نهوی
کلکی دهر هیئا له بن ، ئه مجا به ئاسته م گوئی بزووت
گهر قه له و بی ئه م ئه جننه نی ره ته سخیر ناکرئ
غهیری چه ند دهر وئیشئ په ففعا ی به زه بری جه لجه لووت
ئه م مه تاعه چاکه هه ر لاییق به حاجی ئه حمه ده
جووتی پی بکا تاوه کوو چؤن هه ردوو لنگی بکا به جووت
لاییقی شانئ من و شایانی شه ئنی تو نه بوو
چاوه کهم چیت پی بلیم چارم نییه غهیری سکوت

(۱۱)

ته خمیسی شیخ رهزا له سه رغه زه لی حافز، بؤ هه جوی مه لا
مه عرووف کاتبی بیدایه ت

مه عرووفی بی دیرایهت گووت کرده ناو بیدایهت
چیت پی بلیم قور مساغ هه ر دوو گونم به دایهت
گونمی به تر شه هید کرد کیرم ئه کا ریعایهت
(زان یار دلنوازم شکریست با شکایت
گر نکته دان عشقی خوش بشنو این حکایت)

مه عرووف که حیزی وهک خوی نه بوو له نه سلی ئادم
ئازاری مه قعه دی بوو ، بؤم پاکشا له سه ر دم
مردم ئه وه ند سوار بم ، خؤم کوشت ئه وه ند پیادم
(بی مزد بود و متت هر خدمتی که کردم
یارب مباد کس را مخدوم بی عنایت)

خاشاکی دهوری دوبری لییم بوون به ماری هه یجا
کیرم به سهد مه شه ققهت روئی ، گونم نه گونجا
کیرم له په شمی پاشی دانه ی گونی ترنجا
(در زلف پر شکنجش ای دل میبچ کانجا
سرها بریده بینی بی جرم و بی جنایت)

پووم کرده سهمتی سمتی ، یه عنی مهکانی مهعهوود
ئهرزیکیی پر نهجاسهت دهشتیکیی شههوهت ئالوود
رانیم فه رهس چهپ و راست ریگم نهبرده مهقسوود
(از هر طرف که راندم جز وحشتم نیفزود

زینهار ازین بیابان وین راه بی نهایت)

دهرمانه سمتی ئه ممانه نه رمانه وهک بهری دهست
هه ر مه نزلیکیی سه د میل ، هه ر میله سی سه د و شهست
(این راه را نهایت صورت کجا توان بست
کش صد هزار منزل بیش است از بدایت)

باوکی پیاویکی چاک بوو ، دایکیشی زور موقه ددهس
خوی پوشت و داکی خوگی هه تا خودا بللی بهس
بو نهختی ئاوی شههوهت جهرگی بووه به قه قنهس
(رندان تشنه لب را آبی نمی دهد کس
گویا ولی شناسان رفتند ازین ولایت)

(۱۲)

مودیری ته حریرات

گزر دوائر اقلامی ارقه سنده دوات
مدار اهل قلمدار مدیر تحریرات
نگفتمت که حذرکن ز تیغ ناطقه ام

فان ناطقتی آفة من الآفات

له بهر عه با که جه بهم کردی ئه ی فه قیری خودا
ئه وه عه با که ته کیرم به قنگی خو ت و عه بات

(۱۳)

ئه م ده غله که ته سلیمی ده کا شیخ به هه جیجی
نوقسانی ده کات هه ر له ته غاری ده که ویجی
ئه سل و نه سه بت دو مه له من بووی به هه جیجی
بی مروهت و ئینساف و هه رامزاده وو بیجی

(۱۴)

سه رگوزه شته ی خوی و هه جوی شیخ غه فوور
ئه و روژه که تورام و له که رکووک سه فه رم کرد
مانه ندی عه قاریب له ئه قاریب جه زهرم کرد
گه ردوون سنکی کردم و هینامییه کویه
میوانی له کن مامه غه فووری له جه رم کرد
ویستم که برؤم بو سه فه ری رؤم به سیاحت
نه یهیشت و دووسه د ئه هلی عه مامه ی له سه رم کرد
دانیشی نه چی ، من کچی خو م ماره ده که م لیی
ئه و تالیبی دونیایه ئه وا مو عته به رم کرد
چورسا له به رم جو بیه وو فیسا له سه رم فیس
ئی فیسی له سه ر نام و نه جو بیه ی له به رم کرد
شهش مانگی بهم ئه فسانه گلی دامه وه لای خوی

نهمزانی ملم بشکی تیاچووم ، زهررم کرد
 وه لئاهی دهکهم دهرحقی ئەو به لکوو زیاتر
 ئەو کاره که دهرباری رهشیدی پسهرم کرد
 کارم تهر ئەبێ ئەم وت ئەگەر لوتفی ببی مام
 ئەهی لایقی ریشی به خودا کاری تهرم کرد
 بۆ موجتههیدان گهرچی مورەخخەس نییه تهقلید
 من موجتههیدم ، هاتم و تهقلیدی کهرم کرد
 ئەهی گووی خله بهو لوتقه که ئەو کردی لهگهڵ من
 لهم مهرحه مهت و لوتفه ئەوا من گوزهرم کرد
 سهد دهفعه گوتم وهختی که دیم نهخوهتی قهلبی
 یارهب که لهگهڵ شیخ عهلی بۆچی شهرم کرد
 ههر دهچمهوه لای گهرچی بلێ هاتهوه دیسان
 ئەو خوێرییه بیکاره که من لیره دهرم کرد
 ههرچهنده «رهزا» باعیسی بهدنامییه عهودهت
 لهم سووکی وو بهدنامییه سهرفی نهزهرم کرد

(۱۵)

له باسی باب و باپیری تا دهگاته خۆی

خودا وهختی که چهزکا بهندهییکی خۆی بکا خوشنوود
 له رینگهی دوورهوه بۆی دی به پپی خۆی شاهیدی مهقسوود
 له هیندوستانهوه شهش مانگه ری تا خاکی کوردستان
 خودا شیخ ئەحمهدی هندیی رهوان کرد بۆ مهلا مهحموود
 مهلا مهحموودی زهنگنه یهعنی قوتبی دائیرهی ئیرشاد

له دهوری مهرقهدی ههر دهنگی یا هوو دیت و یا مهعبوود
 له پاش ئەو ئەرشهدی ئەولادی شیخ ئەحمهه له جیی دانیشت
 بیعهینه وهک سولهیمان جی نشینی چهزرتی داوود
 به لئ بابی وها ئەلبهت دهبی فهزهندی وا بینئ
 ئیلاهی سهد ههزار رهحمهت له قهبری والید و مهولوود
 به رهحمهت چوون ئەوان ، با ببینهوه سهرباسی ئەورهحمان
 فیدات بم ئەهی نهتیجهی دوودمانی ئەحمهه و مهحموود
 نهتیجهم مهقسهده تالی و موقهددیم شهرتی تهحسین
 ئەوانههی بۆیه ئیجاد کرد خودا تا ئەم ببی مهوجوود
 ئەمیشتاش شیخ عهلی نهجلی کهبیری ساحیب ئیرشاده
 ئەمیش وهک باب و باپیری له زومرهی ئەولیا ی مهعدوود
 «رهزا» ش لهو نهسلهیه ببهخشه یارهب چونکه قهت نابی
 گوئی بی خار و بهحری بی بوخار و ناگری بی دوود

(۱۶)

که شوفش کردنی بهگ

له بهگ وا بوو که من ماتم کشی کرد
 که من ههستام و ئەو داما و فشی کرد
 گههی سهیرانی سههه گون بوو گههی کیر
 چهقیقهت مستهفا بهگ گهردشی کرد
 دهبوو باوکی سهگی ناو نایه ئەمما
 بهگی ناو نا ، قورمساغ یاغنیشی کرد

(۱۷)

سەرو و نە ی

سەرو و نە ی چین ، کە لە گەڵ قامەتی تۆ بێنە نە بەرد
شەکەری خواردوو نە ی ، سەرو سەری داوہ لە بەرد
گەر دە لیلی وەکوو نوقتە ی دە هەنت نە بوایە
منیش ئینکارم ئە کرد وەک حوکما جە و هەری فەرد
لیی دە پارێمە وە ئە ی رۆحی رەوانم تو خودا
جییە دەرمانی دلم ، پیم دە لئ ، لاچۆ دلە دەرد

(۱۸)

ستایشی ئە حمە د پاشای بابان

پۆژی یە کشە ممە کە مە شەوورە بە پۆژی بازار
من بە غار کە و تمە دو مبالی کورپکی بولغار
کور چ کۆر؟ لیوی وەکوو لالەیی حەمرا رەنگین
کور ، چ کور؟ چاوی وەکوو نیرگسی شە هلا بیدار
ئە هلی ئینساف بە خودا رەنگە چە نە ی بشکینئ
گەر کە سئ بیت و بکا قامەتی تە شیبیە بە چنار
لە هەمووی سەرفی نە زەر ، سمت و سورینکی هە بوو
نازک و نەرم و لە تیف ، میسلی تە لای دە ست ئە فشار
خر و مە خرووت و مودە و وەر ، سپی وو نەرم و دوو نیم
هەروەکوو کۆمە لە بە فری کە شە قی کە ی بە مشار
کە بە دیققەت نە زەرم کردە سورین و کە فە لئ

هەردوو چاوم پە پییە تە وقی سەرم وەک سەگی هار
دامەنم گرت و وتم: (مرحمت ایت الماسم!
بویلە یاندرمە بنی آتش عشقک ایلە زار)
(چشم جادوی سیاهت همه پند است و فریب
همه ناز است و کرشمه همه خوابست و خمار)
(بنی صید ایتی سنک دیدە یە آهو روشک
ای سنک دیدە لرک آهوکی شیر شکار)
ساعەتی چاک لە سەر سوورەتی نە حسم فکری
پیی وتم: (حاجی بابا گیت ایشینە یاغمە می وار!
صاچمە ، لاقر دیلرک حاصلی یوق ، گیت ایشینە)
آقچە سز ایتمە صاقن آرزوی بوس و کنار)
من کە یەک پارەیی جلقم لە ئە زەل شک نە دە برد
پیم وت: ایشته کمرمدە دولودر یوز دینار
بن بیوک ذات شریفم ، وکلا خواجە سییم
طانیور بندە کزی جملەء شاه و خونکار
ئە لغەرەز هیندە درۆم کرد و فسوونم بۆ خویند
کە و تە دووم هەروەکوو دووی گورگ بکەوی بەرخی هە ژار
موختە سەر خۆشە قسە بردمە مە نزلگە هی خۆم
گرتم و خستم و لیم برد و گونم کرد بە چوار

مؤلله تم ساتی نه دا ئه و شه وه تا وهختی سه حهر
کاری خیرم به مه زنده گوزهری کرد له هه زار
وهختی سبجهینی که داوینی فه له که ئه تله سی بوو
ههر له جی راسته وه بوو دامه نی گرتم وه کوو خار
چنگی وه که په نجهیی شاهین له یه قه م قاییم کرد
دهستی کرده جه زه ع و ناله وو هاوار هاوار
زه بتییهی ئه هلی مه حه سه هه موو جه م بوون له سه رم
پرسیان: مَا الْحَبْرُ! ئه ی زاهیدی سالووس شیعار
پی م وتن له م کورپه بولغار ه بپرسن که له من
چی دهوی بۆچی ده نالینئ وه کوو هه وری به هار
چاکی کرد په ردهیی نامووس گوتی: "سیکتی بنی،

ویرمدی پاره سنی بویله می قانون کبار؟"

دیدیلر: "حاجی افندی چو جوغک آچه سنی ویر

سر که فاش اولدی ده ا فائده ویرمز انکار

یوقیسه آچه ک اگر مهلتک اوچ گون اولسون

حقنی اوچ گونه دک ویرملیسین ای غدار

ئه مه دوو روژه که حهیران و په ریشان ده گه ریم

کی م هه یه غهیری وه لی نیعمه تی فه رخونده شیعار

یه عنی هه منامی نه بی حه زه تی ئه حمه د پاشا

فه خری دین ، کانی حه یا ، به حری که ره م کوهی وه قار

مه دحی ئیحسانی بکه م ، عه دلی بکه م فه زلی بکه م

به خودا خاریجه ئه وسافی حه میدهی له شو مار
که فی زه ربه خشی که وا مه نبه عی دو پر و گو هه ره
میسلی به حرئ که نه ساحیلی هه بی ت و نه که نار
تهبعی جه وواد و که ریم هه ر وه کوو قانانی ده لی
(زر به قنطار همی بخشد و اشتر به قنطار)

تا وه کوو ده وره بکات و بگه پئی چه رخی فه له که
زه فه ر و فه تحی قه رین ، به ختی مو عین ، تالعی یار
په ئیی تو با عیسی ته نزیمی ئو موراته به لی
بۆ کوره ی عالی می ئیمکان بو وه ته قوتبی مه دار

(۱۹)

ئازاری عه شره تی تاله بانئ

باره که لالا ئافه رین ئه ی عه شرتی نوسره ت شیعار

مه ردی مه یدان شییری جه نگاوه ر هوزه بری کارزار

چوار عه شیره ت: کاکه یی و وه ند و جه باری و داوده

ئیتتیفاقیان کرد و هاتن چوار سه د و په نجا سوار

هه ر به ئه وو هل حه مله چه ندتان گوشت و چه ندتان سه رپری

چه ندی که شیان لی به جی ما ، بوونه تو عمه ی موور و مار

ئیس ته که ش له و ده شته شه پیا نه له سه ر لاشه ی رزیو

که رکه س و شاهین و گورگ و مامه پئیوی و که متیار

به یینی به یینه لالا عوبه یدی قیله ته ن کاریکی کرد

هیچ که سی نایکا مه گه ر حه یده ر به زه ربی زولفه قار

هه ر سواری فیرقه ییکی راپفاند و دایه پیش

كهوته سهر كوئخا مهخول عهبدولوههابى نامدار
ليى خوږى وهك شيرى غورپان ، سا مهرؤ ، راوهسته بؤم
ئهى تليشى دايه ريزاورت به ريشى " يادگار"
چهكمهئ سوورى له پيدا بوو به جارى زهردى كرد
تس له مليون تپهپى كرد ، تر گهيشته سهد ههزار
يهك له يهك ئازاترن ، تهعريفى كاميكتان بكم
دهك فيداى دهست و تفهنگت بم سولالهى شيخ ستار
شاسوارئكى وهكوو تۆمان ههبا باكمان چيبه
تؤش له حهققهتدا سوارئكى وهكوو ئهسفهنديار
ئهم قسانه گشت مهجازن گهر حهقيقهتتان دهوئ
بهزلى نان و هيممهتى پيرانه بۆتان كهوتهكار
جائيزم مهتلووبه ئهم مهدهم به خوږايى نيبه
هورتمانيش بئ «رهزا»م گهر هيچ نهئيرن يا ستارا!

(۲۰)

هه تيويكى سنه يى

دوينئ شهو بؤ دهفعى حاجهت چوومه ههمامى غهفوور
ساده پروويكى تياوو سمت و ساقى وهك بلوور
جئ به جئ ههر وهك موههنديس دامه بهر مهددى نهزهر
ههر له تهوقى سهريهوه تا نووكى پهنجهى خوار و ژوور
وهك سهگى برسى به ههسرهت سهيرى دووگى مهر بكا
سمتى سيمينيم به چاو گرت تئى فكريام دوور به دوور
عاقبيتهت شهوق و ههوهس پهردى حيجابى پارهكرد

خؤم كوتا ديوانه ئاسا بؤ سهراپهردى حوزوور
ههركه فهرمووى مهردمى شارى سنهم ، يار بابلم
هاته گهردش بئ تهوهققوف وهك عهموودى لهندههوور

(۲۱)

هه جوى كاكه يى

بابان باشنده بر باطمان يشيل وار
إمام القوم فى تقسيم شلوار
ههتانه ههروهكوو بيستوومه بهزمئ
له سالتىكا شهوئ يارانئ ديندار
دهبهستن حهلقهئ وهك عيقدى پهروين
له جيگايئى خالى (ليئس ديار)
به چؤكا دئ قوتهئى مل نئركه كاردوو
وهكوو بولبول ئهخوينئ وهعز و گوفتار
دهخوينئ مهرسیيهئى مالوسى مهحرووم
يهكانهئى گون رهش و گاخؤلى شاخدار
وهكوو باران به كلكى پيره سهگدا
به ريشيدا دهچؤږئ ئهشكى خوونبار
لهپاش ئيكمالى رهسم و ماتهم و شين
وهپين دهس پئدهكا وهك كهلبى ههوشار
مهعازهللا ، دهئى : "يا ايها القوم!"
درؤيه حهشر و نهشر و جهننهت و نار
لهگوئ مهگرن قسهئى ئاخوندى سوننى

به ئاشووبن مه‌لای سهر لنگه ده‌ستار
غهره‌ز له‌م جرت و پرت و فاکوفیکه
ئیتاعه‌ی ئه‌شقیای بۆ ده‌فعی ئه‌شرار
«حولوولی» مه‌زه‌به‌ییکه بی گری و قورت
«ته‌ناسوخ» ریگه‌ییکه راست و هه‌موار
بیحه‌مدیللا نه‌ما کاک ئه‌حمه‌دی شیخ
زه‌هاوی مرد و گوړی گوم بوو چاومار
ئه‌گهر بی شیخ عه‌لیش ده‌فعولبه‌لابی
ئیتر دنیا ده‌بیته عه‌ینی گولزار
بمینی یا نه‌مینی چی له‌ده‌س دی
به‌ته‌نها شیخ «ره‌زا» که‌ی هه‌رزه‌گوفتار!
ئه‌گهر مشتته‌و مشاریش بی زمانی
عیلاج ئه‌کری به‌مشتی پر له‌دینار
به‌دیناری عیلاج که‌ن یا به‌سمتی
بلوورین کووده‌کیکی ساده‌پوخسار
عه‌زیزان مه‌زه‌به‌بی یارانی جه‌م جه‌م
له‌سه‌ر سی پوکنه: ئه‌وو‌ه‌ل ته‌رکی ئازار
دوو‌ه‌م ئیکرامی زه‌یف و شه‌رتی سالیس
له‌هه‌ردوو عومده‌تر کیتمانی ئه‌سرار
ئه‌مانه‌ش جو‌مله‌په‌شمن ، ئه‌سلی مه‌قسه‌د
چوارن پیت بلیم ئه‌ی پیری هوشیار
شکسته‌ی جه‌وز و توولی سه‌وز و که‌لبه‌ی
به‌رازی بۆز و که‌لبه‌ی خووگی مردار

ئه‌گهر ده‌رچی له‌سه‌ر ئه‌م دینه‌پوخت
ده‌چیته‌قالبیکى شوخ و نازدار
زه‌عیف بی خوانه‌خواسته‌ئیتیقادت
به‌ئایین و به‌ئه‌رکان و به‌ئه‌توار
نه‌که‌ی ته‌رسی به‌ریشی خه‌لفه‌باپیر
نه‌ده‌ی گانی له‌ریگه‌ی باوه‌یادگار
شیاکه‌ی گاوی حوول نه‌گری له‌ریشت
نه‌چیته‌ژیر کولینی دایه‌پیزوار
قه‌پۆزت دانه‌پۆشی به‌رسمیلت
به‌سه‌ر ملتا نه‌یی وه‌ک یالی که‌متیار
له‌قیبه‌ی (موسته‌فا) پوو وه‌ر نه‌گی‌ری
له‌ریگه‌ی شه‌رعه‌دا نه‌مری گوناهاکار
له‌په‌شمی ریخناکی به‌رسمیلت
ئه‌رپین سهر که‌له‌و ده‌سبه‌ند و هه‌وسار
که‌مردی نه‌قل ئه‌کا پوچی خه‌بیست
له‌ئینسانی ده‌چیته‌شکلی سه‌گسار
وه‌رن یاران شه‌وی میعاده‌ئهمشه‌و
له‌پی ده‌رپی فری دهن یار و ئه‌غیار
شه‌والی زه‌رد و سوور وه‌ک خه‌رمه‌نی گول
له‌سه‌ر مافووری زه‌ر پوکهن به‌خه‌روار
شه‌والی خامه‌ک و زه‌رپه‌فت و خارا
له‌سه‌ر یه‌ک دابنن وه‌ک مالی توججار
که‌نیز و خانم و خاتوون و خادیم

فہ قیر و مونعیم و دہرویش و سالار
 نہدیم و نوکەر و ناغا و ئەفہندی
 لە دەوری دانیشن وەک خەتتی پەرگار
 لە نەزمی بەزمی جەم ساقی بگێرئ
 شەراب و لی بدا موتریب لە میزمار
 نەبیز و شەربەت و نوقل و مەزە و مەہی
 دەف و تەمبوور و ساز و بەریووت و تار
 دەبئ ئەم بەزمە ھەر بەم نەزمە برۆا
 ھەتا دوو حیسیسە پابووری لە شەوگار
 کە دنیا بوو بە پرووی قەیماسی زەنگی
 سرەہی بەش کردنی شەلوارە ئەمجار
 بە قورعەہی مەعدەلەت یەکسان بەشی کەن
 مەپرسن ئەقرەبا و قەوم و کەس و کار
 مەپرسن دایک و پوور و خوشک و خوارزا
 لە ژیر کورکەہی بەرن بئ قەول و گوفتار
 بە قەولی باوہ باوہ و میرەمیرە
 میسالی کێر و قوز ھەر وەک کون و مار
 بە شەرعی مەزدەک و ئایینی بابەک
 دخوولی جائیزە ئیسمی کونادار
 (فہبوا سادتی للوطء و النیک
 لَقَدْ عَلَّمْتُمْ تَقْسِيمَ شَلْوَار)
 چرا پف لی کەن و شیرانە ھەستن
 شەقئ ھەلدەن لە پەردەہی عیسمەت و عار

سەر و دەریئ بەرن بئ فەرق و تەمیز
 مەپرسن ئەقرەبا و قەوم و کەس و کار
 شەوایی ھەر کەسئ بەر ھەر کەسئ کەوت
 تئیتەر فەرقی نەکا بیگریتە بەرکار
 کە ئەم وەعزەہی تەواوکرد پیرە ناخوند
 ئیتەر ھەر پف لە شەمعە و تف لە ھەیتار
 ئیتەر ھەر ئەتکی دینە و کەسری نامووس
 ئیتەر ھەر تەرکی شەرم و عیقفەت و عار
 ئیتەر ھەر لنگ ئەبیتە لام ئەلف لا
 ئیتەر ھەر کێر دەبیتە باسکی ھاوار
 ئیتەر ھەرگوممەزەہی سمتە دەسووری
 بە سوورەہی سەرخرپا وەک چەرخێ دەووار
 ئیتەر ھەر لی برین و لی خورینە
 بەرە و ژوور و بەرەو ژیر و بەرەو خوار
 ئیتەر ھەر دایکە پیرەو ھەلئە نیشئ
 بە کەللەہی کێرەوہ وەک ورچی سەردار
 ئیتەر ھەر پاوہنەہی زیوہو زپەہی دی
 لەبەر کوت پیوہدان دەخشئ لە دیوار
 ئیتەر ھەر خەپلەہی وەک جاوی گازر
 بە مەترەق دەیکوتن ساداتی ئەبرار
 ئیتەر ھەر جینگە ماچەو خوین ئەوئستی
 لەسەر گۆنای سپی وەک سیوی خونسار
 ئیتەر ھەر ناوگەلی خووبانی بیکرە

لە خویندا سوور دەبێ وەک بەرگی گولنار
ئێتر هەر کێرە وەک پەیکانی گۆشتین
بە ژێر بنیا دەچی وەک پەرپی سوفار
ئێتر یا خوا نەسیبی دژمنت بێ
برینی نێزەوو نووزەوی بریندار
تسیکی کەند بە پێشی سەمی براکە
تپکی دا بە یادی باوە یادگار
منالی لەو شەووە پەیدا بێ لایان
دەبیتە «سەبید» و «رێزوار»ی موختار
لە وەسفی کاکەیی گەر سەرفی عومرم
بکەم ، ناکەم بەیانی عوشری میعشار
عەموودیکم هەیه وەک توولی داوود
کوتمە ژێر بەلۆکەیی دایە پیزوار

(۲۲)

کێر کە هەستا نە لە بیگانه دەپرسی نە لە خویش
گورزی خۆی هەر دەووشینی چ لەپاش و چ لە پێش
هەمە کێرکی قەوی ، هیند بە کونی تەنگا چوو
سەر و چاوی هەموو زامدارە ، پەراسووی هەموو ریش
تا ملی غەر قە لە چەرما ، وەکوو سیواکی مەلا
پرچی ئەفشانە لەسەر پێستی ملی وەک دەرویش
پالەوانیکی قەوی قۆلە لە ملبازیدا
مەحکەمە ریشەوو بیخی وەکوو شاخی گامیش

(۲۳)

شیخ محەممەد عەلی و چەند نەفەرێ چووینە ئوجاغ
گشت بە کەیف و بە نەشات و بە سروور و بە دەماغ
گەرچی چەند رۆژی بوو تەعلیمی تەفەنگ بازایی ئەکرد
رۆستەم ئاسا چوو پارێز لە یەکی تیتلە بیجاغ
هەرکە ئەنگاوتی وتم دەک دەس و بازووت نەرزێ
هەرکەسی پیت نەلی رۆستەم تەرەسەو قورمساغ

(۲۴)

ستایشی شیخ ستار

سپای غەم دەورەیان دام دەس بە مەترەق
لەپاش تەشریفی تۆ دامیانە بەر شەق
تەعالەللا ، لە جەللادی فیراقت
دەرپێژی بێ موحابا خوینی ناحەق
مەپرسە بۆ لە هیجرانت نەمرم
کە من سەگ مەرگم و گیان سەخت و دل رەق
کە زینیان خستە پێستی ماینە رەشکویت
گەر چاوم لە تاوان زەرد و ئەبلەق
لە شەوقی تۆ وەکوو مەنسووری حەللاج
خورووسی تەبعی من ئەی گوت: (انا الحق)
لە بەزمی خوسرەواندا یەک زەمانی
مورەخخەس بووم وەکوو دەستووری موتڵەق
ئەمیستاش تاقەتم تاقەو پەریشان

خورووسم ئەخرەسەو ، حالّم موفەششەق
لەبەر ھەيوانى مزگەوت ئىستە بى تۆ
وھە دىم و دەچم وھک حاجى لەقلەق
ئىلاھى عومر و جاھت بەرقەرار بى
عەدووت ھەر سەرنگون بى ، خۆت مووھەق
سمىلى شېخ ستار «ھەبلول مەتینە»
كەلامى شېخ «رەزا» وھىيى موسەدەق

(۲۵)

ئەگەر جارىكى تر بچمەوھ كەركووك

بەم حالە ئەگەر جارىكى تر بچمەوھ كەركووك
مەعلوومە بە مەردى نەرواوه لەسەرم تووك
بۆچ بچمەوھ كەركووكى قورمساغ كە لەگەل من
ئەھلى ھەموو ناسازە وھكى ئاوى ھەمامووك
پىم خۆشە لەبەر جەورى برا و لۆمەيى ئەقوام
سەد جار لە غەربى بکەوم ، موفلىس و مەفلووك
رۆژى بە مورادى منىش ئەلبەت دەگەرئى چەرخ
ئەم مېچە قەرارى نىيە ، گاهى جگە گەھ بووك
شاھى كە نەبى رادەبوئىرىن بە گەدايى
بۇ ئەھلى قەناعەت لە پلاو خۆشترە داندووك
شەش مانگە زياتر كە لەپاش مەرگى پدەر ، من
مەغدوورم و مەزلووم و جەفادىدەوو مەھتووك
تا ساكىنى كۆى مامە غەفوورم وھكوو فەغفوور

كيسەم پىرە دايمىم لە زەر و لىرەيى مەسكووك
پابەندى خەلايق نىيە تەبعم وھكوو خەلكى
بى كولفەتم و پەندم و سەبىياحم و سالووك
من خواجەيى ئەحرارم و ئامىزشى دنيا
ھىشتاكە نەمى كر دووھتە بەندەيى مەملووك
وھك (لامىع)ى شاعىر نىيە ئىستى لە جىھاندا
شىرىن سوخەن و قانىع و خۆش تەبىع و «رەزا» سووك

(۲۶)

ھە جوى شوكرى

پوورە شوكرى بەسىە با نەتگىم و سمتت لەق نەكەم
دايكە كىر خۆرت ھەواللەى سوورى سەر ئەبلەق نەكەم
نىيەتم بوو دەفەيى خۆمت پىادەم باز وتم
نەقسە بۆ ئەمسالى من با گوئى لە ھەر ئەحمەق نەكەم
من كە شەھبازى شكار ئەندازى شاھىم پى دەلئىن
ھەيفە با ئاھەنگى جەنگى سەرگەر و لەقلەق نەكەم
تۆ بە جارى وھك ژنى فاحىشە پىت لى ھەلپىرى
نە ، وتم خەيرى نىيە ، چاويكى گەر لى زەق نەكەم
ھىزە! ساخۆت بگرە ، تا بۆت بىمە مەيدانى مەساف
شەرتە ھىچت پى نەلئىم تا بن گونت نەستەق نەكەم
كۆنە ھىزى شارى بەغدا! لئىم ھەرام بى شاعىرى
گەر كوزى خۆشكت وھكوو ئەيوانى كىسرا شەق نەكەم
ھەر وھكوو «مەستى»م بە فەردى گا خوا رۆحم بەرى

مولحیدی کافر مه زه ب گهر توش به ئەو مولحەق نه کهم
من ده زانم کئ له خشتهی بردویی ئەمما چ سوود؟
سه ییده ، سه یید قسهی سووکی ده بی دەر حەق نه کهم
پئی بلای با مونته بیه بئ ، توش گهن و گوو بهس بخۆ
با سلیمانی به جارئ کافری موتلهق نه کهم
عه هده کردوومه له خزمهت شیخ «رهزا» دا ، ورچه کویر!
نه ی خه مه ناو لنگی دایکت ، تا له تۆی ئیره ق نه کهم

(۲۷)

من به ئاشووبم ، به جارئ خان و بانووتان ئەگیم
ئیبنی مه شهوورتان ده ییووس و (پیاوی) بهد خووتان ئەگیم
ههر له کوپ تا کچ له سالی سهده ههتا دووتان ئەگیم
یهک به یهک هه مسایه کانی دهوری خانووتان ئەگیم
حه وشه ووکۆلان و بیر و دار و پهردووتان ئەگیم
شه رته هیچی دهر نه کهم تا کوو که نووتانیش ئەگیم
باوکی مه علوومت نییه له عنهت له زانت هه ی ته رهس
گوو به گوئی دایکت چوزانم دایه بهر کئ پیش و پهس؟

(۲۸)

ئالی به به

سائیل به غینا نائیل ئەکا به خششی کهمتان
ئالی به به یاخوا نه پزئ دهستی کهرهمتان

هه رچهند به مه سه ل خه نجهری ئە لماسه زبانه
ناپرئ قهده سهری مووی له ئەدای شوکری نیعه متان
گیرفانی گه دای کردووه ته کانی جه واهیر
ئیکسیری نیساری زهره شاباشی دره متان
ئیهن به حه قیقهت مه لیکی میله تهی کوردان
شایانه زیارهت بکری خاکی قهده متان
ئینکاری حووقیان له سه ر ئەم میله ته ناکری
ئابائی فهره ی دوون فه پ و جه مشیدی حه شه متان

(۲۹)

شیخ عه لی تالهبانی

بیگانه هه موو ساحییی جاه و جه به پرووتن
بیچاره برای شیخ عه لی موفلیس و پرووتن
ئهی شیخ عه لی وا چاکه وسووقت به برا بی
باوهر مه که بهم خه لقه که وهک تووله له دووتن
قهومی که له عه هدی پدهرت حه لقه له گوش بوون
ته حقیق بزانه به خودا جومه عه دووتن
پهحمیان نییه دهر بارهیی تو ، خزم و ئەقاریب
موشفیق تره بیگانه له مانه که عه مووتن
نادان و قور مساغ و نه زانن که ئەمانه
گاهئ له سه ما گاهئ له سه یری مه له کووتن
ئهم ته کیه نشینانه چ دهر ویش و چ سو فی
هه رچهنده به دل موشته غیلی زیکر و قونووتن

وهك حاجی له مابهینی سهفا و مهروه به تهعجیل
بۆ لوقمه ئەمانیش به مهسهل یوونس و حووتن
جومعانه بپراوه به خودا موفلیسه «لامیع»
نئ پوولئ حه مامی ههیه نئ پارهیی تووتن

(۳۰)

کچی حه سه ن که نۆشه ن

حهسه ن که نۆشه ن ، حهسه ن که نۆشه ن
ئینه کناچهی که نۆشه ن
که لله ش شله قیواو ناوگه لئش بۆشه ن
کونای قیرینش داییم وه جۆشه ن
کوپکه ش دیوانه ی که لپووس نه دۆشه ن
به لۆکه ش لۆلۆن چوون گه ده ی میشه ن
ده لۆن هه ر لۆیی سه د کیر نه تۆشه ن
وینه ی هه ر وه فال هه ر وه خرۆشه ن
په ی کیرئ قه وی خه یلئ په رۆشه ن
بۆس و که نار و خه لوه تش خۆشه ن

(۳۱)

ئهم ساده روخانه

ئهم ساده روخانه له مه لاحت که ته مامن
ده ورت که ده دن ، ته فره مه خو ، قه ت مه لئ رامن
گه ه دۆست و وه فادار گه هئ دوژمنی خونخوار
دل نه رم ده بن گاه و گه هئ سه خت که لامن

عاجز مه به - نهک بۆ تو - وه فایان نییه بۆ کهس
مه علومه که ئەم تاقمه وهک تاسی حه مامن

(۳۲)

شین بۆ سه ردارئ ناکۆ

پوو خاندی گه ردشی گه ردون له هه رچی ئاستانی بوو
سو تاندی چه رخی دوون په روه ر له هه ر کوی ئاشیانی بوو
وه کوو «طی سجّل لِّلکُتُبِ» پینچایه وه گه ردوون
له هه ر میهمانسه را ئاساری سفره و نان و خوانئ بوو
به حاته م گه ر بکه ی ته شبیهی ئەم ئاغایه ، بی عه قلی
که فه رقی ئەم له گه ل ئەو ، ئاسمان و ریسمانئ بوو
دریغ بۆ خانه دانی مارف ئاغای سه ره وری ناکۆ
که جیگه ی عه یش و عوشه رت ، مه نبه عی ئەمن و ئەمانئ بوو
که یومه رسی دووم ، جه مشیدی سانی ، خوسره وی سالیس
سوله یمانی زه مان ، ئیسکه ندی ساحیبقرانی بوو
شه وی وهک زولفی یار و پرووی حه سوود و به ختی من تاریک
له گه ل ده یجووری یه لدا وا حیساب که ته وه ئەمانئ بوو
به نامه ردی شه هیدیان کرد ، وه کوو حه مزه و عومه ر ، دوژمن
موارد ئاغا که پۆژی جه نگ و ده عوا قه ره مانئ بوو
که سی ئەم سه روی په عنایه ی له پی خست گه ردنی بشکی
چ زیبا سووره تی یاره ب ، چ شیرین نه و جه وانئ بوو
«موارد» یان بۆیه ناو نابوو له وه ختی به خشش و ئینعام
له بۆ بانئ موارد دهستی که ریمی نه رده بانئ بوو

لەحەق شیخ و مەلا و دەرویش و سوۆفی و سائیل و سەییاح
و هەکوو حاتم ، شەفیق و دلنەواز و میهرەبانی بوو
ئیتەر نەتیبی لە مولکی رۆم «رەزا»! ئوممیدی ئاسایش
لە پێش ئەم کارەدا هێشتا ئومیدی پارچە نانێ بوو

(۳۳)

دارولمولکی بابان

لە بیرم دی سولەیمانی که دارولمولکی بابان بوو
نە مەحکوومی عەجەم ، نە سوخرەکیشی ئالی عوسمان بوو
لەبەر قاپی سەرا سەفیان دەبەست شیخ و مەلا و زاھید
مەتافی کەعبە بۆ ئەربابی حاجەت گردی سەیوان بوو
لەبەر تابووری عەسکەر پێ نەبوو بۆ مەجلیسی پاشا
سەدای مۆزیکەوو نەققارە تا ئەوانی کەیان بوو
دریغ بۆ ئەو زەمانە ، ئەو دەمە ، ئەو عەسرە ، ئەو رۆژە
کە مەیدانی جریدبازی لە دەوری کانی ئاسکان بوو
بە زەربی حەملەیی بەغدایی تەسخیر کرد و تیی هەلدا
سولەیمانی زەمان – راستت ئەوئ – باوکی سولەیمان بوو
عەرب! ئینکاری فەزلی ئیوہ ناکەم ئەفزەلن ، ئەمما
سەلاحەددین کە دنیای گرت لە زومرە کوردی بابان بوو
قوبووری پێ لە نووری ئالی بابان پێ لە پەحمەت بێ
کە بارانی کەفی ئیحسانیان وەک هەوری نیسان بوو
کە عەبدوڵلاھ پاشا لەشکری والیی سنە شپ کرد
«رەزا» ئەو وەختە عومری پینچ و شەش تیفلی دەبستان بوو

(۳۴)

لە وەختی زەرفیندا

ئەمی مەلا تۆ قەت تۆ لە زەرفیندا وەها خیرا نەبووی
یا لە حیزی بەختی من یا مۆرەکەت مووی پێوہ بوو
حال لە سێ خالی نییە تو خودا بە راستی پیم بلی
مووی سمیلت یا بەرت یا کلکی یابووی پێوہ بوو
وا دەزانم مووی رزیوی پیستی دەبباغانە بوو
چونکہ ئاساری کەتیر و جەوت و مازووی پێوہ بوو
پەشمی پاشت بۆ مەزەندە چونکہ وەختی رۆژەلات
دیققەتم کرد دەور و پشتی زەرفەکان گوی پێوہ بوو
مووی سەگی گرویش وەها نابێ بە تەخمین سەد هەزار
ریشک و ئەسپی و کێچ و کەهلە و کرم و کپنووی پێوہ بوو
ئەلغەرەز دوویشکی رۆحم چوو لە ترسان ئەو شەوہ
هیندە دوویشک و هەزارپێ و مار و میرووی پێوہ بوو
قاوہچی رووی سینیکەکی هەرچەند بە نینۆک هەلکرا
قەلعی ئاساری نەکرد هێشتا بەشی توی پێوہ بوو
زۆر نەما بوو بۆنی سەرگین بمکوژئ ، وا تێدەگەم
تووکی بن کلکی کەر و بارگیری مردووی پێوہ بوو
داوہکەمی موویین و گووینت بە کاری هیچ نەهات
گەرچی هەرلایئ دووسەد ئەفسوون و جادووی پێوہ بوو

(۳۵)

نێنۆکی شیخ «رەزا» و کلکی حەسەن هەمزە
حەسەنی هەمزە لەسەر "شەم" کە چییە تەفسیری
دەست بە شمشیر لە گەلم ساحیبی دەعوا دەرچوو
من وتم ناخوینێ شیر ، ئەو وتی کلکی شیر
لە سەر ئەم لەفزه بەسی شۆرش و دەعوا دەرچوو
گروم کرد لە گەلی ، چووم و کتیم هینا
ناخونی من نەبوو کلکی حەسەن ئاغا دەرچوو

(۳۶)

پاسی تازه

دەنگی بەزم و سازە ئەمڕۆ تێمگەیینن چی بوو
وا توجار و نەوگەر و ئاغا دەماغیان گرتوو؟
کاتیبانی دائیرەو مەئموورەکانی زی شەرەف
زۆر بە کەیف خۆشی ئەبینم خەلقە چیتان بیستوو؟
بێ عەبا شان داچەقاو ملحیزەکانی مەملەکەت
وا دەرۆن و دین ، نازانم چیان لی و ن بوو
چوونە کن خواجه مووشی ، خۆی و ئەتباعی بەکەیف
حەزرەتی مەبعووسی ئەکرەم دەستی یەکیان گرتوو
فایقی تاپۆ ، حەمەد بەگ با مودیری تانچەرۆ

مەزبەتە نامووسی خۆیان بۆ حوکومەت ناردوو
حاکمی سولج ، غەفوور ئاغا ، جەنابی بابلی
فرسەتە هاوار ئەکەن وا پاسی حیزی دەرچوو
ناگەهان جارچی نیدای کرد ئەی ئەهالی موعتەبەر
بینەو و مۆدەیهکی تازەتر پەیدا بوو

(۳۷)

دلبە رانی کۆیه

شاری کۆیه کە لەبالەب لە بوتی غونچە لەبە
گەر فەلەک لیی بگەرێ مەنبەعی عەیش و تەرەبە
دلبە رانی بە مەسەل هەر وەکوو ئەشعاری من
کامی لی ئەگری ئەبیژی ئەمەیان مونتەخەبە
غارەتی عەقڵی منی کردوو زینا سەنەمی
عاریزی پەشکی قەمەر ، قامەتی نەخلی پوتەبە
نەوزەر ئاسا وو فەرەیدوون سیفەت و سەلم پەوش
شیرمانەند و سیاووش وەش و خوسرەو لەقەبە
عاریز و غەبغەب و پوخسار و زەنەخدان و لەبی
نازک و تورفەوو زیباوو بەدیع و عەجەبە
دلبەر و زەرکەمەر و جیلوگەر و عیشووە فرۆش
سەروی سیمین بەدەن و شاھید و شیرین لەقەبە
زالم و دلشکەن و دۆست کوژ و خەسم نەواز
عیسەوی دین و موغ ئایین و فەرەنگی مەزەبە
سیوی داناو لە ژیر لیو ، کە ئەمە گۆی زەقەنە

زیوی خړ کردووه وهک گو ، که ئەمیشم غه به به
خواستی لێی ماچی «پهزا» کافره نهیدا و وتی:
ئەى خودا لهم کورپه شیخ زادهیه چه ند بێ ئەده به

(۳۸)

هه جوی ماینه کویت

ماینه کویت جارن که دهتوت پهوتی ، پهوتی ئاهووه
ئیسته ههستانی له سهه ناخوړ به یا هوو یا هووه
قهت له یهک قسناغ کهمی جو نادهمی هیشتا له په
سال دوانگزه ی مانگ سواری نابم و هه ماندووه
عومقی چالی مه قعه دی بێ شک مه سافه ی قهسر ئەبێ
درزی دهر وازه ی کوزی ، لۆچ لۆچ به سهه یه کدا چووه
گه به ئاو زهنگی په راسووی ئەم سهه ئەو سهه هه لدرم
هینده نابزو ی بز انم ماوه یا خو مردووه
خاوهنی پيشووشی نازانی که ته ئریخ و سه نه ی
چه نده؛ ئەمما من له پیرانی قه دیمم بیستووه
وهختی نادرشا هو جوومی کرده سهه ئیقلیمی رۆم
تازه گو یا ئەو له کوز دایکی خو روو جی کردووه

(۳۹)

هه جوی شیخ غه فووری مامی

مامه کهم قه حبه ژنه ده ولته تی شه ددادی هه یه
تالعی ره هبه ر و به ختیکی خودادادی هه یه

دوو سی دیی داوه تی سوالتان به ئیتعامی ته عام
هه ر یه کیکی به قه ده ر خه زنه یی ئیرادی هه یه
چ فرووش و چ زور ووف و چ زه یاع و چ عه قار
له هه موو جینسه مه تاعی سه د و هه شتادی هه یه
ئهم هه موو گه نج و خه زینه ی هه یه هیشتا کوو ته ره س
نه هه وای جود و نه مه یلی که ره م و دادی هه یه
په سمی ئابانی کیرامی بووه ئاساری سه خا
نه له ئابانی حه یاوو نه له ئەجدادی هه یه
گه ر سهه و ریشی پیاوانه یه باوه ر مه که پیی
باتینی جووله که وو زاهیری زوهادی هه یه
خوی به هه ر سوور په ت ئومیدی که ره م پیی هه یه ، لیک
پقی زۆرم له په شیدی کوری گه وادی هه یه
پهنگی که ر ، دهنگی به قه ر ، هه یئه تی سه گ ، خووی چه قه ل
چاوی کو ی ر ، مه خزه نی کیر ، مه قعه دی پر بادی هه یه
زیکر و ئەورادی له سهه کیر و زه که ر مونه سهیره
سهیری ئەو حیزه قور مساغه چ ئەورادی هه یه
تف له کوز داکی ، له لای خوی کوری هینا و ته ده ر
گوو به ریش بابی ، له کن خوی ئەمیش ئەولادی هه یه
ئهمه گشت باوکی سه ره شقی له یۆ داداوه
سه ره به خو سالیکی په ره وه نییه ، ئوستادی هه یه
له گرووه ی حه ره ما کاره که ر و داییک و خوشک
فاتم و عاسم و ئامان و په ریزادی هه یه
شه و و رۆژ چه پله به کوز لیده دن و هه لده په رن

فەرەجيان تاب و تەبى كورەبى حەددادى ھەيە
بى حەيان جوملە ، خوسوسەن ژنە سووزانىيەكەى
رەوشى دىلەسەگ و قەحبەبى بەغدادى ھەيە
من لە كەركوكەو ھە دىننيتە كن ئەم قەحبە ژنە
لەگەلم خەسمە فەلەك ، نىيەتى بى دادى ھەيە
كوونى وو حيز بوو ھە مانەندى رەشىد تەبەى «رەزا»
ھىند لەبەر جەورى فەلەك خاترى ناشادى ھەيە

(۴۰)

«شوكرى!» لە داخت ئەمە سالىكە ھە يا دوو
كۆرم نەخۆشە ، حالى پەريشانە ، كەوتوو
جارى بېرسە موخلىسەكەت چۆنە ، چۆن نىيە؟
مەحسووبە كۆنەكەت ، عەجەبا ماوہ ، مردووہ؟
كوشتەى فيراقى تۆيە ، عىلاجى ئەگەر نەكەى
ئۆبالى بەو ملەت كە دەلىتى نىرەكە كارووہ
عەمدەن ئەلیم نەخۆشە ، موراعاتى تۆ دەكەم
وہرنە دەمىكە رۆحى بە جەننەت سپاردووہ
گەر من درۆ ئەكەم ئەوہ دايكت بېرسە لىي
يايە بە دەستى خۆى كفن و دفنى كر دووہ
شانە و خەنە و ھەمامى ھەرام كر دووہ لە خۆى
پاش رەحمەتى ، ھەرامە لە من ، سویندى خوار دووہ
ئىستەش كراسى چلكنە ، ناولنگى كو لكنە
وہك ديۆە لووكە تووكى بەرى بستى ھاتووہ

يايە ئەگەر سەگرمە بە ژىر كورەيا بچى
ھەروا دەزانى لاقە مەلىكى پياچووہ
يايە كە مەعبەرى دوبرى و ديھليزى كوزى
ياتاغى ئەشقيايە ، گوزەرگاہى ئوردووہ
شيعرى كە تۆ بە چاكى دەزانى شياكەيە
نەزمى كە تۆ بەيانى دەفەرمووى گەن و گووہ
ھەر وەك تسى كە جەوھەرى خۆى دەربخا بە با
نامووسى خۆت بە شيعرى سەفيھانە بردووہ
بەم شيعرە بىفەرمانە نابىيە «شېخ رەزا»
زەحمەت مەكيشنە ئائىنە كارىي ئەرەستووہ

(۴۱)

كە ئە شىرى نە قىب
ئەو بە ھەيئەت كەلە شىرە كە بە ھەلمەت شىرە
كەرەمت كر دووہ بىستووہ دەسا بىننيرە
دوو مريشكىشى لە گەلدا كە فريشكى نەكەوى
خرتى چەند سالەيە ئەلەبەت بە مريشكان فيرە
بارەكەللا! ھەسەن ئاغاي كورى مەحمودئاغا
كەفى فەييازە ، دالى واسيعە ، چاوى تيرە
نە وەكوو شارى سولەيمانىيە ، كۆيە بە كەرەم
نە وەكوو تاووق و كەركووكە نەوہك ھەوليرە
ئەو ھەموو شيعرە كە ناردم كەلە شىرىكى نەنارد
جەددى ئەعلايە ، نەقىب زادەيە ، خۆى بى خىرە

دۆستان ئەم كەلەشپىرە وەكوو تەعريفى ئەكەن
بۇ «رهزا» لازمە ئەم نىرەكەيە ، ئەو نىرە
هەديەيى گەر لە تەرەف دۆستەوہ بى شوكرى دەكەم
پىي رەزامەندەم ئەگەرچى تەرەفيكى كوپرە
قافىيەى تەنگە نەزيرەى مەكە شاعير زينهار
ئەوى لەم قافىيە بۆت ماوہ تەوہ هەر كپرە

(۴۲)

كاكە جافى كورى كە ريم ناغا

شيرين وەكوو خوسرەو پسرەرى هورمزە جافە
چاو مامزە ، ليو قرمزە ، ئيمان سزە ، جافە
چاوى رەشى فەتتانى وەكوو شەپرەوى عەبيار
دين و دل و ئيمانى دزيوم ، دزە ، جافە
بورھانە لەسەر قودرەتى حەق ، ئايەتى حوسنى
بۇ دەعوەيى ئيسباتى خودا موعجيزە جافە
ئاشووبى جەھان ، فيتنەيى ئافاتە نيگاھى
يەك نەفسە ، جەھانى لە دەسى عاجزە ، جافە
بۇ كەشمەكەش و عەربەدە موژگانى سياهى
وەك لەشكرى تەيموور و سپاى جەنگزە ، جافە
تەنيا نە «رهزا» بۆى بوو تە بەندەيى فەرمان
فەرمانى لە سەر شاھ و گەدا نافيزە ، جافە

(۴۳)

دەولەمەندى ساحىب پارە

خەبەر چوو بۇ ميرە سوورە
قوربان شيخ سالىح مەغدوورە
خۆشى خۆشيبى پىكەوت ، وتى:
(ئاگرە سوورە لەخۆم دوورە)
كەسى فەقيرى بى چارە
گەر عەيبى هەبى ديارە
دەولەمەندى ساحىب پارە
سەد عەيبى هەبى مەستوورە
ئاگر ئەگەر لە مالى چى
دەلپن ئاگر نيبە ، نوورە
تەنوورە يلى ، تەموورە يلى
شاپليتە يلى ، دەر قوونە يلى
قسەى جوولەكەى مەشهوورە

(۴۴)

مال موديرى

مال موديرى كە خەلكى هەولپىرە
هەر وەكوو موويى خايە بى خپرە
سوورەت و سيرەتى لەپياو ناچى
ئەو قورمساغە ميبە يا نپرە؟

من به مه خفى كه چووم و تىي فكريم
به زمى غه و غايه ، مه قعه دى كي ره
ديم حوسين كردى قه سدى قه تللى فه تاح
وه كوو يوونس كه دهس به شمشيره
حه رهمى موحته پهمى له على خان
خه رهمنى عيسمه تى گه راي كي ره
راوى ريوى هه موو له بو كه و له
گورگ له بو به رخه ديته ناو بي ره
به حرى ناودانى مه زره عه يى فه رجي
جووته گون جو گه يه ، كي ريش ناو دي ره
وتم: ئه ي بى حه يا تو ناترسى؟
له خوداي روژ و مانگ و ئه ستيره
وتى: يا شېخ ئه مان! مه كه مه نعى
ئه هلى قوونيان به قوونى ئه و في ره
نييه باكم گه ر ئه و خه بيسه بلغ
ئه وه ئه شعارى (لاميع) ه كو ي ره

(۴۵)

سمايلى مه لا خاليد كه له سه فه ر هاته وه شېخ «رهزا» ئه مه ي
فه رموو

هاته وه ئاشووبى دهوران ، مه ردى مه يدان هاته وه
شيري يه زدان ، له نده هوورى ئيبنى سه عدان هاته وه
بو قرانى له شكرى ئه عدا له ناكاو ميسلى به رق

ئاسه فى ساحي بقران ، له على به ده خشان هاته وه
هه ورى ميحنه ت ، بارشى غهم ، سه يلى ماتهم بوو ته مام
به رقى تابان ، ميهرى ره خشان ، ره عدى غورپان هاته وه
پاله وانى پايته ختى سه فده رى شيرزاد خان
تاج به خشى كيشوهرى مه غريب ئه لب خان هاته وه
سه عدى سه فده ر ، ماليكى ئه ژده ر ، هوزه برى پره ونه ر
بيژهن و گيو ، تووس و نه وزه ر ، پوورى ده ستان هاته وه
حه مدو ليللا باز له بو قه تللى سه رى تووران يان
روسته مى مازهنده ران ، سامى نه ريمان هاته وه
ژي رده ستى ئه سه عد ئاغا بووين وه كوو موورى زه عيف
بو خه لاسيمان سمايلى وه ك سوله يمان هاته وه
دوستان له ب ته شنه بوون ناگاه له فه يزي لوتفى حه ق
جو يى نيل ، ده ريايى قولزوم ، به حرى عوممان هاته وه
پي ئه كا ئه تك و سياسه ت هه ركه سى خو ي حه ز بكا
قاتلى رو حى حه مه و جه لادى وه سمان هاته وه
(لاميع) شاعير به هه ر مه جليس بچى ، خه لكى ده لىن
بولبولى ده ستان سه را ، مورغى غه زه لخوان هاته وه

(۴۶)

هه جوى ده روئش ئه فه ندى

تحت توقيفه الندى قوى النسون كرته
خاق ايچون چاهى قزان چاهه دوشر البته
حبسه القا نه ديمك ، بسره يه سورمك لازم

بسرەدن بومبەییە من بومبە الی کلکته

ناسە عبرت اولیور اتملیدر وقعه نويس

ترسن ترجمه یی حالی سبت غزته

ئاه چ خوشه به چه قو گوئی له بنا خشت بېرن

پیشی قوت کەن به مه قەس بیکە نه مه یموونه قوته

به دەف و دائیره و زەمزەمەوه دووی بکەون

لی بدەن چه پله بلین بینه وه کورگەل ئەمه ته

(٤٧)

هه جوی حەمە ی وەستا فه تاح

هەزار ئەفسوون و جادووی پیوه ئاویزانە ئەم ریشە

عیلاجی گەر ببی یا گووزە یا گويزانه ئەم ریشە

به ته حریکی ته لئیکی سەد هەزار نه فسی به کوشتن دا

رەئیسى حیلە کاران شای قوماربازانە ئەم ریشە

به باى سه پرسەر له شوین خۆی ناجمی پیشی ئەمه ند سه خته

به بى حیکمەت نییه گەر به جار به جار له رزانه ئەم ریشە

به مه کری ئەم رەتینى حەز بکا هەر لیڤه تا موکری

په ناھم دەى خودایا خاوه نی زۆرزانە ئەم ریشە

که سه یرم کرد دەزانم شیخ له من مه سرووره یا عاجز

حەمە ی وەستا فه تاح بۆ حالی من میزانە ئەم ریشە

هەزار هەوسار و دەسبەند و گوریسی لی دروست ئەکری

به سەد باتمان خوری گەر بیکری هەرزانە ئەم ریشە

(٤٨)

عیلله تی قائیمه قام

رەبیبی قەت تووشمان نه هینى عیله تی قائیمه قام

ئیمه تابى حەرب و زەربى کیری پاشامان نییه

هەر کەسى بیگی دەلی ئەى ئافه رین سەد ئافه رین

دوژمنى ساداته قەت باکی له دان و مان نییه

دوو هەزار کیری پیا رۆیى نه خارا مه قعه دی

ئیمه میرم مه تره قى وهک سه نگی خارامان نییه

بیکوژن کیر خۆره نامووس و حەیاى کوردانى برد

قەت له کوردانا دەلیى پیاویکی ئازامان نییه

(٤٩)

هه جوی شوکری

حیزیک که ئەگەر قسه ببه ستی به «رەزا» وه

بى شک به حە لالی له کوزى دایکی نه زاوه

بى حیکمەت و بى قیمەت و بى جى نییه شیعی

عومری له هه وهل تا ئاخى تیدا پرزاه

شوکری گەن و گوو خۆرى سوله یمانییه ئەم وت

هەر چه نده که ئەمدى وه کوو لۆتى ده گه پراوه

سو پهری ئه هلی سنه بو شه ری بیگانه تنه
 خو به خو شه ده کهن و ئه سلله حه یان هه ر به تنه
 رقی هه لسا سنه یی دی له سوله یمانی ئه دا
 ئافه رین ئه هلی سنه ، ئه م رقه تان هه ر له کنه
 ئه هلی ئیمه که چه ووه شاری سنه ، حوکمه ، ئه کا
 به دوو شاهی و قه ره یو وئی ژنی کامیان مه زنه

ده ردی لوقمه ی گرت له ناکاو شیخه توه مه ت کاره که
 ئه و قیافه ت حیزه که ی هه یئه ت وه کوو که متیاره که
 قووخ وه های لی کرد ، له جیی قووخ کاشکی پوخی خوار دبا
 شیخه که ی دم چه وته که ی لچ گیره که ی لیو خواره که
 کورده بی نامووسه که ی ، گووانه قورمساغه که ی
 حیزه که ی بی دینه که ی که ربابه که ی بی عاره که

هه ر واقه واقعی دل مه به ده ستنی فیراقه وه
 وه ک ریوییی که هه ردوو گونی بی به فاقه وه
 ئیمان له ته وقی سه رمه وه وه ک واشه ده ریپه ری
 سمتی که ده ریپه راند و سه ری نا به تاقه وه
 مو تریب له عه شقی یاری عیراقی به حه سه ره تم
 بو م هه سته ورده ورده له په رده ی عیراقه وه

گه ر بلیم به غذا له جه ننه ت خو شتره هیشتا که مه
 چونکه سوکنای غه وس و که رخی وو ئیمامی ئه عزه مه
 ئه ی براده ر! شاری به غذا بی حه سادته ، بی هه مه
 زور ئه مین به له م حیسابه پیته بلیم کورته و که مه
 له م ولاته هیهچ ولاتی هه ر وه کوو به غذا نییه
 حا کمی عدل و عداله ت زور ئه مین و بی غه مه

(۵۴)

ژنه كه ي مه ستي نه فه ندى

ليړه گايان ژنه كه ي مه ستي نه فه ندى به سره

نيسته بؤ به سره ده چي به عده خه رابو لبه سره

هيڼده گه وواده گهر نه ولادى له پيش چاوى بگي

پيشى راده گري كه ها كيرو گونى پي بسره

عهينى به غدايه به خوى، چونكه له بهر ناوى مهنى

مه قعه دى به حره، گونى قاييقه، كيړى جسره

(۵۵)

موسه مهمه ت

قه و مه كان! به و زاته وا حوكمى له سهر به حر و بهره

به رخه نيړى گهر نه نيړى هه ركه سي خاوه ن مه ره

ديم به گزيا نه يدرم، گهر «فى المثل» شيرى نه ره

با نه قه وميت وا نه زانن نه هم هه موو شوور و شه ره

گشت له سهر به رخي شه ل و كاوپي له ر و بزني گه ره

(۵۶)

كه نه شيرى كرماشانى

كه له شيرى به «رهزا» لازمه، كرماشانى

نه ژده ها سه ولت، دم گهرم و در و شه راني

كه له شيرى كه قه پي گرت له بنا گوپي كه له شير

پر به دم بيچري و هك سه گي هه ورامانى

كه له شيرى كه نه گهر شيرى نه ري بيته مه ساف

پاي رفينى به شه قى ميسلى كه ري تالانى

بؤ حه والهى دوبرى نه و كه سه خؤم نه يزانم

دوو گونى پيوه هه بي و هك دوو جه ره ي له يلانى

به دريژى و هكوو مه ولان به گه كه ي ميري به يات

به جه سامهت و هكوو كو يخا زله كه ي بيبانى

جنسى خوى جووته مريشكي به ري حه لمه ي بگري

نه كوو سوپى بيته وه بيچاره له بهر بي گاني

نه ي نه قيب زاده، بنيره كه له شيرى كي و هها

بؤ «رهزا» كه ي سه گه كه ي قايپيه كه ي گه يلانى

(۵۷)

ستايشى كاك نه حمه دى شيخ

مه ربووته حه ياتم به سو له يمانى وو خاكي

خوزگه م به سه گي قايپيه كه ي نه حمه دى كاكى

نه و قودرته ساداته كه سو ككانى سه ماوات

شه ريانه له سهر سه جده نه بهر مه رقه دى پاكي

نه و مه رقه دى والا يه كه و هك عه رشى موعه للا

مه خفوفه به زوو وارى مه له ك، دهورى شوباكى

بؤ ده ست و عه سا نازكه كه ي داخه ده روونم

قوربانى عه ساي ده ستي بم و سؤل و سيواكي

دنيا له دواى حه زره تى شيخ زيړ و زه بهر بي

وهك تاجى كه ي و جامى جه م و به ختى زوحاكي

دەرحەق بە حەفیدانی ، ئەدەب لازمە زینهار
قوربانی حەفیدانی دەبم بابی وو داکى
بەم حالە پەریشانەو بە باز ئەشەهەدوبیللا
شیعرت تەرەب ئەنگیزە «رەزا» شاعیری چاکى

(۵۸)

سوحبەتی شیخ

شیخ کە هامسوحبەتی شامار و نەدیمی حەمە بئى
شیخ کە دۆستی مچەریژاوی وو ئەحمەد جەمە بئى
شیخ لەبەر جەلبی دل و ئایشە کورانیی ژنەکەى
شیر بکیشیت و لە پرووی والیدە دەستەوقەمە بئى
شیخ کە قودسییەتی پیرانی تەریقەت لە کنى
هەموو ئەفسانەوو ئەفسوون ، هەموو گالتەو گەمە بئى
شیخ کە گەووادى وەکوو(خادیمی سو ججاده) لە لای
سەییدى حور لە سولالەى عەلى وو فاتیمە بئى
شیخ کە قەسری حەرەمی گەییە مەقاماتی ئەعلا
سەر بلند کات و بلن ، شیخ ئەمەوو قەسر ئەمە بئى
شیخ ئەوا گۆی هونەری بردەو ، کەشکەک سلەوات
شیخ ئەوا جیى پدەری گرتەو ، دەستی بەمە بئى

(۵۹)

حەوشە رەش

حەوشەییکم هەیه بە قەدەر لەپى
پۆژ عیلاجى نەکەم بە شەو ئەتەپى
مەنفەز و درز و ئاودزی هەرچەند
دەيگرم ، دەیکوتم بە دەست و بە پى
شەو کە هات ، دەم دەکاتەو وەکوو هار
وا ئەزانم سەگەو بەمن ئەحەپى
سەر و ریشم لە تۆز و قسل و گەچا
وەک پلاسیکە پر لە ریشک و ئەسپى
خەمی شاگردەکان زیاتر ئەخۆم
گەورە هەر چاکە ، ئاخ لە دەس دەس و پى
ژنى وەستاکە بۆچ نەگیم تو خوا
ساق و سمت لووس ، کوز پرى دەری

(۶۰)

شەرى جەبارى و داودە و کاکەیی و تالەبانی

سئى عەشیرەت بوون بەیەک تا ریشەمان دەرکەن بە عیلاجى
جەبارى و داوودەو کاکەییەکانى دایە ریزوارى
قەسەمیان خوارد بە رۆحى سەید براکە و گۆرى خان ئەحمەد
بە کەللەى خووگ و شاخى گایى حۆل و گۆشتى مردارى
دەپى ئەمپۆ بە جارى قەتعى نەسلى تالەبانی کەین
تەق و تۆقیان کە هەستا گوسە هەر وەک تەرزە دابارى

سوارەى تالەبانى دەپپەرىن وەك پۆستەمى دەستان
فیراریان ئیختیار کرد سەیدەکانى باوہ یادگارى
فیرارى کاکەبى ھەر نەیسە ئەمما گوئی فەلەک کەپ بوو
لە جرت و فرتى ئاغای داوودە و ساداتى جەببارى

(٦١)

برازا عەزیزە کەم

پووم کردە بەزمى خاسى برازا عەزیزە کەم
ئەمشەو بەسەد تەوازوع و ئیخلاص و سەرکزی
پروانیم لە درزى قاپیپەوہ، خۆى و تابیعان
دانیشتبوون دوو ریزە لە دەورى خەلى کەزى
دەتگوت تەمى کرابوو بە مەخسوسى قاپیپەوان
خۆى کرد بە نیرە تورک و وتى (کیم بیلیر سزى؟)
پیم وت : "منم فلانە کەسم، مامە، شېخ رەزام
تانمزمیسن (خمیس افندى) مگر بیزى؟

ئەم سەددى بابە بۆ منە؟! ئیزھارى کە برۆم
یان مەرحەمەت کە، حیزە! لە سەرما گونم تەزى
ئەمجا بە کوردى ھاتە تەکەللوم، وتى: بەلى
تۆ شېخى حیلەساز و قومارباز و کەردزى
وہختى کە لەم موعامەلە زانیم غەرەز چىپە
دەرحال گەر امە پاشەوہ، ئەمما بە عاجزى

(٦٢)

ماينە کەى کوئخا عەلى

کى چوزانى کووچەلەى سمتى شکاوہ یا مى
وا لە حالى حەلوەلادا ماينەکەى کوئخا عەلى
چووم بزانم ماوہ، يا خۆ مردووه؟! وہختى کە ديم
شادەمارى سستە نابزوى رەگى قاچ و قولى
دام بە سەرخۆمدا گوتم وا حەسرەتا بۆ ماينەکوئیت
دەک بە میراتم کەوى دەسبەند و ھەوسار و جلى
نەبز و قاروورەى ئەگەر سەدجار تەماشاکا حەکیم
دەردى نازانى چىپە تاکوو نەکا بىنى سلى
گەر ئىمامى عەسکەرى نوئىژى لەسەر کا لایبقە
چونکە موشتاقە بە وەسلى نالەکانى چوار پەلى
کەسرى ئەنفى دوشمنان و جەبرى کەسرى دۆستان
ھەر بىمىنى چاکە بە خوا «شېخ رەزا» و کىرى زلى

(٦٣)

بۆچى ئە ترسم

دەرحەقى بۆچى ئە ترسم بەخودا تا ئەمرى
چى لە دەس نایە، مەگەر بى گونى ئەسپم بگرى
لە خەبىسى نىيە مىسلى کە وەکوو سەگ پى دەوهرى
پى بلىن بەو تەرەسە گەر لە علیہم بدوى
بە فووى عەزلى ئەکەم، نابى لەوئیدا بترى
پدەرى نیرەکەر و مادەرى وەک ماچەخەرە

كى دهلى ئادهمه ، كهر بابيه ، وهكوو كهز دهزه پى
 وهره لاده له شه پى ئالته تى مه عههودى «رهزا»
 موقته زاي گر تنه تهبعى ، به خودا بيت ئه گرى

(٦٤)

خادىمى سه ججاده

خادم سجاده ي پيغمبرى
 كشتى جود و سخا را لنگرى
 اغنيا خواهند از انعام تو
 سيني شه كراو ، پلاو دوو له نگرى
 ئه و كه سهى خوانى له بو دى سوبح و شام
 چي له ئيمه زياتره غه پره ز كه رى

(٦٥)

ئىستى زىندوو يا مردوو؟

ئىستى زىندوو ، بلىم بوم چا كه ، يا مردوو دهوى
 ئىحتياج زوره خانم ، با بلىم هر دووم دهوى
 بىچوو و كانم سهر له سبجه ينى هه موو دهورم ده دن
 ئه م ئه لى پوولم نه ماوه ، ئه و ده لى بىچوووم دهوى
 با وجودى ئه م هه موو ته كليفه گى زيان كر دووم
 كور خه يالى ژن ئه كات و كچ ده لى من شووم دهوى

(٦٦)

ته خميسى فه سيدة ينى غه زه لى مسته فا به گى كوردى
 دلى بر دم به ناز و عيشوه ديسان شوخى عه ييارى
 فريبي دام به سيحرى چاوى خوى ، مه حبووبى سه ححارى
 له هيجرانا ته قم كرد ، ئه ي ره فيقان! كوا مه ده دكارى؟
 (ئهمان مردم عيلاجى ، سا له رى پيغه مبه را چارى
 ويسال ، يا قه تل ، يا ته سكين ، له هه رسى بوم بكن كارى)
 به دهورى نيرگسى مه ستى كه سى نه يماوه مه يلى مه ي
 له بو شه هدى له بى له على ده نالينى دلم وهك نه ي
 له تابى ئاته شى عه شقى بكم داد و فيغان تا كه ي؟
 (ئه وهند سووتوم ئه سلهن تابى فه ريام نه ما ساده
 ره فيقان نيوه سووتن ، ئيوه نامهر د ، عه رزه هاوارى)
 له ريگه ي عه شقدا نايانه پيم زنجيرى مه جنوونى
 له ده ستم چوو رومووزى دانش و فه مى فه لاتوونى
 وهكوو شه خسى كه زارى كا له جهورى دوژمنى خوونى
 (له كونجى سینه دهنگى ئاي و ئوى دل دى به مه حزوونى
 ويران بى نه مدى ساتى لى نه يى ناله ي بريندارى)
 كه چاوى ساحيرى ده ستى به غه مزه و ناز و ئيما كرد
 مه تا عى عه قل و هوش و دهركمى تاراج و يه غما كرد
 كه سى نه يگوت دريغا كى ئه توى وا شيت و شه يدا كرد
 (ئه لاي ههركه س دهچم مه نعم دهكا ، خوت بوچى رسوا كرد
 دريغ كوا حال زانى؟ ره بى تووشم بينى بيمارى)
 گوتم وهك سورمه يه بو چاوى عاشق خا كه كه ي ژير پيت

له ئولکه‌ی حوسندا گهر لافی شاه‌ی لی بده‌ی لیّت دیت
گوتی مه‌یخانه بی دایم - به یادی چاوی مه‌ستم - جیت
(سه‌با یارانی مه‌جلیس گهر هه‌والی من بپرسن لیّت
بلّی کیشاویه‌ته مه‌یخانه چاوی بیچوووه عه‌بیاری)
سه‌ری جه‌نگی هه‌یه داییم له‌گه‌ل من چه‌رخ‌ی دون په‌روه‌ر
نه به‌ختم یار، نه چه‌رخم یاوه‌ر و نه تالعم په‌هه‌بر
ئه‌وه‌ند بی په‌حم و ساحیب کینه‌یه ده‌رحه‌ق به من دل‌به‌ر
(له نه‌زعا پیی ئه‌لیم، قوربان جه‌فا به‌سیه، ده‌لی: کافر!
ئه‌ری چیت دیگه تو سه‌گ مه‌رگ، کارم ماوه پیّت جاری)
نه‌ماوه په‌ونه‌قی بازاری عه‌قل و دانش و وردی
به پوولّی نایکرن له‌م عه‌سره‌دا عیلمی (ئه‌بی وه‌ردی)
له ئه‌شعاری «په‌زا» په‌یدایه ئاساری جه‌وانمه‌ردی
(دور و یاقوت ده‌باری له‌م که‌لامه شیرنه‌ی «کوردی»
خودا سا کوا له دنیا‌دا قه‌درزانی، خه‌ریداری)

چوارینه‌کان

(٦٧)

شیخ سه‌عید سه‌رداره، شیخ مه‌عروف هه‌تا چه‌زکه‌ی نه‌جیب
بو جه‌وانمه‌ردی و شه‌جاعت به‌ینی به‌ینه‌للا نه‌قیب
گهر په‌قیب نه‌بوایه که‌ی مابه‌ینی ئیمه‌ تیک ده‌چوو؟
کیر به کوز داکی موفه‌تتین، گوو به پش بابی په‌قیب
(٦٨)

ئه‌هلی عیبه‌رت بی‌نه‌وه با سه‌یری ناسرشا بکه‌ین
دوو له دوو سی که‌م شه‌هی کرد و کشیکی ری نه‌هات
هاتی وا، سه‌یری نه‌هاتی که‌ن که سه‌د تپ و سوپا
پاسه‌وانی بوو له نیو به‌ستا پیاده‌ی کرد و مات
(٦٩)

گوو به پشی ته‌نکی عه‌وره‌حمان به‌گی قائیم‌مقام
ئه‌و که به‌ینیک بی زیان مه‌غرووری کرد
تاله‌بانی بوو، که سفره و نان و خوانیکی هه‌بوو
دای به سه‌ریا هه‌ر وه‌کوو خه‌پله‌ی قنگی خاپووری کرد

(٧٠)

شیخ عه‌لی خوت و منت ئاواره کرد و ده‌ربه‌ده‌ر
چاکه هه‌جوئیکت بکه‌م، ئه‌مما موفید و موخته‌سه‌ر
بو چه‌مه‌ی وه‌ستا فه‌تاح ئیمه‌ت هه‌موو ئاواره‌کرد
ئه‌ی چه‌مه‌ی وه‌ستا فه‌تاح دایکت به‌کی‌ری نی‌ره‌که‌ر

(۷۱)

قوزی گازی ئەگەزێ کێر وەکۆو گاز
بەری عەرسە ی پانە وەک دەشتی حیجاز
قینکەییکی هەیه وەک گردی دەماوەند ، ئەعلا
پر لە هیلانە کەو و قشقرەوو کۆتر و باز

(۷۲)

«شیخ رەزا» م و بە فەساحەت لە جیهاندا مەشهور
پسەری پیری نەزەرکردەیی قوتبی لاهوور
شیعری من وەهیبی ، کەسبێ نییە ، هوشیارەو بە
خۆت لە من لادە لە سۆراخی قنکت بەم مەخموور

(۷۳)

رەشە رەششاشی کەری رەش بە رەشت
تا رەشت ماوە رەش و سوور بە رەشت
چل و چێوی چەمی رەشەش بە رەشت
بە لەشت ، هەم بە بەشت ، هەم بە رەشت

(۷۴)

مزه ی ئەوەندە نەبوو ئاشەکانی جیشانەت
ببێ بە قووتی شەویکت ، پیامە جی شانەت
بە بی سەبەب لە سلیمانی شاربەدەر نەکرای
نەکەوتە دەستی عەدوت مەکتەبە و کتیبخانەت

(۷۵)

بۆم دەنێرێ نيسک و نۆک و سووتەنیی و خاکە و خەلووز
لازمە بۆ گۆری حاجی هەر بخوینم «قُلْ أَعُوذُ»
حاتەمیش - راستت دەوی - ناگاتە حاجی ، بۆ سەخا
ماهی ئەنوەر کە ی دەبیتە نەبیری عالەم فرووز؟!

(۷۶)

هەر وەکۆو ئەشکم بە رەنگی سووری خۆی خوینینه کوز
داستانی شاهنامە ی خوسرەو و شیرینه کوز
ئینشیقاقی هەر وەکۆو کالەک لە بەر شیرینه
هەر کەسێ نەچەشتبێ نازانی چەند شیرینه کوز

(۷۷)

شۆخی بە ئینابەت چوو لە زوهد فروش
بۆ «أخدی» تەریقەت بە دلێ پر لە خرۆش
خۆش هاتە جەواب و وتی: حەقتە وەلێ من
سالیکە فروشتوومە ئیمانم بە قرۆش

(۷۸)

کەسێ بییێ حەیاوو شەرم و نامووس
ئەبەد ناکا رەفیقیی تا قمی لووس
ئەگەر سەد سال بەدی رەنج و نەیانگیی
قسە ی وات پێ دەلین خاریج لە قامووس

(۷۹)

ئەگەر بەرزنجەبى غەدرىش بکەن ھەر نەيسە ساداتن
خدر ئاغای رەباتى داكى خۆگى ئیوہ بۆ ھاتن!
خەزورەى شىخ ھەمىد ئاغای رەباتى كۆنە قەلتاغ شر
لە ئەسل و مەعدەنا ئەجدادى ئیوہ دوّم و خەرپراتن

(۸۰)

گەرچى فەقىر و موفلىسە شىخ مامە سالحم
نەمدى كەسى وەكوو ئەو ساحىبى كەرەم
مىوانى بووم ، نان و كەرەى نايە بەردەم
ئىستاش بە بى موداھەنە مەمنوونى ئەوكەرەم

(۸۱)

يا رەسولەللا ، دەزانى تۆ كە(شەيتان) ە عەدوت
ھەم لە تۆ مەعلوومە ، خۆ من ئوممەتى تۆم ھەر چى ھەم
كەى رەوايە ، سەرورە! بۆ تۆ كە خەيروول ئەنبىاي
دوشمنى خۆت شاد بکەيت و ئوممەتیشنت دل بە غەم

(۸۲)

با بکەم ھەجوى حىمارى ، رەگى جەرگى بېرم
ھەر وەكوو جاوى نەشۇراو كوزى دايكى بېرم
شەھوہتم ھاتۆتە جونبوش وەكوو دەريايى عومان
لازمە ماچەكەرى مىسلى حىمارى بېرم

(۸۳)

موتەلەووين و ميزاجى گوناگون
موتەسەپرېف كى ديويە بوقلەموون
موتەسەپرېف جگارەكەى لە دەما
دى و دەچى وەك مريشكى چيلكە بەقوون

(۸۴)

جەنگ گاهى جوكل و مەحموود بەگ شىروانە بوو
ئافەرىن مەحموود بەگ: لەم جەنگەدا شىر وا نەبوو
وہختى قاسىد ھات و لىم پرسى: چلۆن بوو ئەم شەرە؟
ورده ورده بۆى بەيان كردم كەچى شىر وا نەبوو

(۸۵)

تف لەئاب وھەوايى قەلەدزە
كە سەگىشى لە عومرى خۆى وەرەزە
ملى ئەھلى لەبەر لەپى و چرچى
ھەر وەكوو كىرى پىرى پشت لە كوزە

(۸۶)

نابەكارى وەكوو ئەم جووتە لەعینە لىرە
نەبووہ قەت ، ئەمە موددىكى مەدىد و دىرە
ئەو بە تر گويز ئەشكىنىت و ئەمىش قنگ ئەدپى
ھەر دوو عاسىن لەخودا ، كىرى من و ئەم كویرە

(۸۷)

تۆ كه خۆت مه يلى جنيوبازى ده كه ي شيخ سالج!
بۆ ده كه ي سهرزه نشى من كه «رهزا» هه ججاوه؟
غايه تى به نده جنيوم به دوو سى كه س داوه
تۆ هه تا ئيسته به قوربان، به هه زارت داوه

(۸۸)

جه وه هرى مه حزه له ههر دوو لاوه وهك تيغى ده بان
داك كچى پاشاي رهواندن، باب كورپى پاشاي به بان
شيخ «رهزا» ش هه جوى بكا باز ئيعتبارى بۆ نييه
چاك خراپ نابى به شيعرى شاعيريكي قه لته بان

(۸۹)

به رهمز قسه م پى ده لى به گى جافان
بزن قنگى نه خورئ چى ده وئ له نانى شوان!
به كيڤرى گه وره به رم له مه قعه دت تا بن
ئه گهر قووه ت بده يته خۆت، ترپ ده بيته دوان

(۹۰)

حه مه ي وه ستا فه تاح سه د باره كه لئا له م سه ر و ريشه
كه گوئ دريژئ به ته نها چۆن ئه با ئه م باره قاميشه
له سه د با تمان خورى زياتر نه بى كه متر نييه وه زنى
سه رت چۆنى هه لئه گري؟ من سه رم سوڤماوه له م ئيشه

(۹۱)

شيخ «رهزا» پير بووه رووى مه جليسى يارانى نييه
تاقه تى كه شمه كهش و گهر دشى شارانى نييه
ده س به گوچان ده گه رپ، ئيسته له بهر زه عفى وجود
مه تره قه سه رزه كه ي قووه تى جارانى نييه

(۹۲)

شيخ موسته فا له زومره ي ئه ولادى مورته زايه
هه ركه س كه خه سمى ئه و بى ده يگيم، له لام غه زايه
حاجى ره سوولئ زاده مه فعوولى شيخ «رهزا» يه
رهزا به ناره زايى وهك ماري بى ره زايه

(۹۳)

تويچ لييمان بووگى به شاعير؟ ئه ي حه رامزاده ي سنه!
بۆچه شانئ ناخه فينى؟ مه سه ره فى چه س ئه و تنه!
عيززه ت ئاههنگى له كوئ بوو ئه ي كورپى وه ستا شه فى
ورده ئاههنگى كه فه رمووت ها وه لاي وه ستاژنه

(۹۴)

پيركه كۆكى و نه تپى دووره له مردن هيشتا
ورده ئاههنگى دواى كۆكه نيشانه ي ئه جه له
پير كه كۆكى و تپى دهنگى وه كوو باره زه له
شاهيدى موغه به رم عيززه تى مه ئموورى ته له

(۹۵)

گهرچی پيشم چه رنگ و ددانه کانشم که له
کيره کهی مردوو مراوم ئیسته کهش هه ر وا به له
من سه دی وهک توّم له جی گاوه که چی ئیستا ئەتۆ
پیرو ئیفتاده «رهزا» یه کیره کهی بۆ چی شله

(۹۶)

ئهو مریشک و کهله شیره که وتم بینیره
دووی له پی مرد و یه کیکی به نه خووشی لییره
شه و هه موو دهس به دوعا بووین له وهختی سه ههردا
کهله شیر ئەمری خودای کرد و وتم وای شیره

(۹۷)

هه رکه سی ناوی مه لاعه زیزه
دایم بن گونی هه ر گیزه گیزه
به خۆی گه وواد و ژنه کهی حیزه
خواردنی گووه و شه ربه تی میزه

(۹۸)

حاجی عه بدوللا له ئادهم فیلتره
باووودی مه رته بهی پیغه مبه ری
ئهم به سه د شه یتان له کوئی دهر نه چوو
ئهو به شه یتانی له جه ننه ت دهر په ری

(۹۹)

زوبده ی مه تاعی حیکمه ته ئەم شیعی ری کوردییه
هه رزانه بی موباله غه حه رفی به گه وهه ری
جامه ی حه یاتی عارییه تی کورته ، زینه هار
ئالوو ده دامه نی مه که بۆ پیچی میزه ری

(۱۰۰)

وه عدی من و تو ئەی په مه زان رۆژی جهزا بی
شه رعی من و تو له حوزوو ر باری خودا بی
ئهم لاله روخانه هه موو په نگ زه ردی ده سی تۆن
کی دیویه تی شه قایق یه ره قانی به سه را بی

(۱۰۱)

یایه له گه لمان وا به غه ره ز بی
هه مین نانه وا و خه جی ئاشپه ز بی
ئهبی شیخ «رهزا» له برسا بمری
له گه ل شیخ عه لی هه ر به ده غه ز بی

(۱۰۲)

چوو مه خزمه ت یاری مومتازم ، وتی لاجۆ ، دزی
پیّم نیشان دا ئەسلی مه قسه د ، نایه بهر دهستم کوزی
چه نده هاوارم له کیرم کرد نه کهی فیله نه کهی
گوئی نه دامی ، خۆی حه وا دا که وته ناو قه عری کوزی

(۱۰۳)

که ته شریفی شهریفی هات (ئه مین فهیزی) به میوانی
له عوهدهی شوکری دهرناچم، مه گهر خۆم کهم به قوربانی
به «خاتهم» کهی «سلیمانی» ی دهکرد وهک من «ئه مین» کهی بوو
«نگین» ی من «ئه مین» یشنه له سای «فهیزی» ی «سلیمانی»

(۱۰۴)

بۆ شوورشئ ئهستۆم دهخوری، شهپ دهرۆشئ
با بیتهوه مهیدانی مهساف، گهر ههیه مهردئ
من داکى ههزاری وهکو تۆم گاوه به فهردئ
نهتیبستوه، زهربول مهسه له (سه د قهه و بهردئ)

(۱۰۵)

وتم ئهئى شوخى پهري چيهره ئه مهت پئوه دهچئ؟
وتى يارايى جهوابع نيهه خۆت ئهيزانى
وتم ههر تئيت ئهخهه و لئيت ئهپریم، ههرچى بلئى
وتى ههر ئهزيهتئ گيانم مهده، خۆت ئهيزانى!

(۱۰۶)

لهخهوه ههستام خورابوو گويزه بانه
هه لئيدا ئاگرى جووعم زه بانه
دههات دهنگى ترم ههروهک ته رانه
(سحرگاهان که مخمور شبانه)

(۱۰۷)

دهورى وهسمان بهگ له کۆيه ژن نه ما نه يگين به به
نيسبهتئ کۆيه له گهه ل من نيسبهتئ ئيبين و ئه به
ئه لغهره ز سووزانى وو زانى له کۆيى چاتره
– موخته سههه خۆشه قسه – کوونى ببه، کۆيى مه به

(۱۰۸)

هيجا مه زموومه، توخوا لئيم گهرين با تۆبه نه شكينم
(ولا تلقوا بايديكم) غه رهن بۆ دهفعئ ئيه لاکه
مه عاشئ مانگى (کانون) و (شباط) تا به کهى نادا
که (ئازارى «رهزا» عه ينى سمووم ته حسيلى تريا که)

(۱۰۹)

ئهئى مادهرى گئيتئ! تۆ ههتا ئئسته نه زاوى
زاتئکئ وهکو وه يزي ئه فه ندييئ زه هاوى
موکين نييه ئيدراکئ حه قائئق به ته واوى
موکين نييه ئيدراکئ نه کا زيهنئ زه هاوى

(۱۱۰)

به سهگم وت عه جه به خزمته حوسنى پاشا
تووړه بوو کلکئ له ققاند و گوئى حاشا حاشا
گهرچئ من سهگم ئه ممه به خودا خۆم دهکوژم
ناوى من بيئئى له گهه ل ئيمسى خه بيسئ پاشا

تاکه شیعر

(۱۱۱)

ماری ره شه خنکاوه له گیزاوی خه لادا
کیرمه له قنگی کاکه همه ی حاجی مه لادا

(۱۱۱)

له بۆ مه غبوروی و لیلی دوو سی تیللم له زئی وهردا
وه کوو شه خسی که چهنه کیری له سه رچه شمه ی قوزئی وهردا

(۱۱۳)

ئه حمه قم ، نه مکرد - هه تا ریشم نه بوو - گانی بدم
مسته فا به گ چاکی کرد تا ریشی هات هه ر گانی دا

(۱۱۴)

یه هوودی به چچه بیکم گرت و لیم برد و تیا خووسا
که تیمنا چاوی نووسا ، بانگی کرد یا چه زه تی مووسا

(۱۱۵)

هه ر له دهنگی که پره نا و شه پیووری جه نگیزخان ئه کا
ورده ئاههنگی پیاوی پیر که وهختی گان ئه کا

(۱۱۶)

عومرم که یشته هه شتا کیرم به کاره هیشتا
ته سدیقی گه ر نه فه رمووی هه ستم بهرم به ره شتا

(۱۱۷)

مه یلی ئه شعارم هه یه ، تیخی زبانم موو ده کا
هه ر که سی جاری که بیگیم پر به شاری گوو ده کا

(۱۱۸)

کافی کلک و کافی کوون و کافی کهر تیکه ل کرا
ئیسیم و ناو و شوره تی که رکووی لی تیکه ل کرا

(۱۱۹)

دانه ی دهمت نه ماوه و له گه ف ناکه وی هیشتا
پیره که ری چه نه باز ئه لیم بکه م به ره شتا

(۱۲۰)

(کووپه) هه یئته ، روو(قه ره) ، (سینه ک) سفه ت ، (دینار) په رست
(ئه سکه مل) مل ، مه شره ب(ئوغلان) کاری(پاپازی) ده کا

(۱۲۱)

پییم مه لین ئه م دوو ژنه ت بۆ چییه تو شیخ «رهزا»!
شوگری بۆ ته سک و تروسکی وو جه میل بۆ زگ و زا

(۱۲۲)

کی دیویه تی شیخ عه لی! مالی خه زوور بۆ زاوا
تو له کوئی ته کیه له کوئی؟ بزنه گه ری مه زناوا!

(۱۲۲)

سی ئیسیم هه ن بی موسه ماما هه روه کوو ئابی به قا
ته ییری عه نقا ، شاری جابولقا ، پلاوی خانه قا

(۱۲۳)

ده ماری مردووه کیرم له ماری مردوو ئه کا
له ساق و ساعیدی میهته ر نه سیمی جادوو ئه کا

(۱۲۴)

داخیلی فەرجه له سهر قنگ ، کێر به گون ده عوا ده کا
نانی کون ماسی ده خوات و پاسی جرتاوا ده کا

(۱۲۵)

چونکه شاعیر زۆر بووه له م عه سه رده ا
بوته هه شری نێره که ره له م حو جره ده ا

(۱۲۶)

شیخ ستار ئیمه ی به زانده وا بو مه لای گون سه نگه لا
دینی پیغه مبه ره به ئاشکرا خو شه ؛ یا من یا مه لا ؟!

(۱۲۷)

که لیماتی حکمه ت ئامیز له جه نابی شیخ «رهزا» وه
به عه جایی مه زانن کلکی تیایا پزاوه

(۱۲۸)

به سه بو ده فی ئه عدا چاوه که م قه لغانی سیمینت
هه زار مارتین به قوربانی تهنگی لووله چه رمینت

(۱۲۹)

ئه سه په که ت ده رکرد له ده ستم وای در یغ بو ئه سه په کو یت !!
سنگه که ی ماوه که ریم خان! پی م بلای بیکو تمه کو یت؟

(۱۳۱)

کێر ئه گه ره مه یلی کونی کرد ، سه ره که ی بگه ره له مشت
(همه جا خانه ی عشق است چ مسجد چه کنشت)

(۱۳۲)

خورووی نامری به شیشی من تلیشی ناوگه لی داکت
بلیم چی؟ سه ده هه زار له عنه ت له خو ت و شیر ی ناپاکت

(۱۳۳)

گه رچی میرانی خدر به گ موده تی قورعه ی نه ده ا
پار له خو شناو قورعه یان کیشاو گه لیکیان پیوه کرد

(۱۳۴)

حه یده ری که پراره یا خو خالی دی ئیبنی وه لید
پۆسته میکه پۆژی ده عوا به ینی به ینه لالا حه مید

(۱۳۵)

وه ختی ناجی رووت کرا وه ک شیر ی نه ره جه نگی ده کرد
گاه گاهیکیش له ترسان ورده ئاهه نگی ده کرد

(۱۳۶)

قوربان ی په لی بم که په لی هه مپه لی په ل کرد
خوی و سه گه که ی هه ردوو به جار ی شه ق و شه ل کرد

(۱۳۷)

ئه م قنگه زله حیزه که موسه م ما به ره شیده
بیگه ره له ره شی نی له ره شی به له ره شی ده

(۱۳۸)

چایه که ی مامه غه فوورم زه رده وه ک میزی نه خو ش
ئیحتیاج ناکا به ئاگر ، هه ره به دوو تر دیته جو ش

(۱۳۹)

سەد سالاھ رەنج ئەدەی و و هینشتا پووت تری له سلق
کیریکی سیس و دووگونی چرچ و قنگیکی فلق

(۱۴۰)

هەر مه تاعی که ته له ب کهی له سوله یمانیدا
ههیه؛ ئیلا کوزی بیکر و کونی ناموسته عمل

(۱۴۱)

بهم جووته گونە من که ده لئی عهنته ری نیرم
لیم لاده نه وهک بتخمه بهر حمله یی کیرم

(۱۴۲)

به غهیره ز میهری تو گهر بی له دلما
زپه ی زنجیری زالم بی له ملما

(۱۴۳)

سه ر په تی ، خوی لی په تی کرد تا مووانی نایه سه ر
قوله رهش هینده ی گوشی تا ئاوی لی هینایه دهر

(۱۴۴)

تپری ئەولادی ئەم عهسره به کیرم
که من مردم مه گهر گوو بکه ن به خیرم

(۱۴۵)

مودده تیکه نیربازی و ئیسته مه یلی می ده کهم
ئاره زووی گانی کچیکی کوز پری دهر پی ده کهم

(۱۴۶)

موخاله فهم نییه من ساعه تیکی میقاتم
غولامی حه لقه به گوشی ره سوولی ساداتم

(۱۴۷)

ئهم قه حبه فه له ک له داخی مردم
موحتاجی رهشی رهشیدی کرم

(۱۴۸)

گه لی سمتی سپیم دهس کهوت و نه متوانی پیاکیشم
دریغ بو ته متوراقی کیره کهی چه ند سال له مه و پیشم

(۱۴۹)

هەر به ته عریف و کینایه ت له بنی سنگت بهم
به گ ئەفهندی! به سه پراحت له کونی قنگت بهم

(۱۵۰)

نه جابه ت کهی له تو دایه له دوو چالی چه تیوت بهم
حه مه ی توولینه! بهم تووله له توولینه ی هه تیوت بهم

(۱۵۱)

ئه سبابی ته ره ب زیر و به مه ئەی به گی جافان!
به زمی بگرین چاکه ، له من زیر و له تو بهم

(۱۵۲)

پیر بووه ناجی ئەفهندی ، بووه پشتی به که مان
چرچ و ژاکاو و موله ووهس وه کوو کیری پاش گان

(۱۵۳)

وام ئەزانی ئۆوه ساداتن مەعاشتان نابرن
داخی داخانم جەباری، خو له ئۆوهشیان بری

(۱۵۴)

تۆ هەتە تیغی دەبان و من هەمە تیغی زبان
فەرقی ئەم دوو تیغە، هەر وەک ئاسمان و رێسمان

(۱۵۵)

گەر نەکا مەخمور ئەفەندی تەرکی تریاکی لەعین
فیژی سێ نەزمی دەکا، پۆمین و کۆکین و تپین

(۱۵۶)

بە قوزیکی رەش و قنگیکی پەلید و گوین
خۆی لە من کردووہ یایە بە هەناری شیرین

(۱۵۷)

هەمەوہند لەشکری رۆم و عەجەمی داوہ بە گان
بەری حەملەمی دەگرێ لەشکری گاوان و شوان

(۱۵۸)

دوو جانەوہر لە ئەسلی جانی ئیبینی جان
«ئەمین» حاجی کەریم و «ئەمین» بابە جان

(۱۵۹)

رەفیقم بوو جوانیکی «جوانرۆ»
کە چوو (مالیم بە سەر خووما رۆ)

(۱۶۰)

ئەمی مەلای مل زەعیفی «خورماتو»
(نەرەای برکش ای حەر ما تو)

(۱۶۱)

لازمە بو شیخ سبەینان گورگە خەو
تا بلاین شیخ عابیدە، نانوی بە شەو

(۱۶۲)

نان و دۆشاو بوو بە یاپراغ و پلّاو
بووی بە گەورەمی ئەهلی نۆدی، کاکە لاو

(۱۶۳)

سولەیمانی هەتانه - ناوی نابەم - وەک کونی بیچوو
وہکوو داینیی لە سەر بەرگی شەقایق جی سمی ئاھوو

(۱۶۴)

شیخ عەلی مەحبووبمە و بینایی هەر دوو چاومە
بێ قەیی بی، بو تەبەرپوک تاقە جاری گاومە

(۱۶۵)

قامەتی بێ شک نەمامی عەرعرە، یا سەوسەنە
دەک فیدای ناز و کریشمەت بم پەریزادەمی سنە

(۱۶۶)

کەنیکەمی فەقی قادر چ رەعنا و زەرەیفە
بە تاپۆ هی حەمیدە، تەسەرپروفی لەتیفە

(۱۶۷)

تۆ به تيرى عهشقى شوخى جهرگى پىكاوت ههيه
ناو زگت مهجرووحه بۆيه زهرده ليكاوت ههيه

(۱۶۸)

ئيدديعاى عيلم و ئەم سەر و سهكوتە؟
سيكترى كەن، كە هەر بهشى سووكتە

(۱۶۹)

لووتى وهك مهكه كهنو، چاوى دهليى كوندهبووه
بهده سالى وهكوو نوورى نه دهبيت و نه بووه

(۱۷۰)

هەر كهسى ئەسل و ميزاجى فيتنهيه و بهدگۆيهيه
دهستى حيزيشى ههبي ئەمجا به تهحقيق كۆيهيه

(۱۷۱)

ژن بهكى بوو من هەر ئەمگوت ئاخ له دهس ئەم جادووه
بۆچ قورى عالهم به سەر خۆمدا نهكهه؟ ئەمجا دووه

(۱۷۲)

كاكه قادره بۆزه

دهستى شاندم به گۆزه

(۱۷۳)

له ترسى ئافرهتهكانى ئەمىسته واقى وره
حسين ئەفهنديى دوكتۆر ئەليى مريشكى كره

(۱۷۴)

شېخ ههميد گهرچى قهبيلهه ئيمهيه
ئهمهد ئاغاي بهعقووب ئوغيلى ئيمهيه

(۱۷۵)

له سەر شاه و گهده ئەم فيعله فهرزه
كهلى ئەلفيكي ههبي بينى له ههمزه

(۱۷۶)

ئاخ له دهس شوڤرباي سليمان چاوهش و قاوهيه بله
ئهو دهليى ئاوى گهراوه، ئەم دهليى نهوتى گله

(۱۷۷)

ههتيوى لووس و بي تووكم له عومرى خۆم گهلي گاهه
له سهمنى سمتى ههماديم نهبرد، ئەم ههسرهتهم ماوه

(۱۷۸)

گير نهبوو دهستم له بهر لووسى به سمتى خرتهوه
زۆر نهمايوو گهردنه بشكى به گون خۆم گرتهوه

(۱۷۹)

چاوى عيبرهت دانهوينن هەر له سوورقاوشانهوه
ئاوى سوورى ئيمهيه ئەرژيته ناو زيتانهوه

(۱۸۰)

كوپهكهى قوتبه كه پشتى ملي دوو گهز پانه
جلهكهى ليى به شكمن، جله يا كورتانه؟!

(۱۸۱)

گەر لە نامووست ئەترسى ھاى وه تهنكى تنته وه
وهختى بۆ تهكیه ئەچى دەس بگره پشتهى قونته وه

(۱۸۲)

چەند ههتيو خۆى تاس و لووس دا ، چوون به پيرى شېخه وه
كاشكى موويى بوايهم من به كيرى شېخه وه

(۱۸۳)

بۆ كهري حه ربى كرد له گه لمان شېخ حه سەن
سهيرى كه ن ياران! چ گو به نديكى گپرا ئەم كه ره!!

(۱۸۴)

من نه نانم خوار دووه ئەمپرو نه گانم كردووه
وهك ژنى سەر كاسه ، ياران! بۆچى گانم كردووه!؟

(۱۸۵)

شېخ على! ئەتواری باوكت تېك مه ده

(قُلْ هُوَ الرَّحْمَانُ أَمَّنًا بِهِ)

(۱۸۶)

عه شرهت نازاش بى كه نامووسى نه بى بيهووده يه
عه شرهتى بى غيرهت ئەمپرو عه شرهتى دواووده يه

(۱۸۷)

ئاشى سمتى تۆ به ئاوى كيرى ئيمه ناگه پرى
ئاش به تالى بۆ بکه گەر تاقهتى دانت هه يه

(۱۸۸)

مالي مفتى ئەم به ره مه علوومه قازيش له وه به ره
من فه قيرم ، كى ده زانى له م به رم يا له وه به رم!؟

(۱۸۹)

هه تيوى خو بروو و مه حبووبى ساده
كه ده ستت كهوت سواری به و پيا ده

(۱۹۰)

حه رامزاده و داكى خوگى له بهر تهكیه زوره
خله و بله و فشه گالته و عهزه دم بوره

(۱۹۱)

به مارف بهگ بلين فه تعى مه عاشى من نه كا چا كه
زمانى من له بۆ ئە عدا وه كوو ماريكى زوحا كه

(۱۹۲)

قازى ره ئيسى ئەو وه ل ، توش موده عى عومومى
ئەم كاره سەر ئەگرى ، له عنهت له بابى رۆمى

(۱۹۳)

خانه قاه تهوبه له سهيد ئەحمه د و نان و خوانى
له ته عامى شه له م و باميه و بايينجانى

(۱۹۴)

مه كه ن باوه ر به قهولى داكى خوگيكانى كه ركوكى
ئەگەر خه لتي بکه ن وا بزانه گا قورانى ، كه ر كۆكى

(۱۹۵)

دوئىنى قەترەيى خويىن بوويت و ئەمپۇكە كەفى خاكى
بەنى ئادەم! كەرى، گەر كەر نەبى بۇچ ھيئەدە بى باكى!

(۱۹۶)

لە سوورەى سەر خرم ئاگر دەبارى
كوتامە ژېر گونى ئاغاي جەبارى

(۱۹۷)

لە سايەى دەھرى دوون پەرور ئەمىستە لەك لەك ئەدوئ
بە كۆلى كلكەوہ رىوى لە گەل كەولى دەلەك ئەدوئ

(۱۹۸)

وہسمان حەبەش و حەمەشىن و ئەحمەدى حاجى
دەم دەم دەوہرن وەك سەگ و توولە و تاجى

(۱۹۹)

ئەگەر حەملە بكەى مەدحت دەكەم من
جەزاي قەولى درؤ با ھەر درؤ بى

(۲۰۰)

مەگەر وەختى مرادى من بە جى بى
زىنگەى پاوہنەى زىوى خەجى بى

بەلى فەيزى «لەجى» بىت و «لەجى» بى

(۲۰۱)

وہا مەشھور بووہ بەينەل ئەھالى
ھەتيوى تەككەكەى خۇمانە والى

(۲۰۲)

ساغ لە دنيادا نەماوہ گەر قسەى ساغت دەوئ
بى ھەزارت بى نيشان دەم گەر قورمساغت دەوئ

(۲۰۳)

يەكترى دەعوەت دەكەن ئەھلى ديانەت بە قوزى
كوپى موفتى بە قنگى، خانمى دايكى بە قوزى

(۲۰۴)

خواستم لە كوپى حاجى بەكر كۆنە دووكانى
بۇ تەجرەبە نەيدايە من و داي بە ديانى

(۲۰۵)

عومەرم دى، عومەرى پيشووترىش گەر وابى
گەردنى شيعە لە سەد لاوہ لە سەب ئازا بى

(۲۰۶)

رەگى كىر ھا لە گونا، ھەر گونە ئەببزوئىنى
مەسەلى كۆنە «سەگ ئيسقان بە كلك ئەشكىنى»

(۲۰۷)

موسولمانان، موسولمانان، موسولمانى، موسولمانى
ھەتيويكم ئەوئ خەلكى سولەيمانى، سولەيمانى

(۲۰۸)

سەيرى كە زبل ئەسلى گووہ، گول ئەپوئىنى
باوكى وەك ئەمىنە بۇقە، كوپى وەك عەبە دىنى

(۲۰۹)

هەر له ناکاو زرمه یی هات ، کئی کور ه؟ شيخ هو مەر
شيخي چي مردووت مری ، بو چت نه گوت جاشه که ره؟

(۲۱۰)

گەر بیټ و به سه دهریا بیشویوه شيخ باقی
پاک نابیته وه هیشتا پر گوی سه گه لو لاقی

(۲۱۱)

به تیهی به سره یی و میزه ری هیندی من و تو
وه کوو رهخت و شهقه به نده که له گاجووتی بدهی

(۲۱۲)

ئاوازی تری ، بونی تسی چه مزه حیمازی

ئافاقی هه موو گرتووه وهک هه وری به هاری

(۲۱۳)

در جهان هر که می شود بابی

مه تره قی کهر به مه قعه دی بابی

(۲۱۴)

چه یزی کورپی حیز و دزی فهیرووزه گوواوی

مه عجوونی خه نه و وه سمه یه بو ریشی زه هاوی

(۲۱۵)

به جی ما کاکه جاف خوئی و کلاوی

دهری کرد ، ئافه رین خدری گلاوی

(۲۱۶)

سه رداری له شکر نه گهر باوهل بی

کیرم به قنگی دهسا با وهل بی

(۲۱۷)

چه رمی روومی هیند قایمه شمشیری میسری نایبری

گهر به کهوشی کهی ده مینی تا قیامت نایدیری

(۲۱۸)

ره ئیی نهو با عیسی ته نزیمی ئومووراته ، به لی

بو کورهی عالهمی ئیمکان بووه ته قوتبی مه دار

(۲۱۹)

(۲۲۰)

که بابی گوشتی بزنی ، فاکیهی بهری خر نووک

له من بپرسه سه فای شاره حیزه کهی کهر کووک

(۲۲۱)

ههر له تو م بیستووه ئهی کویری له یه زدان عاسی

زیکر و ته هلیله به خورشیدی و نه لئاوه یسی

(۲۲۲)

موخبیر خه بهری داوه له سه ر موفتی کوی

حه سره تکه شی شیری سه گه بو که وچکه دوی

(۲۲۳)

با جهرده بیبا که و له کهی حاجی

به هار هات جلی پی ناوی تاجی

(۲۲۴)

تا به‌کهی بیده‌نگ بجم، تاکهی بکهم زه‌بتی زبان
حه‌یفه‌گهر هه‌جوت نه‌کهم قائیم‌مه‌قامی بازبان

(۲۲۵)

به‌سه‌ئه‌م شی‌عره‌له‌وه‌سفی‌حه‌سه‌نه‌ی‌ئه‌هلی‌به‌یان
سه‌گه‌نی‌ریان‌له‌دووه،‌دی‌ئه‌به‌بان،‌جومه‌به‌بان

بخش فارسی

(۱)

رویم به دیده سجده کنان خاک راه را
شکرانهٔ قدوم ولایت پناه را
ای والی ولایت زورا خوش آمدی
برزن بجای برمکیان بارگاه را
رسم فرنگیان کله از سر فگندنت
تعظیم چون کنند خداوند جاه را
من اکتفا بشیوهٔ ایشان نمیکنم
هم سر به پایت افکنم و هم کلاه را
اقلیم بابل از قَدَمَت یافت رونقی
کز ابر نوبهار درخت و گیاه را
از یمن مقدمت چه عجب گر رها شود
(هاروت بابلی) که اسیر است چاه را
عزمت خط نفاق ز لوح عراق شُست
چون سیل توبه از دل مجرم، گناه را
نقش است بر صحیفهٔ رایت، رموز غیب
حاجت به گفتگو نبود دادخواه را
آسوده آنچنان به وجود تو مملکت
کز دل به لب هوای سفر نیست راه را
از بیم صولت تو کمان ابروان بدل

از دیده افکنند خدنگ نگاه را
فرخ رخا، خجسته پیا، والیا یکی
بشنو ز من شکایتی بخت سیاه را
میراث مانده از پدرم کهنه تکیه‌ای
چون عمر نوح دید بسی سال و ماه را
الجاز سالکان طریقت جماعتی
گسترده بر زمین عبادت جباه را
شیخ و مرید دست برآورده دعای
یا رب دوام عمر بده پادشاه را
شاید شود به وجه توجه معیشتی
آینده و روندهٔ آن خانقاه را
ای مظهر مجید، (رضا) را توجهی
تحصیل چو فرضست رضای الاله را
یا رب همیشه مظهر نور خدا شوی
تا اقتباس نور ز مهر است ماه را

(۲)

ای تل، تو نیک واسطه‌ای داد خواه را
واقف کنی ز حال گدا پادشاه را
در یک نظر، به یک حرکت، چون شعاع شمس،
طی میکنی مسافت صد ساله راه را
فرسخ بریدن تو به قدر پریدنست
از صحن دیده تا سر مژگان نگاه را
تا پای تخت خسرو گیتی ستان
برو از من بیوس خاک در بارگاه را
برخوان دعای دولت، وانگاه عرض کن
شرح نیازمندی این بنده، شاه را
آرایش اریکه جم، خسرو عجم،
دارای ملک ری، شه گیتی پناه را
آن خسروی که (ناصرالدین محمد است)
بر خلق آیتی است ز رحمت الاله را
از انجمش سپاه فروتر بود ولی
آنجا که حیدراست چه حاجت سپاه را
مه را به روی انور شه میکند قیاس
آن کس که از سفید نداند سیاه را
یا رب بحق آل علی پایدار کن

جاه و جلال و حشمت «روحی فداه» را
در شه کمال ذاتی و در ماه عارض است
فرق است آسمان و زمین، شاه و ماه را
بازیچه نیست منقبت خسروان (رضا)
کی طاقت تحمل کوه است کاه را

(۳)

در مدح ناصرالدین شاه

گر شعاع خسرو انجم نبودى ماه را
ماه میگفتم جمال (ناصرالدین) شاه را
نور ماه از آفتاب و نور شاه از خویشتن،
در حقیقت فرق بسیارست شاه و ماه را
گرنه از خط شعاع مهر بگرفتی ضیا
در فلک از شرم رویش کم نمودی ماه را
کبک را از سایه عدلش ز شاهین باک نیست
می‌زند هر دم بگردون بانگ قاه‌قاه را
این همان شاه‌یست کز بهر عدالت گستری
شیر را گوید: شبانم گله روباه را
گفت با من ابلهی کوتاه بین از روی تیر

قبلة عالم توان گفتند این جم جاه را
گفتم ای کوته نظر آخر نه او ظل خداست
سرور عالم بیاید گفت ظل الله را
این همان شاه جهاندار است کز خاقان چین
عرضه میدارد که دیرین بندهام درگاه را

(۴)

در مدح حمدی پاشای بابان
ورق از شهر جبرئیل خواهد کلک انشا را
که در هر نامه نتوان برد نام (حمدی پاشا) را
وجود (معن را زائد) شمارد مشرب جودش
ز(حاتم) عارش آید فضله خواند فضل یحیا را
به تبریک قدومش جان فشانم گر نیفشانم
ز شرم کم بهای آسمان عقد ثریارا
تلی بایست زد لیکن ز نقد دست کوته بود
خجالت میدهد پیوسته این دست تهی ما را
کجا شد با منش آن مهربانیها نمیدانم
خطایی رفت یا از قطره استغناست دریا را
سبب اینست یا زره پروردن برفت از یاد
ز طالع نحسی من آفتاب عالم آرا را

چنان داند که بال پشه‌ای بخشد اگر بخشد
بکمتر بنده‌ای از بندگانش ملک کسرا را
گر این دست و کرم دیدی نگفتی ای (رضا) حافظ
«بخال هندوش بخشم سمرقند و بخارا را»

(۵)

در هجو شکری

صبا ز بنده که هستم تهمتن شعرا
ببر سلام بر شکری که ای زن شعرا
گواهست زردی رویت بدان که حامله‌ای
ولی بگو ز کدامین قلم زن شعرا
اگر ز نطفه من بخشدت خدا پسر
نباده کن لقبش اهریمن شعرا
عجب مدار که آن کودک بزرگ نژاد
به یک دو هفته شود شیر اوژن شعرا
ترا به محکمی و سختی و کمر نازم
که منهدم نشد از گرز صد من شعرا
سرت چو کفه میزان فرو نشسته بخاک
فراز مانده دو پایت بگردن شعرا

ذخیره‌ای نبود از هنر در انبارت
به غیر خوشه‌چینی ز خرمن شعرا
هان کیسه کونت نه آنچنان شده چاک
که التیام پذیرد به سوزن شعرا
دوباره حامله‌ات میکنم اگر ترنی
سلیطه دست دخالت به دامن شعرا
به اتفاق سخن گستران قافیه سنج
سرامدی چو (رضا) نیست در فن شعرا

(۵)

در هجو جمیل

نشوید گر درامیزد به آب دجله جیحون را
ز شهوت دامن آلوده فیروزه خاتون را
توانی یافت چون گردش کنی در کوچه فرجش
عمود سام و، رخس رستم و، گرز فریدون را
جماع مفت اگر خواهی برو در خانه مفتی
که آنجا قدر یک جو نیست صد خرمن کس و کون را
زخم دل دانه کمتر نماند گر دراندازی
بسوراخ فراخ خواهرش دریای هامون را

میان هر دو ران خواهرانش جنگلستانیست
که آنجا خفته بینی صد هزاران خرس و میمون را
شکاف زیر ناف خاتم فیروزه را نازم،
که در زیر نگین دارد تمام ربع مسکون را
سه چندان سپاه روس و لوطی در عقب دارد
اگر خواهد به آسانی بگیرد ملک (ژاپون) را
بشاخ (کرگدن) تسکین نیابد خارش کونش
چه خواهدکرد جمیل پشت و مابون را
اگراز هر یکی زان لوطیان یک پاره بستانند
به اندک مدتی جمع آورند صد گنج قارون را

(۶)

کشتی گرفتن شیخ رضا با شیخ ستار
ستار آن که هست به نیرو تهمتنا
ایزد نیافریده چون او اهریمن
دوش از درم درآمد غرید کای رضا
(انت الذی تصارعنی. قلته انا)
خندید قاه قاه که روباه چون زند
با شیر پنجه تا تو زنی پنجه با منا

گفتم بجای خود بنشین این قدر مناز
با کرهای ساعد و با میل گردنا
هومان که پهلوان جهان بود عاقبت
دیدى چه گونه‌اش بسر آورد بیژنا
گر تو به زور بازوی خود بیژن، من آن
غرنده ازدرم که ببلعید بهمنا
چون این سخن شنید برآشفت از غضب
گردن فراخت زد بکرد عطف دامنا
دستی دراز کرد و گریبان من گرفت
تا افگند بخاک، من شیر اوژنا
هر چند سعی کرد تن من تکان نخورد
از جای خود تکان نخورد کوه آهنا
نیروی او چو نیک به من آشکار شد
جستم ز جای و چون پسر کاوه تارنا
مانند پور زال گرفتم کمرگهش
بربودمش ز خاک چو یک دانه ارزنا
او را ز روی خشم چنان بر زمین زدم
کز مردنش هنوز دلم نیست ایمننا
آواز جرت و پرت درونش بلند شد
وز بارگاه مقعدش افتاد شیوننا

آهی ز دل کشید چو نادم بگاہ مرگ
گفتا (حیاته ذهبت، موته دنا)
بر قوت و شجاعت (لامع) چنان به دل
اقرار کرد و گفت تو مردی و من زنا

(۷)

مدح توفیق بگ میرآلای
شمشیر بخون دشمن آلا
سالار سپاه و میر آلا
(توفیق بگ) آن که از تواضع
به است، ولی به رتبه بالا
دیوان قصائدش مرتب
شعر و غزلش علی و اعلا
هر حرف ازو چو در شهوار
هر نقطه چو کوکیست والا
شاید که صحیفه بیانش
سازند به آب زر محلا
استاد سخن به مدح والی
پرداخته مدحهای بالا
در نامه چو نافه مشک‌بیزست

نوک قلمش بگاہ املا
ترکیب وجود او بدیع است
در عالم صورت و هیولا
گر طرد کند و گر نوازد
هرگز نکنم از او تولا
بر مسند عزتم نشانده
شکرانهٔ مسند معلا
افزایش عمر و مال و جاهش
خواهم زجناب حق تعالی
گر اهل دلم بسان توفیق
تحصیل کند (رضای) مولی

(۸)

روزی رسیدن متصرف کمالی پاشا
سالها از سر اخلاص دعا میکردم
که خدایا گره ضعیفان بگشا
متصرف بفرست اهل دلیران تویی
متصرف به همه کون و مکان کیف یشا
مژده آمدن آصف ثانی چو رسید
شاعران جمله فتادند به فکر انشا

ارایوب بولدی (رضا) تام اوله رق تاریخی
(گلدی کرکو که سلامتله کمالی پاشا)

(۹)

تعزیت نام برای ذهنی پاشا متصرف کربلا به مناسبت برادرش
قادر بک

لقد اصیب حبیب القلب و الاسفا
و صار بصدر سما المجد منخسفا
دلم بسوخت ز ناوعده مرگ قادر بک
برادرت (غفر الله ذنبه و عفا)
چو دید تازه نهالی کشید سر بفلک
زمانه از بُن و بیخش بر آورد بجفا
بفضل و رحمت خود ایزدش بیامرزد
که اهل جود و خداوند عفو بود و وفا
تویی جهت متصرف نیامدی بزمین
بکربلا که خداوند زاده و شرفا
چو یاد آوری از وقعهٔ امام حسین
چگونه شمر لعینش برید سر ز قفا
کنی بحال جوانان اهل و بیت نظر

(لهم حامدهم كيف اصبحوا هدفا)

جماعتی نگری سر برهنه سینه‌زنان

بمرگ تشنه چو بیمار محتضر بشفا

وفات باب و برادر ز یاد می برد

در آن مصیبت سادات و ماتم شرفا

هزار لعن به ارواح قاتلان حسین

ولی چو شیعه مرو تا صحابه و خلفا

نه اعتماد بر افراط کن، نه بر تفریط

میان جوگه همین است مذهب عرفا

زمان عمر تو محدود باد و درگذرد

بجاه و دولت و اقبال و عیش و ذوق و صفا

همیشه تا بهوای (رضای) حق حجاج

گهی به مروه تکاپو کنند و گه به صفا

(۱۰)

مخمس روی شعر حافظ در مدح حسام‌الملک

من اگر روان نسازم به پیمبری صبا را

بحسام ملک و ملت که ترحمی خدا را

ز مقربان خاقان که شود وسیله، ما را

به ملازمان سلطان برساند این دعا را

که بشکر پادشاهی ز نظر مران گدا را

من اگرچه بینوایم تو وزیر پادشاهی

من اگرچه در حضيضم تو براوج مهر و ماهی

ز میان ما تفاوت ز مه است تا به ماهی

همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی

به پیام آشنائی بنوازد آشنا را

من اگر بحکم تقدیر شده «روم» جایگاهم

به هوای ملک ایران به امید قرب شاهم

شده رومیان ز هر سو چو رقیب سوی راهم

ز رقیب دیوسیرت به خدای خود پناهم

مگر آن شهاب ثاقب مددی کند سها را

تو که آفتاب صبحی قدحت ز نور لب ریز

پی زره‌های ناچیز کرمت وسیله انگیز

سحر (رضای) خود را بدهن نواله ریز
بخدا که جرعه‌آی ده به (حافظ) سحرخیز
که به وقت صبحگاهی اثری بود دعا را

(۱۱)

در مدح احمد پاشا به‌به
آصف جم صفت و داور اقلیم گشا
صاحب سیف و قلم حضرت (احمد پاشا)
در گروه وکلا عارف و داناتر از او
هست؟ گفتم بخرد، گفت: نه کلا حاشا
دهر در طاعت او (بصرفه کیف یزید)،
چرخ در قبضه او (یقلبه کیف یشا)

(۱۲)

بشکست سر و افسر کسرای عجم را
بر باد فناداد رگ و ریشه جم را
آورد شیخون مدینه بمداین
بگرفت ز شاهان عجم تاج و علم را
این عربده با آل عمر بهر علی نیست
با آل عمر کینه قدیمست عجم را

(۱۳)

در مدح شاه نقشبند
قبله حاجت بود روی بهالدین ما
طاق محرابست ابروی بهالدین ما
تکیه روحانیانست آستان حضرتش
منزل جانان بود کوی بهالدین ما
بوی بوبکرست، بویش در مشام سالکان
خوی پیغمبر بود خوی بهالدین ما
هرکس آرام یابد از پریشانی، غم
در قرار تاب گیسوی بهالدین ما
پنجه کسناخ دست منکران را بشکند
قوه اقرار بازوی بهالدین ما
جستجو کردم بحمدالله در بحر (رضا)
یافتم لؤلؤ ز نه و بوی بهالدین ما

(۱۴)

در مدح محمدبک قائمقام رانیه
شعار خویش مکن شیوه هلاکو را
بجان من که مرنجان رئیس ناکو را

مخور فریب بحرف و دروغ مدعیان
ز بنده بشنو، مشنو حدیث بدگو را
گرفتم آنکه بجرم عظیم متهم است
به ذیل عفو بیوشان جرائم او را
بشکر آنکه خدا جاه و نعمت دادست
علی الخصوص بتی نازنین دلجو را
بتی که دو صفتش آورم باستشهاد
دو مصرع از غزل سعدی سخنگو را
«حصار قلعه باغ به منجنیق مگیر
بیام قصر برافکن کند گیسو را»

(۱۵)

برای امین فیضی
ز ارباب دانش امین فیضی را
امتیازیست کز فن ضیا را
نشانه‌است بر اتحاد من و تو
ز یک مایه گویی سرشتند ما را
زیاد و کم از نام نامیت نبود
برسم جمله گر شماری (رضا) را

(۱۶)

در مدح بگزاده‌ی جاف
حق شناسم ندهد از کف دامن اوصاف را
آل برمک یافتم بگزاده‌های جاف را
خواستم در مدح ایشان قطعه‌ای انشا کنم
خامه گفتا کی توانم شرح این اوصاف را
گر قیاس جودشان با (حاتم طائی) کنی
فرق بس باشد (زلیخا) تا بکوی قاف را

(۱۷)

مخمس دیگر روی شعر حافظ در مدح صبحی پاشای وزیر

من اگر روان نسازم به پیمبری صبا را
بجناب صبحی پاشا که ترحمی خدا را
ز مقربان خاقان که شود وسیله ما را
بملازمان سلطان رساند این دعا را
که بشکر پاشاهی ز نظر مران گدارا
پدر تو سامی پاشا که به پاکیش گواهم
نظری بسوی من داشت تو نمیکنی نگاهم
سخن رقیب بدمست مشنو که خیره خواهم

(۱۸)

در وقتی که والی موصل برای تفتیش بکرکوک میاید

خواب دیدم دوش کز مغرب برآمد آفتاب
چیست گفتم بامدادان ای عجب تعبیر خواب
ناگهان از سمت موصل عازم کرکوک شد
آفتاب عالم آرا والی عالی جناب
چون شنیدم این خبر از بهر تبریک قدوم
ره نورد بادپا را پا نهادم در رکاب
تیزرفتاری چو عزم عالم بالا کند
ره بمنزل میبرد پیش از دعای مستجاب
برق کرداری چو از بالا جهد سوی نشیب
بهر صیدی از هوا گوئی فرود آمد عقاب
یک دو فرسخ ره باستقبال بیرون تاختم
خیمه‌ها دیدم ز هر جانب طناب اندر طناب
دشت گفتی قلزم است و جست و خیز و خلق موج
در میان موج مردم خیمه‌ها همچون حباب
باری، بگرفتم عنان تا موکب والی رسید
در زمان کردم بسوی موکب والا شتاب
خویش را از خانه زین برزمین انداختم

ز رقیب دیوسیرت بخدای خود پناهم
مگر آن شهاب ثاقب مددی کند سها را
ز زرت همیشه بر من ز کرم دری گشودی
چه کریم بود الاهی ز لطف و هم ستودی
پدر آشنای خود را تو ز لوح دل ربودی
چه قیامت است جانا که به عاشقان نمودی
رخ همچو ماه تابان، دل همچو سنگ خارا
من اگر چه خاکسارم تو قرین مهر و ماهی
من اگر چه بینوایم تو وزیر پادشاهی
ز میان ما تفاوت ز مشت تا به ماهی
همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی
به پیام آشنائی بنوازد آشنارا
تو که آفتاب صبحی قدحت ز نور لب ریز
پی زرهای ناچیز کرمت وسیله انگیز
سحر (رضای) خود را بدهن نواله زیر
بخدا که جرعه ای ده تو بحافظ سحرخیز
که بوقت صبحگاهی اثری بود دعارا

جبهه تعظیم را صد جا نهادم بر تراب
آصف خاکی نهادم چون فراز خاک دید
کرد در ساعت سرفرازم به توجیه خطاب
آمد از روی تواضع با من اندر گفتوگو
گرم گرم از وی سؤال و، نرم نرم از من جواب
تا شدم یک بارگی سرمست صهبای حضور
عندلیب آسا دریدم پرده شرم و حجاب
کردم آغاز ثناخوانی به آواز بلند
وز جمال شاهد معنی برافکندم رقاب
خیر مقدم مرحبا ای خسرو مالک رقاب
ملک و ملت شد به تشریف قدومت فیض یاب
هم ز شادی قدوم توست آخر این همه
خنده برق و صدای رعد و شادباش سحاب
بر زبان گرم براند نام عزمت ناخدا میرود
بی امتنان بادبان، کشتی بر آب
کار عاقل نیست رفتن برخلاف رای تو
خویش را رسوا کند دیوانه جنت مآب
در ولایت بعد ازین حادث نگرده فتنه‌ای
تا تو باشی و فهیم پاشا ترا نائب مناب
بعد ازین از دور عقرب نبودم اندیشه‌ای

چون بدیدم اقتران ماه را بر آفتاب
اقتران این دو تیر مایه آسایش است
من چنین فالی زدم (والله اعلم بالصواب)
از خدا خواهم که دارد در جهان این هر دورا
برقرار و، پایدار و، کامگار و، کامیاب

(۱۹)

مسیح به فلک و شاه انبیا به تراب
دلم ز آتش این غصه بسی که بود کباب
سؤال کردم ازین ماجرا ز پیر خردجو
غنچه لب بسخن برگشود داد جواب
که قدر هر دو بمیزان قدر سنجیدند
که چون گرانتر ازو بود در همه ایواب
نشست کفه میزان مصطفی بزمین
بآسمان چهارم مسیح شد بشتاب

(۲۰)

در مدح احمد ناظم‌بگ متصرف بغداد
گنبدی هست که نامش کفل سیمین است
از درونش همه با آب طلا رنگین است

عشق با ساده رخان ازپی ساقست سرین
نه رخ و زلف خم اندر خم و چین در چین است
آن دروغست که من شیفته خال و خطم
شیخ راهم غرض از ساده پرستی این است
ایهاناس چومن رخت به میخانه کشید
نه به مسجد که درو زاهدک بی دین است
حود دوصد عیب نهان داره دو اغماض کند
داستانش همه ازعیب من مسکین است
میتوانم که کشم کینه زدشمن لیکن
ای عزیزان چه کنم سینئه من بی کین است
چه غم آرد ز نظر اهل ریاضت آید
خلفت من که بچشم همه کس شیرین است
مایه ام گوهرنظم است خریدارش نیست
سالها شد که زخرجی نهیم خرجین است
عارم آید که نویسم به کسی شرح نیاز
جزبه (ناظم) که ولی النعم دیرین است
حبذا قبله ارباب هنر (ناظم بیگ)
متصرف به شریف چون فلک پروین است
عزم او یافت مگر بادو زان چالاکت
حزم اودید مگر کوه ازان تمکین است

خامه اش گرچه عبارت زیکی شاخ نی است
بلکه در دیده اعدا به اثر زوبین است
پس بود معدله تش مایه آرایش ملک
شهر بغداد چه محتاج به شهر آیین است
خنجر موعظه تا قبضه بدل کار کند
گرچه شمشیر بدست خطبا چوبین است
گردانم سخن از نگهت خلقتش گفتم
روزگاریست ک بوی نفسم مشکین است
ای دبیری که بتحسین منت حاجت نیست
زانکه سر تا قدمش تعبیه از تحسین است
پایه ات بسکه بلنداست زوصفت خجلم
چند بالا روم مینگرم پائین است
چمن عمر تواز باد خزان ایمن باد
تاچمن پرزگل و، یاسمن و، نسرین است،
مادرین دیر مسدس بلالی نجوم
پیکر گنبد فیروزه گهر آگین است
ور بکرکوک فروماند (رضا) پنداری
در حصاریست که دیوارو ده رش رویین است

در ستایش شیخ امین اربیلی رئیس محکمه جزای کرکوک

گفتم ملک روی زمین شیخ امین است
نه نه غلطم صد ملکش ملک یمین است
کوته نظری گفت ملک می نتوان شد
کانرا بفلک مسکن وانرا بزمین است
گفتم مگر این ضرب مثلرا نشنیدی
ای خواجه که تشریف اماکن بمکین است
بازار در این کار درآید که ملائک
از نور نبی آدم بیچاره زطین است
ماهیت آن تعبیه از عالم انوار
مایه این قطره ازما معین است
با آن گهر پاک برابر نشود خاک
صد پایه بمیزان خرد آن به ازین است
گفتم کمکی بازبکش خواجه عنارا
اصرار مکن عفو بفرمایه چنین است
در بارگه لم یزل اقدس یزدان
بنیاد فضیلت همه بر دانش و دین است
مسجود ملائک شدن آدم خاکی

از سایه علم لدن و، دین مبین است
ای شیخ اگر محکمه را معدلتی هست
از رای زرین تو، وز فکر متین است
جبریل امینت زبرای چه نگویم
صد بار خدا گفت که جبریل امین است
شیرینتر از اشعاری (رضا) نیست، بلی هست
اما نه چنین نقره، نه چندین تمکین است

برای امین فیضی

مشربت خوش لهجه شیرین است
دهنت درج گوهر آکین است
فکر بکرتو بین بین الله
نقره شیره نگارین است
عرش بلقیس و فرش براقش
در حقیقت کمینه کامین است
این نه شعر است، رشته شهوت
این نه نظم است، عقد پروین است
مصرعی از قریحه عطار
که عجب آب دارو رنگین است

گر بتضمین بیاورم چه عجب
یکی ازفن شعر تضمین است
بمعانی گران، بنظم سبک
گر بود سهل ممتنع، این است
که بضرب المثل همی گویند
که دعا از برای آمین است
خاطرت شاد باد (امین فیضی)
زان که دریای دانش و دین است
دوشمنت خاکسارو زیرو زبر
زان که در خورد و لعن نفرین است
فضلرا داند از خدای (رضا)
نه از آن شاعران خود بین است

(۲۳)

مسند آرای خلافت بحقیقت عمراست
هر که گوش بر سخن ناپاک دهد خراست
راز فاحشه‌ آیه حق در قرآن
بهر ناپاکی آن قوم دلیلی دگر است
یارب این طایفه بد که چه ناپاکان
انددخت بوبکر که هم خوابه خیرالبشر است

نوکرو، خان و، خوانین عجم،
دودکینداین همه اثر معجر مولا عمر است
(...) دوم دارد این طرفه نباشد عقل
گرچه حیوان نبود، لیک زحیوان بدر است
پیشوایان ره دین هدا هر که دهد
زان ره خوف و خطر قصه شان الحذر است
این قدر هوش و خرد بر سر این طائفه نیست
که خدا را نکند انکه نبیرا ضرر است
مردهاشان که بتابوت گذارند چو سگ
سگ دو صد مرتبه زایشان به خدا خوبتر است
لعن نفرین ایشان همه برشمر یزید
لعن (لامع) بهمان طائفه خیره سراسر است
نه خدا راضی از ایشان، نه علی بود رضا
سب اصحاب نبی، موجب نار سقراست

(۲۴)

عشق حضرت حسین
لافت از عشق حسین است سرت برگردن است
عشقبازی سر بمیدان وفا افگندن است
گر هواخواهی حسین، ترک سرکن چون حسین

شرط این میدان بخون خویش بازی گردن است
از حریم کعبه کمتر نیست دشت کربلا
صد شرف دارد بر آن وادی که گویند ایمن است
ای من فدای خاک پاکی کاندرو
نور چشم مصطفی و مرتضارا مسکن است
زهره زهرانگین و خاتم خیر الوری
زورو زهری مرتضاؤ حیدری حیر کن است
سینم سنی ولیکن حب آل مصطفی
دین و آیین من و، آباء و اجداد من است
شیعه و سنی ندانم، دوستم با هر که او
دوست باشد، دشمنم آنراکه با او دشمن است
حب آل و، سب اصحاب نبی یاللعلجب
از قبیل نام سبحان بردن و، گوه خوردن است

(۲۵)

در ستایش مرحوم حاج ملاعبدالله جلیزاده
عیب در ذات تو ای کان کرم معدوم است
مگر این عیب که لحم علما مسموم است
شعرق من، در هر سو از همه کشور و ساری
علم تو، در همه جا، بر همه کس معلوم است
میروود شعر من و علم جهانگیر شماهر دو
بی فائده، تا جای اقامت روم است
نامه بنویس به هر طرز دلت میخواهد
همه سحراست، اگر نثرو، اگر منظوم است

(۲۶)

در ستایش پیر گیلانی
کارم کی بکامست، نه از شاه و، وزیر است
هرمایه که دارم، همه از سایه پیر است
آن پیره کذام است، چه نام است مرورا
آن مهر جهان تابش و، وان ماه منیراست
آن پیر نه شبلی و، نه معروف و، جنیداست
اینها همه یک جلوه از آن پیرق کبیراست

هر گربه که پرورده خوان کریم اوست
صیداش، همه بپراست و، شکارش، همه شیر است

(۲۷)

در هجوی حافظ افندی
مرامخانه پاشا بضر ب سیلی و مشت
(حسین افندی) زن قحبه رابدو، حافظ پشت
کدام بگچی و قائق چی و، ترمپاچی
بکون (حافظ افندی) فرو نبردانگشت
زبسکه حیز بود همچو جسر بغدادش
همیشه آب بزیراست آدمی برپشت
بدست این دو لعین کشته کر شوم چه عجب
مگر حسین علی را، یزیدو شمر، نکشت
نعوذ بالله اگر این بود مسلمانی
صواب دین یهوداست و، مذهب زردشت

(۲۸)

در وقت صلح دربین طالبانی و سادات سلیمانی فرموده
ماه رمضان چون گذرد نوبت عیداست
پیش از رمضان آمدن عید که دیداست

کرکوک چرا بر همه آفاق تازد
امروز که آرامگه این سه مفید است
از عید غرض صحبت آن قدوة سادات
سردار گروه شرفا (شیخ؟؟؟ است)
صدشکر که مقدم آن یار عزیزان
هر سال دو عید آمدو امسال سه عید است
از سعدیی آن (شیخ سعیداست) که امسال
مقراض حوادث سرمویی نبریداست
با آل نبی پنجه زدن پیشه مانیت
این واقعه، تقدیر خداوند مجید است
نسبت نه کنونست بدین درد (رضارا)
در روز ازل، عاشق و، درویش و، مریداست

(۲۹)

سپاسنامه ناظم بک متصرف بغداد بمناسبت فرستادن عبا

ازمن بدوست واسطه یی یک صبابس است
ازوی مراتعارف یک مرحبا بس است
گردون نمی کشم بطمع چون شتر دراز
درویشرا زپشم شتر یک عبا بس است

(۳۰)

در سپاس ناودنی توتن

ای صورت بسان خلیفه ثالث
وی نیکو سیرت و حمیده صفات
نه چو من هست شاعری، نه چون
تو، کاتبی در فنون تحریرات
عنبرین ساخته دماغم را
به تماکوی عنبرین نفحات
از گلویم بسینه هر نفسش
چون فرو میرود ممد حیات
وز درون جگر بنای گلو
چون همی برکشم مفرح ذات
دوستان زبانیم هستند با
یک یک فدای عهد و وفات
این قدر من دعوات میگویم
که خلائق همه کنند دعوات

پشمی کفایت است زپوشیدن مرا
گسترده‌ی بخانه من بوریا بس است
مابندرا بچیز دیگر احتیاج نیست
این دست خط روانه که کردی بمابس است
وقتی که خواجه ارسر شفقت غلامرا
در نامه یاد کرد همیش عطابس است
(ناظم بگم) نواخت فرستاده هدیه‌ای
این افتخار بهر من بینوا بس است
هم بنده را نوازش و، هم بنده زاده را،
او را زهر دو بند، عوض این دعابس است
یارب بحق آل عبایش نگاه دار
کین پنج تن شفاعتشان از خدابس است
غمگین مشو (رضا) اگر مال و جاه نیست
این خواندنت بنام امام رضا بس است

در تفسیر معنی بیت مشهور

(بلبل برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت)

شاه والا وقت طالع روی در ادبار داشت
این دل غم منزلم را غرق در اکداز داشت
بر سرورم صد هزاران کوه غصه بار داشت
صاحباً در حالتی کین بنده غم بسیار داشت
یادم آمد از کلام انجناب اظهار داشت
کرده بودی زامتحان به شاعران گفت و شکفت
کز وجود من برو در منظر عالم برفت
هیچ کسی بر وفق طبع من در معنی نسفت
گفته بودی مقصدق حافظ چه بود از آن چه گفت
بلبلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت
زان حبیب حی و حق امداد فیضی سرمدی
تضرع کرده اند در باب آل احمدی
ذات احمد را شفیع آورده بر هر مقصدی
نصف شب غواص گردیدم به بحرق ابجدی
تا ببینم این صدف آیا چه در دربار داشت
زان همه مردان بیامد صفوت خاروی کش

بر دل آمد معنی شیرین بس بی عیب و غش
لوح قلبم را صفاداند همی آینه وش
بلبلی برگ گلی شد سیصد و پنجاه وشش
با حسین و با حسن هم باعلی معیار داشت
این چونین جاریست عادات حکیم ذوالمنن
بهر ترفیع همان قطب رفیع ممتحن
برگروه اولیا بارو بلاهای فتن
برگ گل سبز است آن دارد نشانی از حسن
چونکه در روز شهادت سبزی رخسار داشت
این نمی باشد خدا نخواست از زین و شین
این همی باشد خدا داند به پی اسرار بین
آنچه رفت بر نسل شاه غازی بدرو حنین
رنگ گل سرخست آن دارد نشان از حسین
چونکه در حین وفاتش سرخی، رخسار داشت
چونکه در عصر سعادت قطب بوده نزد گل
پیش ازین دانسته حالت زان شده مامورپل
وز معارف نوش کرده ازنبی نوشاب مل
بلبلی باشد علی کز فرقت آن هردو گل
واندران برگ و نوا خوش نالهای زار داشت
صد هزاران رحمت حق باد برجان رضا

بس به والله پیمبر شافعی روز جزا
من ز ایمان کرده ام از جان حب مرتضا
من نهانی گویم این تخمیس از بهر رضا
تا بدانندش (رضا) ایمان بسی انوار داشت

(۳۲)

در وقت شطرنج باری

پس از تشریف ای میر سخن سنج
مفتش بامن از نوباخت شطرنج
ز حدت کف زنان بر تخت میگفت
مگر معنای شطرنج است صدرنج
بسی دقت نمودی جهد فرمود
یک از دنبال یک بردم از او پنج
سه اول پنج آخر هشت نوبت
برو غالب شدم چون مار بر گنج
چومن مردی باستانی در این کار
نباشد در همه اسلام و افرنج
عراقو، پارس و، تبریزو، صفاهان
بخاراو، خطاه و، بلخ و، باگنج

نباشد چون (رضا) شطرنج بازی
نه در ترک و، نه در روم نه در زنج

(۳۳)

تخمیس غزل مسیح

در باغ خیال تو دلم گشت گهر سنج
مهرت بدلم نقش کشیداست چو شطرنج
میگشت شب و، روز چو افعی بسر گنج
(چشم و، خط و، خال و، رخ و، ابروی، تو هر پنج)
زیباست بر آن عارض نیکوی تو هر پنج
تا چشم من امروز بدان سیم بر افتاد
کز شوق جمالش دل و جان بیخبر افتاد
مرغان صبحی همه گشتند بفریاد
(سرو، سمن و، یاسمن و، عرعرو، شمشاد
گشتند فدای قد دلجوی تو هر پنج)
در روی زمین نیست بخوبی چو تو انسان
هر چند که گفتیم وی یوسف، کعبان
زاهد که نظر کرد همی گفت بقرآن
(شمس و قمر و، مشتری و، زهره و، کیوان

هستند هوا خواه سرکوی توهر پنج)
میگفت خوش آن نوحه گری عاشق داریش
تاچند تهی برسر هر گل هوس خویش
رحمی بنما برمن مسکین جفاکیش
(پیوسته من و، عابدو، زاهد، شه و، درویش
بوسیم کف پای سگی کوی توهر پنج
خواهی که بیابی زره عشق فتوحی
باید که (رضا) نوش کنی جام صبحی
نومیدمشو از کرم او چو نصوحی
(عقل و، خردو، هوش و، دل و، جان
(مسیحی) برباد شد از حلقه گیسوی توهر پنج

(۳۴)

در مدح حضرت غوث

سرتنا بدفلک از بندگی حضرت شیخ
به میان بسته زجوزاکمر خزمت شیخ
هر که را دیده دل باز شود می نگرد
طارم عرش بزیر قدم رفعت شیخ
وسعت گوهر قدرش صدف دهر نداشت

مگر این بود زدنی سبب رحلت شیخ
چون ولایت به اصالت زازل خلعت اوست
تاابد ماند، بجاسلطنت و، شوکت شیخ
چون ملک باز بدرگاه قبولش خوانند
برعزازیل گرافتد نظر رحمت شیخ
شیرمردان خدا شبلی و، معروف و، جنید
پاسبانند بگرد حرم حرمت شیخ
(لامعا) قصه اغیار نشاید که ترا
بر زبان بگذرد الا سخن مدحت شیخ

(۳۵)

آل علی

در ماتم آل علی خون همچو دریا میرود
تیغ است برسر میزند، دست است و، بالا میرود
از عشق آل بوالحسن، این تیغ زن وان
سینه زن، دادو فغان مردو زن، تاعرش اعلی میرود
پیراهن شمع خدا، یعنی حسینی مجتبا،
جانها همی گرددفدا، سرهایبغا می رود
کوتاه کن انکاررا بدعت مگو این کار را

این سوک آل حیدر است، این خون نه بیجا میرود
روی زمین پرهممه، در دست جان بازان قمه،
خون از برو دوش همه، از فرق تا پا میرود
من چون ننالم این زمان، مرد و ضعیف و ناتوان،
کین برق آه عاشقان، از سنگ خارا میرود
از ابن سعد بیوفا، شامی و شمیری پر جفا،
بر آل و بیت مصطفی، چندین تعدا میرود
بغداد گردد لاله گون، در روز عاشورا بخون،
(وز کاظمین) آن سیل خون، (تاطاق کسرا) میرود
واز طاق کسرا سرنگون، ریزد به پای (بیستون)،
واز بیستون آید برون، سوی بخارا میرود
خون سیاوش شدهبا، در ماتم (آل عبا)،
تا دامن روزی جزا، تاجیب عقبا میرود
من سنیم نامم (رضا)، کاب امام مرتضی
درویش عبدالقادر، راهم بمولا میرود

(۳۶)

در هجوی حاجی مصطفی
گل اگر یکدم بکام بلبل شیدا شود
کام دل نگرفته خاری در میان پیدا شود
مستحقیرا معاشی داد خواهد پادشاه
حاجی کوشد که او را مانع اخری شود
در میان مالک رضوان صباح روز حشر
از خصوص ریش حاجی مصطفی غوغا شود
بانگ بر رضوان زند مالک که ای رضوان مهل
این یهودی ریشی سوی جنت الماوا شود
گویدش رضوان نه آخر پیرمرد حاجی است
کی خدا فرموده حاجیرا جهنم جا شود؟
مالکش گوید فراوان از یهودان حاجی
اندسالک بیت المقدس حاجی آنها شود
چون سخن اینجا رسد رضوان بماند بی دلیل
ریشی بر دعوای مالک حجت عظمی شود
پس برغم انف رضوان در جحیمش افگند
در میان دوست و دشمن عبرت و رسوا شود
حاجی بابا چاره این ریشرا امروز کن
ورنه فردا فتنها زان ریشی تو برپا شود

برکتش از بینح و نی نی صد رهش گربرکنی
هفته نگذشته این تخم بلا بالا شود
چون ترا خواهد بدوزخ برد این ناپاک ریشی
وقف کن تا خلقرا جاروب استنجا شود
هاجی همچون (رضا)، حاجی همچون شما
قرنها باید که تااز لطف حق پیدا شود

(۳۷)

خادم سجاده

میخواره نیم من که مرا باده بیارید
من ساده پرستم، پسری ساده بیارید
چندان خوشم از بچه کون داده نیاید
گرهست یکی بچه ناگاده بیارید
نی نی غلطم بچه ناگاده در این شهر
پیدا نشود گاده و ناگاده بیارید
بایک کفل گرد قناعت نتوان کرد
کونرا بتراموای و به عراده بیارید
زان مکتب حربیه که سرچشمه کون است
چندی نفر ظابط و بگزاده بیارید
آن صبر ندارم که زپایش کنم ایزار

دامن بکمر بر زده آماده بیارید
مقصود همین آتشی شهوت بنشانم
گریپرو جوان، گرنرو، گر ماده بیارید
گر زانکه فرستاده فرستیده نیورد
از بهر مجازات فرستاده بیارید
از طالع نحسم اگر آن هم ندهد دست
یک پیر نود ساله افتاده بیارید
گر پیر نود ساله میسر نشود نیز
فرتوت شده (خادم سجاده) بیارید

(۳۸)

در ستایشی ناظم بگ و شکرانه ساعتی که برایش فرستاده
روزی که خدا خلعتی هستی به بشر داد
افسوس که روزی نه بمقدار هنرداد
تاداد معاش فلکم عمر بسر شدوان نیز کشمکش
و خون جگر داد گردون که پیشیزی بهنرمند
فزون دیدهر جا که خری یافت، به خروار گهرداد
دانا به مثل همچو در خُنِیست برومند
صد سنگ بسر خورد درختی که ثمر داد
با این همه کم طالعی و تلخ مذاقی

صد شکر که شعرم مزه قند و شکر داد
تنهانه همین شعری خوش و گفته شیرین
المنه لله که مرا فضل دیگر داد
این هم کرم اوست و گرنه متصرف
از بهر چه نادیده مراسعت زر داد
ناظم بگ دانا، که خداوند توانا
او را نه همین میمنت و، شوکت و فرداد
ادراک فلاطون و، جوانمردی حاتم،
مردانگی حیدرو، انصاف عمرداد
دلخواه از آن گشت که از نکهت خلقتش
در نافه آهوی خطا مشک تترداد
عزمش حیل قاف تواند بفلک برد
قدرش صفت آب تواند بحجرداد
در بزم چو شد حاصل و آنرا همه بخشید
در رزم چو شد خون یلانرا بهدرداد
در یوزه او ار مهر جهان گیر
از رای منیرت که خجالت بقمرداد
مهر و غضبت را پی پاداش بدونیک
از روز ازل فاعل مطلق دو اثر داد
این را عمل رفعه و آنرا عمل جر

آرایش احکام بدین رفعه و جر داد
از عمر گران مایه خود بهره نبیند
بدگوی تراهم که بکوی تو گزر داد
آن به که دعایت کنم و هرزه نگویم
کین هرزه دورای (برضا) سخت ضررداد
یارب به جهان بادترا هر چه مرادست
یارب زدرت باد بدر هر چه گذر داد

(۳۹)

لشکرنامه بجناب مرحوم مصطفی ذهنی پاشای بابان بمناسبت طاقی
شطرنج که برایش فرستاده

نامه کز یار مهربان باشد
مایه عیش جاودان باشد
کافر مگر پیام یاری چنین
کمتر از وحی آسمان باشد
نامه را چون بود زیارنشان
به زصد رتبه و نشان باشد
جان کنم بذل نامه که در آن
نام آن میر عالیشان باشد

مصطفی بگ که کلک مشکینش
همچو طوطی شکر نشان باشد
شاه بازی بلندتد بیرش
طائر اوج کن فکان باشد
عزم او را ز چشمه تقدیر
تاقضا طفل توامان باشد
قدر او در مکان نمیگنجد
سرسرا پرده لامکان باشد
وصف ماهیتش توانم گفت
گرمه و مهر جسم و جان باشد
در قیافت جوان، بدانش پس
طرفه پیری که نوجوان باشد
دامن همتش بر افشانند
آن چه در جیب بحروکان باشد
نیست فخر کیانیان چون جم
بلکه فخر جهانیان باشد
ای سفر کرده که فتح و ظفر
در رکاب توهم عنان باشد
سفرت به ازان که در ثمین
تابه دریا بود نهان باشد

دست در گردن هدف نکند
تیر تا همدم کمان باشد
شاعر ترا بریده باد زبان
گر نه مدح تو بر زبان باشد
چه تفاوت میان ناز کند
طبع چون سرکش و روان باشد
در لغت (کرد) مرد را گویند
گر ز بر دست پهلوان باشد
من نگویم چو شاعران دیگر
که چنین باد یا چنان باشد
از دعایت همین قدر گویم
که آنچه خواهد دلت همان باشد
هدیه ترا بجان قبول کنم
گرچه یک ریزه استخوان باشد
قدری شعر گران بهای (رضا)
داند آنکس که نکته دان باشد

(۴۰)

تخمیس غزل حافظ

تعدایی که با من اقربا کرد

ندیدم شمر با آل عبا کرد

مگر از حال من رمزی ادا کرد

(سحر بلبل حکایت با صبا کرد

که عشق روی گل باما چها کرد)

زعقرب طیتنان بود عم و خالم

پریشان روز گارو خسته حالم

مهیا از پی تاراج مالم

(من از بیگانگان هرگز ننالم

که با من هر چه کرد آن آشنا کرد)

پر از زاغ و زغن صحن گلستان

زشادی کبک قاها قاه و خندان

هزارانرا هزارن داغ حرمان

(بهر سو بلبل مسکین در افغان

تنعم در میان باد صبا کرد)

(رضا را نقرت است از خرقة پوشان

زعشق و شور ما چون دف خروشان

من و من بعد بزم باده نوشان

(بشارت بر بکوی می فروشان

که (حافظ) توبه ازو زهدو ریا کرد)

(۴۱)

در تاریخ تعمیر جامع حاجی احمدآغا میگوید

اگر خواهی سعادت سعیها کن در نیکوکاری

نه یزدان (لیس للانسان الا ماسعی) فرمود

بیر رنج و بیفشان گنج، در راه خداوندی

که در پاداش نیکی بندگانرا وعده ها فرمود

مگو زحمت کشید و ساخت مسجد مصطفی آغا

بگو جنت خریدو باخدا بیع و شرا فرمود

جواهر پاش شد طبع (رضا) و گفت تاریخش

(مزین معبدیرا مصطفی آغا بنا فرمود)

(۴۲)

در ستایش مرحوم احمد پاشا بن سلیمان پاشا طاب ثراه

هر چند زخم دامن تقوی بکمربر

تسبیح بکف گیرم و، مسواک به بربر

ناگه کفلی نرم تراز پنبهٔ محلوج

برجسته زدنبال یکی ساده پسربر

چون دیدم و از شوق دلم در طیشه آمد
چون خایه حلاج به زیرو به زبربر
آبم زدهان ریزد و جانم بلب آمد
صد آه جگرسوز برارم زجگربر
چون افعی سرمازده از تابش خورشید
بازم زند احلیل پدر سوخته سربر
دوشنبه بودم معتکف کنج عبادت
آهو کفلی آمدو، زد حلقه بدربر
برجستم و درباز نمودم چو مرادید
از داعیه ساده پرستی بحدربر
برزد بمن از خشم یکی بانگ بتهدید
بانگی که زند ضابط حربی به نفربر
کی شیخ ریائی تو نه آن (شیخ رضائی)
کز رندی تو بود جهانی بخطربر
اکنون سر تزویر فروهشته به عمد
یعنی برخ ساده حرام است نظربر
ماهی بدر آورد یکی حقه سیمین
برحقه سیمینش یکی حقه زربر
گه روی نشان داد گهی ساعد و گه ساق
گشتم نگران خیره بدان شعبده گربر

وانگاه بمن عطف نظر کرد که برخیز
تیری بهدف برزن و تیغی به سپربر
این گفت یکی شیشه می از جیب برآورد
زان می که شعاعش زند آتش به حجربر
جام دو سه پیمود زتاب می صهبا
آویخت بسی خوشه پروین به قمربر
سودی نکند موعظه و ذکر در آنجا
کز شوق فتد رعشه براعضای ذکربر
افتاد نگاهم چو بدان ساق نگارین
پیچیده دو ساقم زهوس یک بدربر
در عرصه اعمال نهالی بنشاندم
شاخش بقمربر شدو ببخش بسقربر
هوشدار (رضا) هرزه مگو زانکه بدآید
برطبع ولی نعمت فرخنده سیربر
(احمد) لقب آن والی جم جاه که باشد
صد رتبه زجمشید به اصل و به گهر بر
طهمورث و هوشنگ کیومرث و سیامک
جمشید کند فخر بدین چار پدربر
نسبت به توان کرد بدین جمله معدود
آبا کرامش که نیاید به شمربر

(۴۳)

حیدر کرار

شکسته باد دو دست فلک ازین کردار

برید باد دوپای سپهر ازین رفتار

دلآوری که دری آهنین زجاکندی

بیازوان قوی همچو حیدر کرار

بچشم زخم حسودان شکسته شد دستش

بلی زمانه عجب روبهی است شیرشکار

ولی تو هیچ مخور غم شکسته بسته شود

بشاهراه حقیقت شکسته گیسست بکار

براه عشق که از ماو من پرهیزند

ز پای دست بشوی و زداست دست بدار

نه آخر آن فلک است، این فلک که روز(احد)

شکست گوهر دندان احمد مختار

نه آخر آن فلک است این فلک که روز (صفین)

خراب کرد جهانرا بکشتن عمار

(۴۴)

بریفکان

عزم دیار روم چو کردم زشهره زور

افتاد در دیار (بریفکان) مراعبور

کوهی بلندپایه در آن رهگذار بود

بگداخته زتاب تجلی بسان طور

حیران شدم زنشئه آن کوه پرشکوه

پرواز کرد از سر من طائری شعور

آواز کرد ناگهم ازها تفی زغیب

کاین رازبر تو لحظه دیگر کند ظهور

زان کوه نیکبخت چو بالا برآمدم

بنمود چون رواق فلک گنبدی زدور

پرسیدم این رواق منور ازان کیست

بخ بیخ تبارک الله از این جنت و قصور

مانند قرص اور زرین آفتاب

می تافتی زبام درش لمعه لمعه نور

گفتند این ضریجه قطبی زاولیا است

پیموده ساقی از لاش باده طهور

این مرقد حبیب خدا (شیخ نوریست)

جسمش بخاک خفته، و جان رفت در حظور

آیند فوج فوج زبهر زیارتش
از آسمان ملائکه در صورت طیور
سازد خدا بسایه جمشید برترش
موری اگر بسایه قصرش کند مرور
یارب بجاه و حرمت این قطب اولیا
جرم (رضا) ببخش که فرموده اناالغفور
روزی مکن در این سفرش رنج و محنتی
باز آورش بشادی و آسایش و سرور

(۴۵)

در مدح محمدبک جاف
غرض از هدیه ته (دراست) و (عقیق) و (الماس)
غرض الفت بودو دوستی و استثناس
هدیه از جانب جانانه اگر زهر بود
خوشر آید بمن از (فیه شفا للناس)
هدیه ئی آمده از دوست یکی پوست پنیر
پوست موئین چوسرو صورتی آغا عباس
بامدادان چوفرستاده از جانب میر
عسل رانیه آوردو پنیر بلباس
گفتم آری چومرا دیدجگر خسته هجر

علم کرد روان میر مسیحا انفاس
باز گفتم بچها ماش و نخود میطلبند
نکنند شهدو عسل چاره درد افلاس
شکری نعمت کنمت بنده احسان توأم
نیک قاسم نه چو (مخمور افندی) قساس
من به غیر از تو کسیرا نشناسم مخدوم
توجز این بنده خود نیز کسیرا مشناس
من که در بوته اخلاصی تو بگداخته ام
بکسان دیگرم میتوان کرد قیاس
من چو مخمور نه از جمله او باستانم
که افگند بر سر یک پای دوصد مهره بطاس
منم آن شاعر نادر سخن و، نادره گو
که بهر شعر کنم تعبیه صد گونه جناس
آن شکم گنده و لب گنده جناب سکیویر
نیست از صحبت او فائده جز وسواس
بهمه مردم (رانیه) سلامی زمن است
جز (ابراهیم افندی) پدری الخناس
سینه و، گردن و، پشت و، شکم و، ساقو، سرین
گندو، ناپاک و، گوه و آلود، سراپا الجاس
قاضیم نیز نپرسد مگر از یادش رفت

حورش از کشک دوسه ساله پوشش زپلاس
خر اگر کوت زربفت بپوشد پشم است
گوز بر ریش چنین قاضی پشمینه لباس
جاسم آغا که دوخانی نفرستاده مرا
به تو بخشیدمش ای داور جمشید اساس
یوقسه، ناموسی بن بیزگی برتردم
تاجرردم انی تامملکت موش و سیواس
شکری ناس ار نکنم شکری خدارا نکنم
تو ولی النعمی من کنت شکرو سپاس در این دیار
(رضا) را زرشحه قامت در مشیمه قرطاس
نتیجه هاست بقیمت گراتر از الماس
.....بسکه چون مریم
ببر گرفته موالید عیسوی انفاس
هزار سال بمانی و این عجب نبود
شرافت بمثل خضر زنده و الیاس
در این دیار (رضا) را بهره عمر گذشت
بحار رسید گناهایش بگرد دون افلاس

(۴۶)

در مدح غوث گیلانش

گلستانی که خوانند آستان غوث گیلانش
زده فیضی مقدس خیمه در صحن خیابانش
مطاف شیرمردان طریقت کعبه کویش
سری کردان فراران حقیقت گوی میدانس
غلام کمترینشرا لقب شد خواجه احراربقطب
العارفین مشهور شد طفل دبستانش
(بهای نقشبندی) خوشه چین خرمن جودش
(شهاب سهروردی) کاسه لیس خوان احسانش
هزاران (شمس تبریزی) خراب باده عشقش
هزاران (پیر جامی) جرعه نوش بزم عرفانش
شهنشاهان طفیل و، تاج داران طوق درگردن
خداوندان اسیرو، شهریاران بند فرمانش
(رضارا) همتی ای بازلاهوت آشیان یعنی
بیفکن استخوانی و سگ درگاه خود خوانش

(۴۷)

شیخ

دوگز عمامه، سه گز طیلسان، یک گز ریش
دو صد مرید روان در رکابش از پس و پیش
زیس فریفته صورتند اهل جهان همه
که ادعای نبوت کند رود از پیش
چه سحرها، چه فسونها، چه مکرو داستانها
که دیده ام من ازین صوفیان کافرکیش
یکی کلاه بلندی بقدر قامت عوج
نهاده برزیر فرق نامبارک خویش
که شیخ مولویم مسلک و طریقت مانی
است و دومبگ و رقص و سماع چرس و حشیش
یکی گرفته بکف حربۀ چو آلت من
که از مشایخ و فاعیم زنده شیش
مشایخی که جهانرا بدین دسیسه خوردند
چه آن مشایخ و چه پشم خایۀ درویش
پناه ده تو خدایا (رضا) زمکرو ریا
بظاهری زعبادت بباطنی بنگ کیش

(۴۸)

در مدح شیخ مصطفی حفید
دست خیاط ازل خرقة ناموس و عفاف
خوش بریداست ببالای نقیب الاشراف
یعنی نعم الخلف حضرت (کاک احمد شیخ)
آنکه باشیر زند پنجه بمیدان مصاف
مصطفی نام و چراغ نسب مصطفوی
نطفۀ هاشم و نقدی کمری عبد مناف
مدعی گو نزنند لاف زهم چشمۀ او
تکیه برجای بزرگان نتوان زد بگزاف
بزیارت گهی آبا کرامش چه عجب
حر قدم ساخته آیند ملانک بطواف
ای ترا بنده گی من نه بامید طمع
ندهم دست کریم تو بصد وجه کفاف
امتیاز از دیگران داده خدایت بسه چیزهت عالی
و، دست کرم و، طینت صاف
تکیه بر مسند جدت رز و اندیشه مکن
حز سرانگشت ندامت نگزد اهل خلاف
خصمرا تیغ زبان من و شمشیر توبس
وی ازان روز که این هردو برآیند زغلاف

بشکافد دم شمشیر توش مهره پشت
بگذرد نوک سنان منش از حقه ناف
کمترین جود تو ای زبده اولادحسین
خرج ده ساله دولت زو دولک خانه جاف
تابود همچو نبی آکله با آل علی
چرخ درباره ارباب هنر بی انصاف
باد اندام عدو تو بسجیل قضا
(عصف ماکول لایلاف قریش ایلاف)

(۴۹)

شیخین و شیر لافتی

نعش خبیث خویشرا ایرانیان بهر شرف
پیوسته سوی کربلا می آورند از هر طرف
در داده آخوندها صلا، کز سایه اهل ولا،
(ان یدفنوا فی کربلا یغفر لهم ما قد سلف)
پس ای گروه بدگمان، شیخین شاه انس و جان
پهلوی هم در یک مکان، چون سه گهر در یک صدف
باشند از رحمت بری، در حیرتم زین داوری،
تاکی به این جهل و خوی، ای مردمان ناخلف
شیخین و شیر لافتی، عین همان این هر سه

تا بر دیتان واحسرتا، برکیلتان یاللاسف
آخر زشاه انبیا، شرمی کنید ای بی حیا
کی شاه بازی کبریا، کمتر زمولای نجف
بگشا(رضا) درج دهن، پاشیده کن در سخن
بر قلب بدخواهان بزن، تیغ زبان لاتخف
شب چو خیزد کیر من بر دوش میگیرد لحاف
می نخسبد تا سحر چون زاهدان در اعتکاف
همچو میل پهلوانان دائما در گردوش است
گاه می خسبد بزانو، گاه می خسبد بناف
میرود دائم چوافعی در دلی سوراخها
میرود در هر مغارو میرود در هر شکاف
یعنی گرافتد بدستم ساده سیمین سرین
کیر در سوراخ تنگش می سپردم تا بناف

(۵۰)

در مدح عبدالله پاشای رواندوز، جداسماعیل بک زعیم مشهور
شاعر گنده طبع همچو جمل
شعری او چون شعوری او مختل
رفت پیش حکیم تا دهدش
شربتی از برای دفع علل

مسهلی داد گفت کاین دارو
هفت بارد در آورد بعمل
چون بخوردو چهار بار برید
تاخت پیش حکیم و ساخت جدل
طعنه زد کای حکیم بی تمییز
فرق ناکرده ناچه را زجمل
سخن از هفت و هشت میراندی
هفت اکنون بچار شد مبدل
گفت البت مخالفی خوردی
که بدارو ازان رسیده خلل
گفت چیزی نخورده ام لاکن
بودم اندر خیال شعر و غزل
گفت از شعر ساختی چیزی
گفت آری سه شعر مستعجل
گفت برخوان چو شعرها برخواند
گفت خندان حکیم کای اجهل
تو عمل هفت کرده اما
سه زبالا، چهار ازاسفل
شاعری چند هست می زبند
کاوری این حدیشان بمثل

نیک و بدرا زفرقه شعرا
نشناسد بغیر میراجل
انکه قائمقام اربیل است
ماه ملک است و افتات ملل
دم تیغش لهیب نار حجیم
کف جودش سحاب گشت امل
بامنش لطف گرود چه عجب
رغبت است آفتابرا مجمل
وصف او در سخن نمی گنجد
به که وصفش ادا کنم مجمل
تا آید انجنابرا یارب
دستگیری کند لطف ازل

(۵۱)

صدر اعظم
مزن بیهوده از فضل و هنر ای یاری همدم دم
که از فضل و هنر بهتر بود دینارو درهم
هم شود ایام دولت باتو چون پروانه دشمن رام
کند هنگام نکبت از تو چون بیگانه محرم رم
غذا میسازد از خون جگر هر جا هنرمندیست

نصیب روبه دائم دنبه چرب است و ضبغم غم
بهرجا شاعری خوش لهجه شیرین زبان بینی
بود اوضاع او چون قوه گفتار ابکم کم
بدین اندک هنر کزمن خدایش باز بستاند
فراوان خورده ام از دست این دیر مطلسم سم
کدامین اهل دانش در جهان دیدی نشیدی
که از اشک روان نبود رویش همچو شبنم نم
مراجز مرگ نرھاند زآسیب کم اوضاعی
نسازد بر معاشم چیزکی گر صدر اعظم ضم
پناه ملک و ملت، صدر دولت، حضرت عالی،
که با قدر و جلالش، کمتر است از ابن ملجم جم
زبس عدلش طریق راستی جوید عجب نبود
رود از ابروی خوبان کچی واز زلف برخم خم
ندانی گفت مدحش ای (رضا) دست دعابردار
الهی حرمت بطحا و آب چشمه زمزم
چو آیین کلیم الله زحکمش هر که سرپیچد
کند غرقش بود گرفی المثل عیسا بن مریم یم

(۵۲)

کی بود یارب
کی بود یارب طواف کعبه و زمزم کنم
بعد ازان رو در مزار سید عالم کنم
روی خود در سایه پاک رسول الله نهم
تا غبار مقدمش بر دیده خود جم کنم
دست حاجت برگشایم از دعا بر درگهش
این دل مجروحرا من زان دوا مرهم کنم
یا رسول الله بحالم گوشه چشمی فکن
تا شوم قربان تو خود را خلاص از غم کنم
سر فراز از فراق روی تو در ماتم
وعده وصل (رضا) ده ترک این سودا کنم

(۵۳)

برای امین فیضی
آنچنانم زهجری کاکه امین
که ندانم یساررا زمین
آن کند بخت قط نبینم یار
تا زخم خنده بر زمان و زمین
چند ریزم بیاد روی تو اشک

چند باشم زدوریت غمگین
تا غمیرا بحیله چاره کنم
دیگری سر بر آورد زکمین
مسم از جام باده فیضت
چون مسیحا زروح فیضی امین
سالهای دراز باقی باد
بسلامت امین ما آمین

(۵۴)

در مدح ناظم بک
بکار آرد حکیم مصلحت بین
گهی داروی تلخ و گاه شیرین
بمحروران نباید انگین داد
نسازد بامزاج گرم تسخین
میآورد شربت گلقتندو بادام
که دارویی جعل بشکست و سرگین
پی صفرا مزاجان گرچه زهراست
بود(عین الشفا) حب السلاطین
چو بینی خون فاسد در دماغش
فرو برد در قفایش نشترکین

زخیل شاعران من هم حکیمم
گهی گویم هجاو، گاه تحسین
همی گویم نکویانرا ستایش
همی خواهم بدانرا لعن و نفرین
بکام دوستان ریزم تبرزد
زنم برفرق بدخواهان تبرزین
کریمانرا دهانم کوزه شهد
لثیمانرا زبانم تیغ روبین
معاذالله زبان آتشینم
(جعلناها رجوماً للشیاطین)
ستایش است ناظم بگ سزاوار
نظام ملک و ملت (ناصردین)
جهان محتاج رایش زانکه دارد
دل روشن تر ازجام جهانبین
بیاروزی تماشاکن سواریش
بدوش اشقر اندر خانه زین
گرفت آوازه عدلش جهانرا
ز(مرز روم) تادروازه چین
چوبانگ ساز می آید بگوشش
برزم اندر خروش نای زرین

کند بر فرق محتاجان گرپاش
زابر رحمت از بالا به پایین
نگهبان سریر شهریاران
بلی شهرا نگهبان است فرزین
عروسی بکر فکرم را بخواهد
شبی در بر کشد تا داده کابین
ازین مدحم غرض خوشنودی اوست
بود آری دعا از بهر آمین
اگر خواهی بچشم خویش بینی
روان برباد صرصرکوه تمکین
خداوندا بحق نور طه
خداوندا بجاه آل یاسین
بتابد کوکب جاه و جلالش
بعالم تابتابد ماه و پروین

(۵۵)

در ستایش مغفور له پرنس مصطفی فاضل پاشابن محمدعلی پاشای
مصری در هنگامی که ناظر مالیه دولت عثمانی بود
مرا بهیچ نیاساید این دل محزون
مگر بطلعت زیباو قامت موزون

گهی به پسته خندان دلیر ماهر
گهی بترگس فتان شاهد مغتون
من آن قلندر آزاده مشربم که قلم
کشیده بربدو نیک جهان بوقلمون
بآب شوی خدایا جریده اخبار
که صرفه نیرم زین فسانه و افسون
به بزم عشق مگر جز حدیث مهر وفا
مرا بکار نیاید قرال (ناپلیون)
مرا ازان چه که نیروز گشت بسمارک
مرا ازان چه که پامال گشت ما کماهون
کدام خار و خصم بهره از غنایم یونان
کدام شال نصیبم زغارت (شالون)
بجز حکایت (شیرین) میپرس از (فرهاد)
بجز فسانه (لیلی) مجوی از (مجنون)
مرا بدین سر شوریده با جریده چه کار
بیار ساقی گل چهره باده گلگون
می که روح رساند بعالم وحدت
می که راه نماید بحضرت بیچون
می که شبهه زد آید زرمز قال و قیل
می که پرده گشاید زبزم کن فیکون

می که گر گذرد نره شام آبستن
فتد بمغز چنین در مشیمه
که تا بیاری آن عندلیب ناطقه ام
یکی قصیده سرایم چو گوهر مکنون
بمدح ناظر مالیه مصطفی پاشا
مشیر معدلت آیین مرحمت قانون
هنر وری که بدورش ممالک اسلام
چنان شده است چو یونان بعهد(افلاطون)
خجسته رای وزیری که ساعد هنرش
ببزم و رزم چو آید ز آستین بیرون
بدوشمنان بنماید شجاعت و قهرش
بدوستان بفشانند خزانه قارون
ببین بزیر رکابش سمند صاعقه
رو ببین بدست نوالش پرند آزرگون
که تا مشاهده بینی هزیر برثعبان
که تا معاینه بینی حجیم در جیحون
نسیم گلشن مهرش اگر وزد نیسان
سموم آتش قهرش اگر جهد کانون
بباغ لاله نشکفته را بریزد برگ
بباغ لاله افسردرا بجوشد خون

کفش پیاله از یاده کرم سرشار
دلش سفینه از گنج معرفت مشحون
یکی فقیر بود باسخای او ملیار
یکی پیشیز بود باعطای او ملیون
ایا بلند جنابا وزیر آصف رای
به یمن اختر مسعود. طالع میمون
یکی برای خدا تیغ انتقام بکش
بخواه کینه من از زمانه وارون
همیشه تابجهان خلق داستان دانند
بعدل داد کند عمر دولتت افزون

(۵۶)

من در این مملکت روم که بادا ویران
خوارو بدنام شدم همچو عمر در ایران
نه بایران بودم جای اقامت نه بروم
گشته ام زیر فلک همچو فلک سرگردان
شیخم و نیست مراجای پروتکیه کنم
نکنم تکیه مگر بر کرم یونس خان

(۵۷)

آسمانش آن چنانست و زمینش آنچنین
چشم عبرت برگشاو قدرت حق را ببین
گرچه از روی زمین را مالک چیزی نیم
واز زمین تا آسمان حمدا لرب العالمین)
کاش یک روزم بمابین همایون ره دهند
تا (حمید خانرا) بگویم ای (حمیر المؤمنین)
بعثت تو برخلاف بعثت پیغمبر است
(انت ما ارسلت الا رحمة للعالمین)

(۵۸)

فرج دهن دریده ندارد صدای کون
عالیست همچو باب همایون سرای کون
از کس بکار بردنش ابلهی بود
کیری که آفریده خدایش برای کون
دل در برم چو خایه (حلاج) می‌طپد
از شوق چون بگوش من آید صدای کون

(۵۹)

در ستایشی تحسین پاشا والی موصل
شاد از (خشه) بودم هم رفت بظاپو
بیهوده گذشت آن همه ام سعی و تکاپو

میکارم و چون میدروم کیشته خود را
در خرمم آتش زند این چرخ جفاجو
بشکافت چو گندم فلک شعبده بازم
تا مشت جوی گشت مرا حاصل ازین جو
(ظاپو ایله ویردی املم باد هوایه
خرمن گبی یانسون یورگی ناظر ویرگو)
دست من ودامن تو، ای حضرت والی
ای واسطه رزق گدایان دعاگو
عالی‌نسبا سیرت و سیمای تویزیاست
تحسین لقباً اسم و مسمای ونیکو
گرینده نایب قدمی هست منم من
ورخواجه صاحب کرمی هست توی تو
فرش است ز خاک قدمت عرشی سلیمان
جویی است ز بحر حکمت هوشی (ارسطو)
قطره بود از دائره جود تو (تاآن)
تابی بود از شعله قهرتو (هلاکو)
سرپنجه تدبیر تو آرایش ملک است
بی منت لشکر قوت بازو
ادراک تو در تسویه امر سیاسی
بشکافت بسی معنی باریکتر از مو

گه جلوه و گه شاهد وحدت بود این باغ
گاه در صفت ژاله و گه لاله خودرو
تشریف بیارید اگر از سر اخلاص
آید بنعال قدمت (شیخ رضا) رو

(۶۰)

در مدح سلطان عبدالعزیز خان
کردم بکارنامه شاهان بسی نگاه
برهمزدم جریده این کهنه کارگاه
از حال خسروان زمان جستم آگهی
آنان که بوده اند خداوند دست گاه
ساسانیان بحکمت و، سامانیان بملک
عباسیان بدولت، سلجوقیان بجاه
هرچند خواستم که بیابم نه نیافتم
شاهی بفرو دولت (عبدالعزیز شاه)
چشم سپهر و دیده دوران ندیده است
شاهنشهی بدین حشم و لشکرو سپاه
این تخت و این اساس و این گنج و این گهر
وین تاج و تخت و این علم و چتر و بارگاه
این لشکر نظام که کر کرده گوش چرخ

از ناله نفیر بهر شام و صبحگاه
خورشید سایه گوسترو، جمشید تاج
وردارای بنده پرورو سلطان دین پناه
فخر دول، ملاذ ملل، مایه امل
ظل خدا، امام هدا، سایه الاه
میگفتم از ستایش اوشمه ولی
یارای هرکسی نبود مدح پادشاه
کی دارد احتیاج بتصریف چون منی
بسط جلال شه که زماهیست تابماه
خواهم یکی مساعده از طبع تا دهم
داد سخن بمدعت و دستور پادشاه
صدری که گر تلافی وافی نمیشود
دولت خراب گشتی و ملت شدی پناه
محمود ندیم پاشا صدری که بردوش
کرداست چرخ قامت تعظیمرا دوتاه
یک یک بدست بازود رای ردین بیست
هررخنه که یافته بنیاد ملک راه
دم درکش ای (رضا) که ندارند نسبتی
دریاؤقطره، ذرو خورشیدو، کوه گاه

(۶۱)

برای خودش
چه کرامت چه خارق عاده
جلق بهتر ز دلق و سجاده
سخن من مفید و مختصر است
بابت ساده با بت ساده
گرچه نتوانم از زمین خیزم
بس که هستم ضعیف و افتاده
گریگویند هست در بغداد
ساده روی لطیف و بگزاده
ذره آسا بمهرو دیدارش
(گیدرم باشم اوزره بغداده)
سوی مسجد دوگام می نروم
سوی میخانه تندو آماده
مشریم مشرب امین فیضی است
هر دو از هر دو عالم آزاده
ای (رضا) تابمرگ رندی کن
این بود دولت خدا داده

(۶۲)

در ستایشی شیخ طویله شیخ حسام الدین
نسر از مطلع گیلان بدر آرد ماهی
نظم برکشد از سمت بخارا شاهی
زرنندان صبحی زده بزم است
های و هویی طربی خنده قاهای
نه زکاشانه بیازان (انالحق) گویان
مست و سرخوش گذرد پیر قنا فی اللهی
نه یدا من چکد از دیده گریان اشکی
نه بکیوان جهد از سینة سوزان آهی
اوحدی سری احمدی، معروفی
بایزیدی و حسن خواجه عبیداللهی
زیر این گنبد فیروزه نیابی امروز
پی بحق برده زاسرار خدا آگاهی
بود هر جا در فیض همه را قفل زدند
التجاکار خردنیست بهر در کاهی
قرب یزدان نتوان جست زهر آهرمنی
دست بیعت نتوان داد بهر گمراهی
کرد هر ملحد کی جامة تقوادربر
که منم قطب جهان تابکف آرد جاهی

فیض خواهی زمردان (حسام الدین) شو
آنکه پیش کرمش کوه کم است از گاهی
چون نشیند زبی ختم به خلوت کوی
خیمه در وادئی وحدت زده شاهنشاهی
آنکه با یک نظرش دست دهد سالک راه
قرب صد ساله عبادت بسلوکی ماهی
آرد از همت او دامن مقصود بدست
دست در دامن مقصود چو من کوتاهی
حاسدی گر کند انکار کمالش چه عجب
یوسفیر فگند دست حسد در چاهی
چه غم از رهزنی، نفس گرت بدرقه اوست
پنجه با شیر علی چون فگند روباهی
ای متاع دو جهان جائزه یک نگهت
خواهم از چشم (رضا) عطف نگاهی گاهی
از ثنا زود عنان باز کشیدم که نداشت
در خور طبع روان قافیه جولان گاهی
ناصری هست سری ناموران در قدمت
تا دلی هست دلت نائلی هر دل خواهی
بوجوت که بود تعبیه در جوهر جود
نرسد رنجی و عارض، نشود اکراهی

(۶۳)

در ستایشی حفیدان کاک احمد شیخ، شیخ سعبد و شیخ معروف و
شیخ مصطفی
تو کز نبیره کاک احمدی و آل نبی
کفایت است ازین خوبتر چه میطلبی
بس است قدر و شرف این قدر که جد شماس
شفیع روز قیامت محمد عربی
بنا محمّدو، مادر بتول و، حیدرباب
زهی سلانۀ طاهر (فدیتکم) بابی)
بهر کجا که نسب نامه یی شما خوانند
کرا رسد که کند ادعای ذو نسبی
اگر بحرمت آل نبی بردارد
به نیمراه بماند دعای نیمه شبی
اگر گذشت نزاعی میانی ما چه عجب
زمانه راست کزینسان هزار بوالعجیبی
تهی نبود زحکمت بخیر منجر شد
بخوان (حکایت خضری نبی و قلی صبی)
هزار سال بگویم اگر ثنای شما،
سخن هنوز بود در مقام بی ادبی
عجب آل رسول از گناه کی ترسد

(فقل لمذنبه ذنبه علی رقبی)

بس است عرض خلوص ای (رضا) زبان درکش
بنزد آن که بود در مقام یسمع نی
جناب شیخ سعید آن حفید قطب جهان
که بافت است زجدش نشان منتخبی
دوم نبیره فرخنده (شیخ معروف است)
به فضل و دانش او معترف ذکی و غبی
سیم سلاله والا گوهر جناب نقیب
که شیررم کند ازوی بگاه پرغضبی
دعای این سه حفیداست وردی روزو شبنم
بلطف خود همه را دست گیر یاری

(۶۴)

برای امین فیضی

الا ای هنر مند یاری قدیمی
تویی خسروانی سزای ندیمی
ز حکمت پیرداختی نامه تو
بدادی در آن نامه داد حکیمی
هوای نسیمی ازان کشته نامش
که جان پروراند هوای نسیمی

بدانش ترا هیچ هم تاندیدم
مگر جوهر فردو در یتیمی
تو خواهی سفر ازیمن دورکن
امین فیضیا در دل من مقیمی

(۶۵)

مناجات از درگاهی قاضی الحاجات
ای ریزه خوری خوانی نوالت مه و ماهی
جودت چو وجودت ابدو نامتناهی
برنامه اعمال سیاهم قلم عفو برکش
که بدل شد بسفیدیم و سیاهی
بودم من اگر بنده از خواجه گریزان
باز آمدم ای بندگیت عزت شاهی
بر عفو و عقوبت نبود سودو زیانت
این هردو به پیش تو مساویست الهی
بیرون شدن از ساحت ملک تو محالست
عبد توام و، ملک توام، خواهی نخواهی
این دیده گریانم و، وین سینه سوزان
بر صدق سخن میدهند هردو گواهی
صدبار امیداست (رضا) را بتو هرچند
سرتا قدمش غرق گناه است مناهی

(۶۶)

در مدح کمال پاشا
دلم از غصه پر و کیسه ام از زر خالی
نه عطا از منصرف، نکرَم از والی
نه زمالیه اعانت، نه زاوقاف مدد
نه زمابین همایون نه زباب عالی
قبلة اهل کمال است کمالی پاشا
(من جمیع الوزرا غیر کمالی مالی)
داعیانرا نبود طاقت تاخیر معاش
بنگر بر سر احوال پریشانحالی

(۶۷)

در تاریخ وفاتی شاکر افندی مکتوبچی میگوید
ایام چو پرورده خود را کشد آخر
ای دوست دل آن به که به ایام نبندی
دیدی که چسان بسته فران اجل شد
مکتوبچی بغداد بآن پایه بلندی
سیدنسب از سلسله خواجه چاکر
معروف بخوش خلقی و مشهور برندی
تاریخ بجوهر ز (رضا) خواستم و گفت
(شد زیب گلستان چنان شاکر افندی)

(۶۸)

غوث ثانی
مشهور جهان بغوث ثانی
عبد الرحمن طالبانی
محمودش جدو، احمدش باب
هرسی ولیند قطب اقطاب
محمود مریدی پیری لاهور
هر چند به زنگنه است مشهور
در اصل و نسب (گلی) است سوری
از گلین باغ کاکه سوری

(۶۹)

جنگ طالبانی و زنگنه
از سو چو (داوده) لشکر کشید
ازین سو بجنید (عبدالحمید)
بفرمود تا (طالبانی) گروه
نشستند برخانه زین چو گوه
برانگیخت آن اشقر دیوزاد
چو (رستم) یکی سان لشکر بداد
جناح از چپ و راست بر پای کرد

بقلب اندرون خویشرا جای کرد
گروهی فرستاد بر میمنه
زگردان گردن کشی (زنگنه)
..... اندرون در کمین مصاف
گروهی ز فولاد خایان (جاف)
بی چرخ گردون گروهی دیگر
زچابک سواران سه تابسر
بدستی دگر رزم جویان (گل)
زبردست زور آورو شیردل
نخستین از (گل علم بر فراخت
(بتاویر) و (تالا) و (نیجول) تاخت
ز آن هردو ده جای (داوده) بود
بمردان جنگی برآموده بود
(ممد) نام سالار آن انجمن
که گفتی کسی نیست همتای من
منم وارثی تخت (سکندری)
جهانرا سزاوار سر عسکری
نژادم ز (خورشید خاور) زمین
منم نسل خاقان و سالار چین
یمن راست شد پشت (داود) یان

زین برکنم بیخ محمودیان
بگفت این دو لشکر بنیجول ماند
(خدا صد سواری بتعجیل نارد)
رسیدند سرره گرفتند تنگ
برانگیخت دهمان آمد بجنگ
برادرش مدحت پس پشت او
تفنگ سیه لوله در مشت او
برآورد چند آتش کارزار
بسی برنیامد که برگشت کار
جوانی زخویشانی او گنجه نام
همه راند برتوسن تیزکام
زنندش یکی کهل برتوسنا
بغلطید بر خاک لرزان تنا
دلیران گرفتند پیراهنش
کفن گشت برگنجه پیراهنش
بر آن خاک شد پیکر جان چاک
یکی گنجرا کرد باید بخاک
تنی چند که بودند خویشان او
دران حمله گشتند قربان او
چو (داوده) دید آتش تیز خیز

همان گه گرفتند راه گریز
بطاس اندرون مهرانداختند
تکاور سوی قلعه‌ها تاختند
دبیری که خوانند او را امین
بر آغا ممد حمله بر دارکین
بر او بانگ برزد که سر عسکرا
مرو تابدانی نشان مرا
منم پور قادر زلیخای شیر
چه قادر زلیخاو چه (اردشیر)
شنیدم که آغا دران گیرودار
همی راند مرکب سرا سیمه وار
فرومانده گفتمی بدست اجل
چو مسهل خورانش عمل بر عمل
عنانش زکف رفته لرزان چو بید
امین در پیش همچو دیو سفید
در این بود
چو جادوگر نراکنند حيله بند
بزیر امین کشته شد بادپا
بتمثال آن مرد جنگ آزما
به اسب دیگر تا امین شد سوار

زد خیمه آغا بصحن حصار
چو پوشید رویان بی آبرو
بکنجی در آن قلعه بهفت رو
دریده شدش پرده نام و ننگ
ز نام آوری باد ماندش بجنگ
بسر بردهراس
در آن قلعه تا رفت از شب دو پاس
شبی تیره فرصت غنیمت شمرد
بیرون رفت راه دراجی سپرد
بدراجی آمد جگر خسته باز
چو دراج برجسته از چنگ باز
چنان ملک و مالش بتاراج شد
بیک باز بی چرخ دراج شد
کسی را که برداشت پاشای جاف
تواند کند بر نظر کوه قاف
چو محمود پاشا در این ملک نیست
(دراجی کدامست داوده کیست
سگی کیست (داوده) دودکی
زند پنجه با جعفر برمکی
عشایر همه بندگان ویند

برآورده دودمان ویند
پس این دودمان واجب الحرمتند
اگر راست خواهی ولی نعمتند
یکی از دعاگویی ایشان (رضا) است
(رضا) را که گر خشم گیرد قضا است

(۷۰)

جنگ کردن زنگنه و هموند
(هماوند) از بهر سازان و خان
شبیخون بموندند از بازیان
تکاپوی جولان بسرحد جنگ
در آنجا بهم برزدند چون پلنگ
پس از حزب و جنگ و جدال کثیر
زخانچی برآمد یکی نره شیر
فرود آمد از اسب فرزند زال
غفور دلاور تهمتن مثال
تفنگی بکردار آزر کشاسب
بر آوردو بنهاد بر زین اسب
بسوراخ جاسوس بردوخت چشم
بابرو گره برزد از روی خشم

چوانگشت برپای چقماق زد
توگفتی که آتش در آفاق زد
چو زد گوئله بر سینه فتاحرا
بدست اجل داد مفتاحرا
بخاک اندر آورد سرچنگنه
نه خوب است پرخاش بازنگنه
چو دیدند این گونه زخم درشت
سپاه مخالف نهادند پشت
گریزان زبیم سواران خان
تبش در لب و لرزه در استخوان
زجنگ آوران روی برتافتند
پزی چند با خویش برداشتند
تلف شد اگر گوسفندی دویست
بسی دیده برگشته ها خون گریست
اگر گله چند تاراج شد
بسی کله برنیزها تاج شد
دلیری شش آتش در انکار
زار شنیدم فرومانده اسبش زکار
پیاده بر آویخت با سرکشان
تفنگی بکف داشت آتشفشان

امین حامی آن برگزیده سوار
نهان شد زببخش بتاریک غار
دوید درپی او بغار اندرون
ربوده چو گرگ و کشیدش بیرون
بضربی سرشرا زتن دور کرد
بسی چشم بدخواهرا کور کرد
گرو برده از پهلوانان پیش
بمردی (ششه) رستم عصر خویش
در آنجا که جولانگه (جاسم است)
چه جای (فتاح و)، (عزه موسم است)
هر آنکه ببیند جهان محشرا
فراموش کنند رستم و رخشرا
سپر برسر آورد آغا (کریم)
بقلب سپه تاخت بی ترس و بیم
پس پشت او تا رسیده پسر
شنیدم همین گفت با او پدر
تو که آیدت از دهان بوی شیر
که گفتد بیایی بچنگ دلیر
چنان پاسخش داد آن شیرزاد
که فرزند چنین را ز مادر مباد

که پشت پدر را بدشمن دهد
همان به که خود را بکشتن دهد
تو گوی فرا مرز من میزنم
بهر جنگ پشت و پناهت منم

(۷۱)

ترجیع‌بند در نعت سرور کائنات
ای جهان آفرین ثناگویت
وی دو عالم معطر از بویت
ساکنان سرادق ملکوت
همه قوربان یک سری مویت
گل زخونین دلان رخسارت
لاله از هیندوان گیسویت
لاله در باغ داغدار رخت
سرو مائل بقدر دلجویت
سرمه مفتون چشم (مازاغت)
نافه دلریش خال هندویت
عارضت (والضحی) خطت
(واللیل) (قل هو الله) حزن بازویت
(قاب قوسین را) نمیدانم

جز کمان های هردو ابرویت
نسخه کائنات هرچه دروست
شرح رمزی زمصحف رویت
باز گویم غم اسارت خویش
بزبان فصیح لاهویت
عرش کمتر بهای مشت گلی
که به رو آره میده پهلویت
روزو شب جبرئیل در پرواز
بی سر و پا همی دود سویت
روضه خوانی کند بنظم در پرواز
همچو درویش بر سر کویت
(کز سرا پرده مقدس ذات
بر سرا پای انورت صلوات)
ای منادا بکاف و، ها، یا، عین
وی منادی (انا النبی بحنین)
جبرئیل امین بامر خدا
وصیت آوردکای شه کونین
خیز بر نه قدم بکوی قدم
خیز برکش علم زعلم بعین
بمقامی در آمدی که دراو

نه (متی) را مجال بود نه (این)
(قاب قوسین کان او ادنی
بین مولی الوری و بینک بین)
قسمت میدهم بجان حسن
بسر مرتضا بخون حسین
روزوا (امتی) که پیشروی
به امید شفاعت ثقلین
کن در آن روز یارسول
اللهنظری سوی من بگوشه عین
بنوازو مرانم از لب حوض
ترکن از اب کوثرم (شفتین)
ای بکویت شرافت حرمین
وی زرویت شرافت حرمین
ما ز امر توغافل و تو به ما
مشفق و مهربان ترا راوین
در مزار این درود میخوانم
باز پرسند از توام ملکین
(کز سرا پرده مقدس ذات
بر سرا پای انورت صلوات)
خواجه انبیاؤ ختم رسل

هادئی خلق و پیشوای سبیل
ای همه ممکنات جسم و تو جان
وی مه کائنات خارو تو گل
محرم کرد کارو مهبط وحی
مهتر اصفیاء مظهر کل
(لم تار مثلک النساء فتی
لم یجد شبهک الزمان رجل)
صفت شاننک هو الابر
لقب باغضت زنیم و عتل
در قیامت چو ذوالجلال ترا
میدهد رخصت شفاعت کل
آید از بارگاه قدس خدا
(لک ماشقت یا نبی فقل)
فکر من کن که کرده ام تسبیح
در خرابات رهن شاعدو مل
تامرا چون توی شفیع چه باک
ز آتش دوزخ و سلاسل و غل
فیل محمودم و نمی ترسم
از دم کرناو، بانگ دهل
بهوای تو مست و بی پروا

نعت گویان خرامن از سرپل
(کز سرا پرده مقدس ذات
بر سرا پای انورت صلوات)

(۷۲)

مقطعات تاریخ
در میان دو شیرمرد خدا
عار باشد کسی رسد بجزا
شیخ (رضا) گفت بهر تاریخش
جای او گشت (جنه و الماوی)
دوشم اندر خواب آمد آن علی مرتضی
گفتم ای شیری خدا ای ابن عم مصطفی
شیعیان بدصفت گویند ما آل تویم
گفت لا والله، لا بالله لاتالله، لا
چو شد بامر مظهر رحمن نقیب غوث
تعمیر آشیانه شهباز کبریا
تاریخ تام خواند بگوش (رضا) سروش
آراستند بارگهی شاه اولیا

رباعیات

ریخت جودت آب روی گوهری بیجادر
ورع و شرع و معرفت طی کرد هر سه جادرا
همچو سنگ کعبه سانت تا ابد
سرزسجده برندارم شکری این سجادرا

شاه حسین از خواب دیدم در ملا
گفتم ای شاعر شهیدی کربلا
سیدی (برزنجه) از نسل تواند
(قال لا والله هذا مفتری)

یار من عزم سفر بنهاد پا اندر رکاب
خانه زین شد مزین، خانه من شد خراب
خلقرا خورشید شام از دیده غائب میشود
من سحرگاهان زچشمم گشت غایب آفتاب

شخصی بکیر گفت که ای سربریده پوست
کون سفید خوبتر آیا که کس نیکو است؟
آهسته سربلند کرد بجنبید گفت
(درویش هرکجا که شب آمد سرای او است)

آنچه بلباس بخوشناو به آکو کرده است
نشنیدم که بیغداد (هلاکو) کرده است
گرچه میران خدر بگ نه بحق شد مقتول
کشتش به که بس غصب تماکو کرده است

پرسیدم از دروغ که مارا بگوی راست
اهلی کدام مملکتی خانه ات کجا است؟
گفتا من و نفاق دو ابلیس زاده ایم
در خطه عراق که ماوای جدماست

زدم به کونی (جمیل ابن مفتی بغداد)
کشید گوزی و گفتم بروح ابن زیاد
کشید گوز دیگر چون فرو کشیدم از او
ازان مزید تعفن یزیدم آمد یاد

چه عجب گر بوجود تو بلرزد بغداد
ای وجود تو محیط دو جهان استعداد
گرواز مهر برد ذره بدین ناچیزی
اگر از نیر اعظم بکند استعداد

گویند اگر وطی کنی عرش بلرزد
عرشیکه یک وطی بلرزد بچه ارزد
ماییم و یکی حجره تاریک که دروی
صد بچه بگایم و یکی خشت نلرزد

فریاد که از (نصیبینم) کشتند
واز خشم مرا بخون آغشتند
ای وای از این مردم بی شرم و حیا
مانند رشید پوری عمم پشفتند

میکنم هجو اگر لطف خدا باشد یار
موئی از خایه من برنکند دفتردار
خایه همچو جبل دارم و کیری چو منار
هر دو، هر سه همه در کس زن دفتردار

ورق از برگ گل باید مداد از سوده عنبر
دوات از نافه آهو قلم از غمزه دلبر
یکی زین چار جوهر گر بود ناقص خلل
باید ستایش نامه قائمقام شهر گلعبیر

بخر نر برسد شیخ (رضا) میکندش
هر که را یافت به زور و به رضا میکندش
گرچه در جوف حرم دست دهد مغبچه‌ای
از خدا شرم ندارد به خدا میکندش

دارم شکمی که بس حریص است و هلوع
چون طبل صدا کند الجوع الجوع
در پشت سرم چنانکه ایستد بنماز
یادش ببرد کلاه در وقت رکوع

هشت بهشت و شش جهت هفت زمین و نو فلک
جله تو آفویده (وحدک لا شریک لک)
من چیم ای فدای تو دم زنم از ثنای تو
ای همه ماحوای تو در کف قدرت تو یک

یا رسول الله چه باشد چون سگ اصحاب کهف
داخل جنت شوم در زمرة اصحاب تو
او رود در جنت و من در جهنم کی رواست
او سگ اصحاب کهف و من سگ اصحاب تو

تنها نه کتاب شرع بر باد شده
شهنامه عشق نیز از یاد شده
از خرقه نشان عصر هر صومعه
اصطبل خرابات خرآباد شده

حاجی که ز مروه و صفا برگشته
گرمار شده ازدها برگشته
تنهانه زخانه خدا برگشته
آن خانه خراب از خدا برگشته

زبانی فارسیم هست و لهجه عربی
بصد زبان دیگر عاجزم زنت نبی
بقدر علم خدا از خدا صلوات و سلام
بروح شاه رسالت، محمدی عربی

من سرمازدر داد زغم آزادی
جرقه شام ز (عبد الفتی البغدادی)
خرقه یا خود شفقت نامه از جانب دوست
که نمایم بکدامین یک ازینها شادی

مکن بهانه که من پیرم علی است جوان
منم سزای مشیخت بعلت پیری
بهیچ نحو عمر صرفه از علی نبراندنهم
همچو وصفی حقیق است عدل تقدیری

ای زر که مطلبی همه شاه و قلندری
دلبندو، دلفریب و دلارام و، دلبری
از زر عجب مدار فغانم که آدمم
زرگویی بنگر زر کند خر باین خری

شده هر شیر زالی پوز زالی
عجب حال عجب (قحط الرجال)
زند باشیر شرزه پنجه امروز
همی هر روبه یاهر شغالی

در برابر نشستی غول استی
باجناب ملا رسول استی
بدو دستت همی زدم بزمین
گرند انستمی که یک دستی

.....
این قدر شیرین بچشم مردمان از چستی
مدتی شد کیسه ام را خالی از خود کرده
مردم از حسرت نمیدانم بنزد کیستی

کهنه رندی چون (رضا) از خاندان قادری
نقشبندی کی شود اسلام آنکه کافری
من همانم شیر نر را در کمند آوردم
ماده روباهها تو خواهی در کمندم آوری

کیرم که سر زلف کند چون جیمی
وقتی که دهان تنگ کند چون میمی
ای کیر هزار عشو و صد نازکنی
از کس چه کشی مگر بدوزی نیمی

بدستم گرفتد مه طلعتی در موقعی خالی
دو پایشرا بگردن در فرازم چون زنی والی
هنرمندش بخوانند آنکه عالی را کندسافل
هنرمند آن کسی باشد که سافلا کند عالی

نخواهم ملک کیخسرو نجویم مسندی جم را
بنرخ نیم جو نخرم متاع هردو عالم را
نگردم روز محشر عهد باشد داخل جنت
بحق شاه مردان تا نگایم (ابن ملجم) را

تشطیر شعر یکی حافظ در هجر محمود پاشای جاف:
مگر یزدان کند کشف کف (محمود پاشارا)
(که کسی نگشود و نگشاید به حکمت این معمارا)
بدست کهنه دلقی گر ببیند صورت جلقی
(چنان بر باید از دستش که ترکان خوان یغمارا)

این بارگه حضرت غوث الثقلین است
نقد کمر حیدر و تجلی حسنین است
مادرش حسینی نسب است، پدر او
زاوواد حسن، یعنی کریم الابوین است

مفردات

شکافی که بینی در ایوان کسرا
دهانی ست گوید: بقا نیست کس را

دوبر گرفته پیکر (ساسان پاک) را
فخریست زین وسیله بر افلاک را

مستی و داعیه حکمت! هیهات هیهات
برندارند بیک دست دو تا خربزه را

مپرسید آیت حیدر ز رهبان کلیسا را
خر (عیسی) چه داند درد حال (خرموس) را

(زهاوی زاده) گرچه قائمقام است
خدای ما عزیز و ذونتقام است

نیک و بد چون بحکم تقدیر است
ترک تدبیر عین تدبیر است

تواضع را ز کیر من بیاموز
که هر جا خوبرویی دید برخاست

زهر جا جمع گشتند اهل سادات
فسادات فسادات فسادات

در خایه‌ام آویخته دو رشته پشمین
گویی بمثل ریش محمدبگ جاف است

نسبت من به امین فیضی ازلی است
همچو سنی به عمر، نه چو روافض به علی است

گرچه جمعیت کرکوک کم از بغداد است
قابلیت نه بتعداد به استعداد است

افتخار همه ایران به نظام العلماست
این سخن مظهر تصدیق جمیع حکماست

رسیده‌ام به دیاری که هتک ناموس است

بجای بانگ محمد صدای ناقوس است

شنیده‌ام که عرب صدر سینه را گویند

رسیده‌ام بدیاری که صدرشان پشت است

ایمان بخدا دارم و پیغمبر و اصحاب

به شیعه سبّام و نه بابی سگباب

به پیر بلکی گفتم عشقت از من دست بر گیرد

ندانستم که چوب خشک سخت تر گیرد

خلیفه ساخته (شیخ طویله) چو تو خری

بلی خلیفه (شیخ طویله) خر باشد

من حقوق نعم دولت عثمانی را

نفروشم بهمه حشمت سلطان محمود

ایهاالناس بشارت که ولی می آید

آشنای ازلی (شیخ علی) می آید

مؤذن بچه ای در تکیه ماست

چه موزون قامت است الله اکبر

برای (چرخ) در زیر این چرخ

بسان چرخ دائم میزنم چرخ

کون مخروط و فربه و املس

مرد را زنده میکند به نفس

ازمن بگو بصاحب تاریخ ابن پس

گیسو بریده خواهر و مادر ندید کس

زهی بازی که باشد آشیانش قاب قوسینش

رقاب اولیا منت پذیرد خاک نعلینش

طرد کن از در خود این ناپاک

(لاتری الکاب و لا الکاب یراک)

به کون (حاجی مصطفی) فرو شده است بارها

عمودها ستونها چنارها منارها

مرا هست کیری چو بازوی پیل

به کون ساده رخان جمیل

غم سبق داش ازل درد و الم، یارو ندیم،

علت و، زلت و، قلت، رفیقان قدیم

مقابل به شعر کیفی:

شاعر چو تویی به لب لبانت ریدم

وز فرق سرت تا به دهانت ریدم

جواب کیفی مقابل به شیخ:

فرق نبود بمیان فرق و کیرم

ای ریدی بکیرم کوزت بکیرم

تو کجا و شعر کجا ای بز هندوستانی

به زبان پدرت گو که (روتی و، پانی)

بحمدالله گروهی از سخن سنجان ایرانی

به سعدی پیروی گردند و من کردم بقآنی

در حضر ممتاز و ممتاز از سفر بازآمدی

اول و آخر (امین فیضی) تو ممتاز آمدی

شد سالها که از تو ندیدم بضاعتی

ممکن بود تلافی اینها به باعتی

نه تو در پیش مریدان چو شکر شیرینی

بخدا ای پسر شیخ تو هر جا شکری
